

H A N D B O E K

VOOR DE

NEDERLANDSCHE

STENOGRAPHIE

DOOR

C. A. STEGER,

Directeur van de Stenographische Inrichting der Staten-Generaal.

Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Officier in de Orde van den Eikenkroon.

Eeredid van verscheidene Stenographische Vereenigingen.

DERDE VERBETERDE DRUK

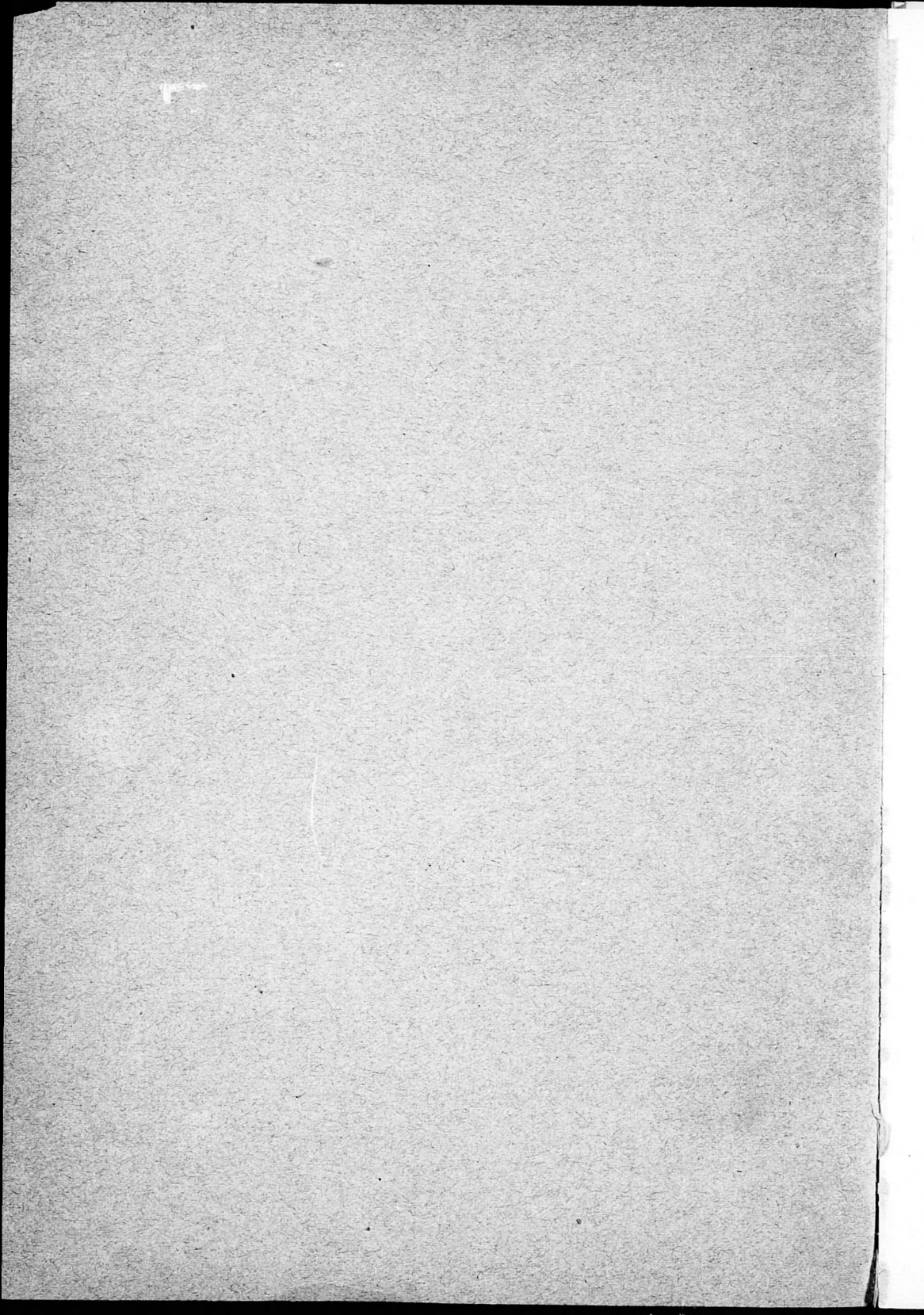
Met Stenographische Platen en Woordenlijsten

'S GRAVENHAGE

GEBR. J. & H. VAN LANGENHUYSEN

1866.

zee.

U.B. UTRECHT
ASJ
5058

H A N D B O E K

VOOR DE

NEDERLANDSCHE

STENOGRAPHIE

DOOR

C. A. STEGER,

Directeur van de Stenographische Inrichting der Staten-Generaal,
Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw,
Officier in de Orde van den Eikenkroon,
Eerelid van verscheidene Stenographische Vereenigen.

DERDE VERBETERDE DRUK

Met Stenographische Platen en Woordenlijsten

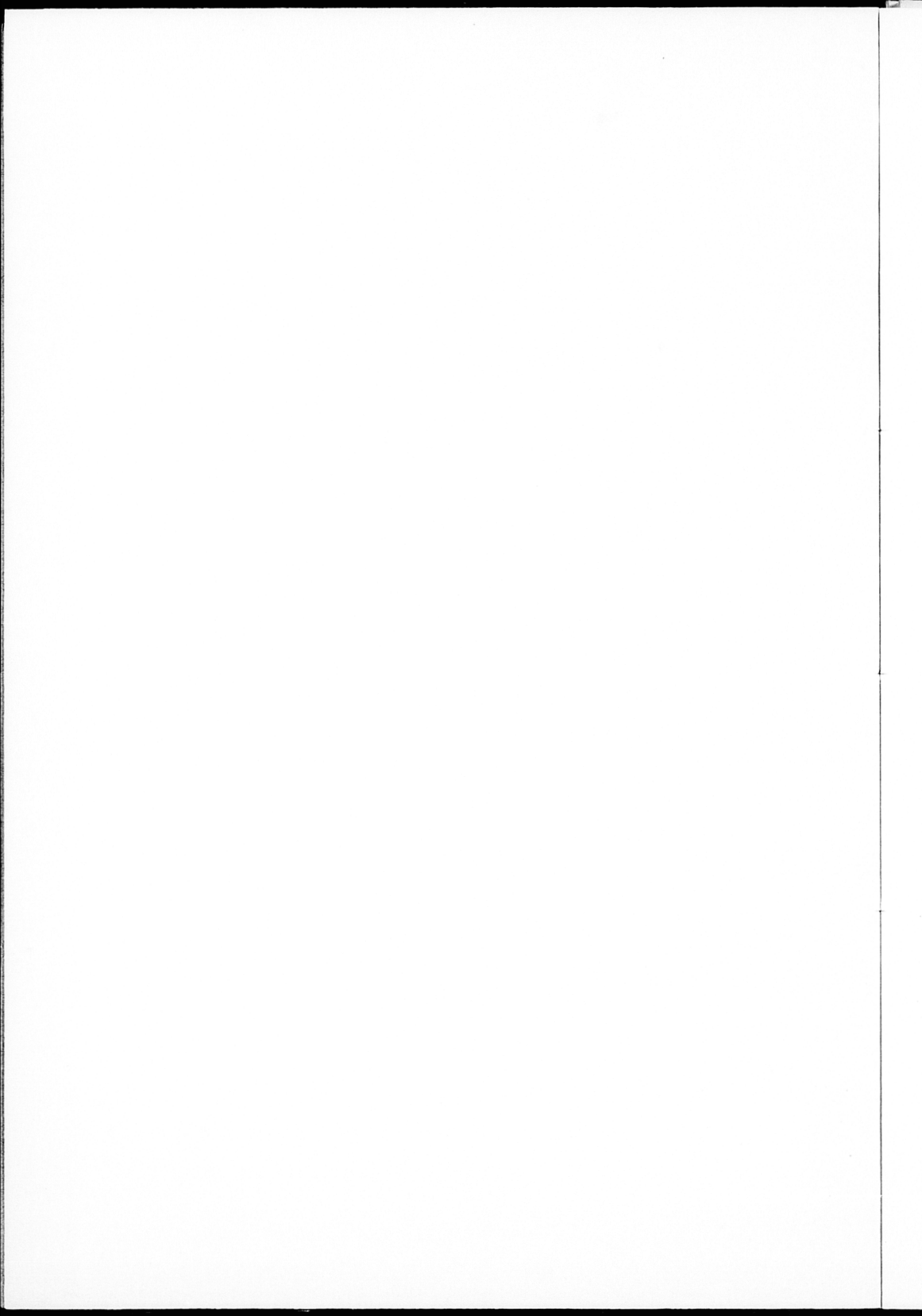

's GRAVENHAGE
GEBRS. J. & H. VAN LANGENHUYSEN
1899.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0365 1464

Door deze nieuwe uitgaaf wordt in het stelsel van stenographie TETAR VAN ELVEN—STEGEER geen verandering gebracht. In hoofdzaak wijkt dit leerboek niet af van de Handleidingen van 1867 en 1882. Wel brengt het eenige verbeteringen, sedert het laatstgenoemd jaar door de praktijk ingevoerd, ter algemeene kennis. Dit geldt evenwel alleen de stenographie als middel tot het opteekenen van redevoeringen. Waar toch in de uitgaaf van 1882 eene poging werd gedaan om onze kunst dienstbaar te maken aan het algemeen schriftelijk verkeer, wordt die hier niet voortgezet.

Van die zoogenaamde «correspondentie-stenographie» werd toch, zooveel mij bekend is, door de beoefenaars van ons stelsel, geen gebruik gemaakt. Zij gaven zich liever de moeite om het te leeren met al de noodige verkortingen.

Daarenboven, sinds men onze kunst of hetgeen men zoo heeft gelieven te noemen, want in den grond is het geheel iets anders, in de laatste jaren, ook hier te lande, tot geheel andere doeleinden wil bezigen dan waartoe zij bestemd is, wensch ik voor goed terug te keeren tot het oude, geheel zuivere standpunt.

Voor het schriftelijk verkeer hecht ik aan de stenographie zoo goed als geen waarde meer, nu men het getal stelsels van snelschrift *legio* zou kunnen noemen.

Zelfs in ons land beoefent men er een vijf of zestal. Voor eigen gebruik heeft onze kunst ook slechts een zeer gering belang, en kan men daarvoor volstaan met dezelfde stenographie, waarmede redevoeringen worden opgeteekend.

Wat het gebruik der stenographie betreft voor den handel of voor administratieve doeleinden — dit is vrijwel en terecht teruggedrongen sedert de invoering van de schrijfmachine. Met een *typewriter* bereikt men hier veel beter het doel, dan met de stenographie. Snel genoeg kan met dit werktuig bijv. een gedicteerden brief in druk worden gebracht, en dan is hij in eens gereed om verzonden te worden. Toen men de stenographie voor dit doel bezigde, moest de brief nog in gewoon schrift worden overgebracht. Dit tijdverlies wordt met den typewriter niet geleden. Zoo gedictoord, is het stuk onmiddellijk ter verzending gereed. Wie voor dit doel dus nog stenographie gebruikt, is uit de mode en achterlijk: de bij uitstek praktische Amerikanen doen het ten minste niet meer of veel minder dan voorheen.

Toch zou het gewone alphabet ook in het vervolg te pas kunnen komen, om een woord of een eigen-naam letterlijk te kunnen teruggeven. Daarom is dit ook behouden in deze nieuwe uitgave. Men zie de tafel van verbindingen aan het einde van dit boek.

Het stelsel in dit Handboek vervat, wordt reeds eene halve eeuw gebezigd om verslag te geven van de openbare vergaderingen der Staten-Generaal. Dit afdoend bewijs van deugdelijkheid maakt elke andere aanbeveling overbodig, en ontnemt aan elke principiële bestrijding allen grond. Het stelsel is geschikt voor onze door eenvoudigheid van vormen uitmuntende

moedertaal. Men kan het in zeer korten tijd zich in die mate eigen maken, dat het voor eigen gebruik kan worden aangewend. Aan de hoogere eischen welke den stenograaf van beroep worden gesteld, wordt met dit stelsel, evenmin als met elk ander voldaan, dan onder voorwaarde dat de persoon die het wil toepassen den natuurlijken aanleg, de ontwikkeling des geestes en de wetenschappelijke vorming bezit, welke voor den stenograaf in de ware beteekenis van het woord, een onmisbaar vereischte moet genoemd worden. Een bekwame stenograaf van beroep is in alle landen vrij wel te beschouwen als eene zeldzaamheid. De heer J. E. ROCKWELL zegt daaromtrent in de *Circular of information* n°. 1, 1893, bladz. 142, van het *Bureau of Education* (Department of the Interior. United States of America): «Probably not more than one person of a hundred who take up the study of shorthand, are physically and mentally qualified to make a verbatim reporter». Het cijfer komt mij voor nog beneden de waarheid te zijn.

Onder de stelsels der «geometrische school» (HIPPOLYTE PRÉVOST, L. P. GUÉNIN, AIMÉ PARIS, ISAAC PITMAN, DUPLOYÉ) staat ons systeem in de eerste rij. Zijne teekens hebben met al de verwante stelsels gemeen den eenvoudigsten vorm voor de medeklinkers. Boven al deze, bezitten wij het voordeel der samensmelting van klinkers en medeklinkers, zooals in sommige graphische stelsels geschiedt, en zeer zeker aanbeveling verdient.

Op al deze gronden blijve de aandacht van al degenen, die de stenographie als vak willen beoefenen, bij voortdurend op ons stelsel gevestigd.

INLEIDING.

Begrip en doel der Stenographie.

§ 1. De *Stenographie*, het *engschrift* — eene benaming afgeleid uit de Grieksche woorden στενός, eng, en γράφειν, schrijven — is een stelselmatig snelschrift. Ongeveer achtmaal sneller dan het gewone schrift, stelt deze kunst ons in staat om in vijf minuten hetzelfde getal woorden op het papier te brengen, waartoe met gewoon schrift *veertig* minuten zouden gevorderd worden. Dat het stenographisch schrift op het papier veel minder plaats inneemt dan een in gewoon schrift geschreven stuk van denzelfden inhoud, vloeit van zelf uit deze bepaling voort.

§ 2. Om verder een juist begrip van deze kunst te geven, dient nog het volgende te worden aange-merkt. Door middel der stenographie kan men het gesproken woord getrouw *terug geven*. Men heeft berekend dat in geen Europeesche taal meer dan *tweehonderd* woorden in de minuut worden gesproken. Dit wil niet zeggen dat het onmogelijk zou zijn sneller te spreken *voor zeer korten tijd* en met weglating van nadruk of klemtoon, op geheel kleurlooze wijze. Maar wanneer wij hier gewagen van eene radheid van tong die zelden of nooit wordt te boven gegaan, dan denke men aan eene redevoering van eenigen duur,

en zóó uitgesproken dat zij nog te volgen is met de gedachte. Aan den eisch van zulk eene snelheid van spreken moet de stenographie beantwoorden. Met geen der stenographische stelsels, ook niet met ons systeem, kan men meer dan ± 150 woorden in de minuut *letterlijk* opteekenen. Derhalve, de definitie dat de stenographie de kunst is om zoo snel te schrijven als men spreekt, lijdt aan onjuistheid. Men behoort te zeggen: de kunst om het woord getrouw *terug te geven*. Deze bepaling neemt het *woordelijk opteekenen* in de meeste, het *woordelijk teruggeven* in alle gevallen aan, en verklaart alleen met juistheid het begrip der stenographie.

§ 4. Welk is nu het *doel* der stenographie:

De stenographie is oorspronkelijk alleen bestemd om redevoeringen op te teekenen, eene taak waartoe zij zich ook in onzen tijd hoofdzakelijk heeft te bepalen. Zij kan ook eenigen dienst bewijzen voor *eigen gebruik* tot besparing van tijd en plaatsruimte. Voor het algemeen schriftelijk verkeer evenwel, is zij ten eenen male ongeschikt. Vooral zoolang ten minste voor elke taal meer dan een systeem in gebruik komt. Nu men in alle beschaafde landen tal van stelsels beoefent, kan van het aanwenden der snelschrijfkunst tot vervanging van het gewone schrift op eenigszins uitgebreide schaal geen sprake meer zijn. Ook in deze bracht de hooggeroemde concurrentie zeker geen voordeel. (1)

(1) Uit de Circular of information n°. 1, 1893 — Shorthand Instruction and Practice, een officieel werk van de bevoegde hand des heeren JULIUS ENSIGN ROCKWELL, uitgegeven door het Departement van Binnenlandsche Zaken te Washington, blijkt, dat sedert de laatste 10 jaren, *alleen voor de Engelsche taal* zijn verschenen 180 stelsels van stenographie. Sinds 1588, toen het eerste systeem in het licht kwam, 577, zegge vijf honderd zeven en zeventig stelsels!

Met een oud-stenograaf van zeer goeden naam (1), zijn wij het dus geheel eens, als hij zegt: «Men leere en beoefene deze schoone kunst, wanneer men het voor-nemen heeft om als stenograaf van beroep op te treden; men eere en bewondere de mannen, die hunne tijd-genooten en de nakomelingschap met deze heerlijke en grootsche uitvinding hebben begiftigd, en men brenge haar op haar eigendommelijk gebied hoe langer hoe meer in toepassing. Maar . . . men misbruike haar niet tot doeleinden, waaraan zij, volgens hare natuur, niet kan beantwoorden en verge van haar geen diensten, welke zij op denzelfden grond nimmer dan gebrekkig en onvoldoende zal verrichten».

§ 5. De middelen waarvan de stenographie zich *stelsmatig* bedient, zijn:

- 1°. Kortere dan de gewone letterteekens;
- 2°. woordverkorting;
- 3°. zinverkorting.

§ 6. Derhalve is het een dwaalbegrip:

dat de stenographie voor elk woord een eigen teeken heeft, een soort van hiëroglyphe, welke men van buiten leert, om het gesproken woord daarmee terug te geven;

dat in de stenographie, met name in dit Nederlandsch stelsel, veel is overgelaten aan de willekeur van den stenograaf; en

dat daarom de stenografen die dit stelsel beoefenen, elkanders schrift niet zouden kunnen lezen.

§ 7. Integendeel. Al de beoefenaars van dit stelsel, hebben zich te houden aan vaste regels. Wel kan de

(1) August Kretzschmar, *Die Wahrheit über die Stenographie*.

eene stenograaf een woord uitvoeriger schrijven dan de andere, omdat hij misschien minder zelfvertrouwen in zijne kunstvaardigheid bezit, maar dit zal voorzeker een ander kunstgenoot niet beletten, het aldus overtollig duidelijk geschreven woord even gemakkelijk te lezen als degene die het schreef dit zou doen. Beneden het minimum van korthed dat vast staat, kan niemand gaan zonder een, althans voor een ander onleesbaar stenogram te maken. Maar dit heeft niets te doen met de al of niet leesbaarheid der stenographie, waarvan hier de rede is.

I.

LETTERTEEKENS.

§ 8. De stenographische teekens, zoo eenvoudig mogelijk, zijn ontleend aan den cirkel en aan de lijn, in verschillende richtingen geplaatst. Het behoort derhalve tot de zoogenaamde *geometrische* stelsels, omdat de schrijfteekens aan de meetkunstige figuren zijn ontleend, ter onderscheiding van de *graphische* stelsels, welker letterteekens uit het gewone schrift zijn ontstaan.

§ 9. Voor dengene, wiens hand aan de veel schuinere schrijffletters gewoon is, kan het maken van onze rechtstandige stenographische teekens in den aanvang eenige moeielijkheid opleveren.

Bij eenige oefening evenwel gewent hij daaraan, en schrijft ten laatste, als de hand de goede houding heeft aangenomen, even snel onze teekens als de gewone letters.

Overigens vindt men zelfs in de *graphische* stelsels tegenhandsche bewegingen, en veel ingewikkelder en moeielijk te schrijven woorden dan in ons systeem, dat, het kan niet genoeg gezegd worden, uitmunt door groote eenvoudigheid, eene hoofdvereischte van elk stenographisch schrift.

Daargelaten de niet te ontkennen maar spoedig te overwinnen moeilijkheid om eene langdurige gewoonte af te leggen, en zich aan eene nieuwe schrijfwijze te onderwerpen, is het ons altijd voorgekomen dat de richting van het loopend schrift niet zoo natuurlijk is als die van onze stenographische teekens. Terwijl toch vooral de schrijfmethoden van den lateren tijd eene buitenwaarts gewrongen houding van de hand vorderen, bewaren de stenographische teekens van ons stelsel evenals die van het bekende en jammer genoeg in ons land weinig beoefende fransche rondschrift, de hand meer in hare natuurlijke houding. Maar al mocht men van gevoelen omtrent dit punt van ons verschillen — de ondervinding heeft geleerd, dat het mogelijk is onze teekens niets minder gemakkelijk en vlug te kunnen schrijven dan het gewone schrift. Oefening en gewoonte doen hier alles af. Opmerkelijk is het, dat iemand die onze stenographie beoefent, dikwijls ook zijn gewoon schuinsch schrift laat varen, om eene rechtstandiger richting aan zijne letters te geven, zeer ten voordeele van de duidelijkheid, een eerste vereischte ook van de in onzen tijd zoo verwaarloosde schrijfkunst.

Alphabet.

§ 10. Het stenographisch alphabet bestaat uit 19 teekens, te weten :

*a ; b, p ; c, k, q ; d, t ; e, f, v ; g, h ; i, j, ij ; l ; m ;
n ; o ; r ; s ; u ; w ; x ; z.*

Er wordt dus geen verschil gemaakt tusschen de harde en de weeke medeklinkers, wel tusschen de scherpe en de zachte. Voor de klinkers *i, j, ij* bestaat hetzelfde teeken.

§ 11. De medeklinkers *sch* en *schr* worden geschreven *sh* en *sr*; *ch* wordt door de *k* of door de *g* wedergegeven, al naarmate de klank dit medebrengt. Zoo schrijft men in stenographie: *kristen*, niet *christen*, *nagt*, niet *nacht*. Wil men, wanneer de stenographie in het schriftelijk verkeer gebruikt wordt eigennamen letterlijk teruggeven, dan geschiedt dit gemakkelijk, zooals op de stenographische tafel, aan het slot van dit boek, wordt aangegeven.

§ 12. Al de medeklinkers hebben dezelfde grootte, met uitzondering van de teekens voor *h*, *w*, *n*, *s* en *z*. Men zie de verhouding op de stenographische plaat.

§ 13. De grootte der klinkers staat in verhouding tot die der medeklinkers als 1 : 3.

§ 14. Verdubbeling van klinkers of van medeklinkers heeft nooit plaats.

§ 15. Al de teekens worden van boven naar beneden geschreven, alleen het teeken voor de *r* van beneden naar boven, gelijk uit de verbinding met het volgende letterteeken blijkt. De richting der *r* is ook iets schuiner dan die van de *d* en de *t*.

§ 16. De twee- en de drieklanken worden gevormd door aaneenvoeging der gewone stenographische teekens. In den regel staat *u* voor *ui*.

Indien daardoor — in een zeer enkel geval — onduidelijkheid zou kunnen ontstaan, zoodat men het eene woord met het andere zou kunnen verwarren (mul; mul) wordt *ui* geschreven door aaneenvoeging der beide gewone stenographische teekens.

§ 17. Medeklinkers onderling en medeklinkers met klinkers laat men samenvloeien telkens als dit kan geschieden zonder nadeel voor de leesbaarheid, *kan*, *lan*, *han*, *kw*, *lm*, *muur*, *aak*, *kam*, *kaart*.

De verbinding der letterteekens geschiedt door eenvoudige aaneenzetting.

II.

WOORDVERKORTING.

§ 18. De hoofdregel der woordverkorting is, alleen dat te schrijven wat men bij de uitspraak hoort, en niets meer dan strikt noodig is om in het teeken het woord te kunnen terugvinden. Derhalve wordt in de stenographie volstrekt geen acht gegeven op de taalkundige spelling der woorden. Alleen de grondvorm van het woord wordt teruggegeven. De veranderingen van vorm, de voor- en de achtervoegsels worden weggelaten, zoodra daaruit geen onduidelijkheid kan voortvloeien. Voor den stenograaf bestaan derhalve de woorden alleen als *klanken*, niet als *rededeelen*.

§ 19. De stomme klinkers worden dus nooit uitgedrukt. Dit geldt hoofdzakelijk de gesloten *e*. Ook kunnen andere klinkers worden weggelaten, wanneer men die bij het lezen van zelf terug vindt, gelijk de beide *a*'s in *aalmoes*; de *o* wanneer die kan worden aangeduid door verronding bij de aansluiting met medeklinkers.

§ 20. De voorvoegsels der woorden worden verkort als volgt: (zie de stenographische platen.)

1°. *be* en *ge* worden altijd weggelaten; een enkele maal kan het gebruik van deze voorvoegsels noodig zijn: ter onderscheiding, zooals in *geloofwaardig*, om dit woord niet te verwarren met *lofwaardig*;

2°. voor *aarts* wordt geschreven : *aar* ; *aartshertog* ;
 3°. *er*, *her*, *ver* worden aangegeven door eene kleine *r*
 a. *erkennen*, b. *hernieuwen*, c. *verwonderen* ; *ver* onafschei-
 delijk wordt weggelaten ; d. *veranderen* ; e. *verantwoorden*.
 Alleen wanneer vergissing mogelijk zou worden, schrijve
 men *her* voluit ; dit is het geval bij de woorden f. *herinnering*
 en g. *herijk*, om ze te onderscheiden van
ring en *rijk* ;

4°. *ont*, *onver* worden geschreven *on* ; *onont* : *oo* ;
onover *ono* ;

5°. *oor* schrijft men met eene enkele *o* ; behalve
 wanneer verwarring met *over* mogelijk ; is *ant* = *a* ;

6°. *uit*, een bijzonder teeken gelijk aan een krom
 geschreven *accent aigu*, en gevormd uit *u* en *l* ; dit
 teeken wordt ook gebruikt voor *buiten*. Soms kan
 het noodig zijn *buiten* geheel te schrijven. Dan moet
 men voor het gewone teeken voor *uit* een *b* schrijven :
 voorbeeld «Elke Kamer benoemt haren griffier buiten
 haar midden».

7°. *over* wordt geschreven met een enkele *o* ;

8°. *af* : voor dit voorzetsel bestaat een afzonderlijk
 teeken, gelijk aan een *accent grave*, en ontleend aan
 de samenvoeging van *a* en *f* ; *onaf* wordt geschreven :
on met het teeken voor *af*, niet verbonden met het
 werkwoord ;

9°. *voor*, *boven*, *onder*, *achter*. Deze voorzetsels worden,
 als zij onafscheidbaar zijn, aangeduid door een stip
 te plaatsen voor, boven, onder of achter het wortel-
 woord ; anders verkort men ze door *vo*, *bov*, *on* en *ag* ;

10°. De voorvoegsels *aan*, *een* en *in*, afscheidbaar
 of onafscheidbaar, worden geschreven : *a*, *e*, *n* ;
aaneen = *æ* ;

11°. *door* schrijft men *do*, doortasten ;

12°. *mede* = *me* : a. medeweten ; b. medegaan ;

13°. *meer* = *me*: in samengestelde woorden: *a.* meervoud, *b.* meerderjarig;

14°. *neder* = *ne*, in samengestelde woorden: *a.* nederzetten; *b.* nederslaan;

15°. *open* = *op*: *a.* openbaar; *b.* openhartig;

16°. *opper* = *op*: oppermachtig;

17°. *van* = *v*;

18°. *vooraf*;

19°. *voort* = *voor*;

20°. *waar* = *wa*;

21°. *zelf* = *z*: zelfstandig.

§ 21. Omtrent de *achtervoegsels* gelden de volgende regels. (Zie de stenographische platen).

1°. *t*, *d*, *te*, *de* worden altijd weggelaten. Schrijf dus niet *macht*, *droogte*, *vreugde*, maar *mag*, *drog*, *vreug*;

2°. de achtervoegsels *aad* en *aar* worden in den regel aangeduid door eene *a*. *sieraad*; *b.* toovenaar. Mocht verwarring mogelijk zijn, dan kan de sluitletter worden bijgevoegd;

3°. In het achtervoegsel *st*, valt de *t* weg: *kunst* = *kuns*;

4°. voor *in* schrijft men een enkele *n*; voor *ing*, *ng*; *a.* *koning*; *b.* *koningin*. Indien dit voor de duidelijkheid noodig is, wordt voor *in* eene *n* geschreven met een punt; bij voorbeeld: *daarin*, ter onderscheiding van *dan*;

5°. de uitgang *ig* wordt aangeduid door eene *i*; de uitgang *uw*, door eene *u*: *honig*, *zenuw*;

6°. de achtervoegsels *heid* en *schap*, worden aangegeven door *h* en *sh*: *matigheid*, *gezelschap*;

7°. de achtervoegsels *achtig*, *haftig*, *baar*, *lijk*, *loos*, *schap*, worden in de stenographie aldus verkort: *ag*, *haf*, *ba*, *l*, *ls*, *sh*; voor *zaam* heeft men een afzonderlijk

teeken, ontleend aan de verbinding van de *z* en de *m*;

8°. de uitgang *der* worden door *dr* aangeduid of door een enkele *r* als *der* volgt op de letter *r*, tot den wortel van het woord behoorende; *herder*, *uitvoerder*.

§ 22. Bij samengestelde woorden schrijft men niet altijd den wortel van elk eenvoudig woord der samenstelling, zooals anders in de stenographie gebruikelijk is. Dikwijls zal het voldoende zijn een gedeelte van beide, of van een der beide woorden te beteekenen. Bij voorbeeld: *a. uurwerkmaker*; *b. boomkwecker*; *c. waarheidlievend*; *d. hoogeschool*.

§ 23. Nooit moet men gewoon schrift bij de stenographie gebruiken. Dit is volkomen overbodig, en het gevolg van een geheel ongegrond gebrek aan zelfvertrouwen. Alle woorden zonder uitzondering, zelfs eigennamen en vreemde woorden kunnen in stenographie duidelijk genoeg geschreven worden. In den regel is het voldoende wanneer de twee eerste lettergrepen van een vreemd woord worden aangegeven, om het geheele woord te kunnen terugvinden. Bij voorbeeld: Ik heb hem *resti* gegeven; Hij kan zich die *contri* niet getroosten; Hij is altijd in de *contra* enz.

§ 24. Stenografische cijferteekens behoeft men niet. Enkele cijfers door een spreker genoemd, kunnen met de gewone arabische cijfers worden opgeteekend. Zij zijn den stenograaf ook meestal bekend, of te vinden. Groote becijferingen worden door den redenaar in den regel van het schrift voorgelezen en moeten dan aan den stenograaf medegedeeld worden. De nauwkeurigste opteekening zou toch geen juistheid bij het teruggeven kunnen waarborgen, omdat zoo licht verkeerd kan verstaan worden.

§ 25. Andere niet te versmaden hulpmiddelen bij de stenographie zijn de zoogenaamde *merken*. Daardoor verstaat men vaste teekens, voor enkele dikwijls in de rede voorkomende woorden, of verkortingen, welke de stenograaf voor zich kan kiezen, om woorden terug te geven, in de bespreking van een onderwerp zeer dikwijls voorkomende. Onder de merken van de eerste soort komen de volgende voor:

1. alsnu; 2. aldus; 3. alzo; 4. beraadslagen (ing); 5. bovendien; 6. binnenlandsch; 7. buitenlandsch; 8. buitengewoon; 9. buitendien; 10. dat; 11. daar, ook in al de met daar samengestelde woorden; 12. dadelijk; 13. *en*, als voegwoord en in het midden van woorden, denken; 14. derhalve; 15. deshalve; 16. een; 17. einde; 18. evenzoo; 19. geven; 20. grondwet; 21. gouvernement; 22. gouverneur-generaal; 23. hebben; 24. het; 25. ik; 26. indien; 27. inderdaad; 28. leden; 29. niet; 30. nieuw; 31. ofschoon; 32. raad van state; 33. staten-generaal; 34. stelsel; 35. hij; 36. wij; 37. zelf; 38. in dit opzicht.

§ 26. Phraseographie, dat is de verbinding of het aaneenschrijven van kleine woorden, voorzetsels en lidwoorden, of woorden welke in een nauw zinverband tot elkander staan, is ook zeer aan te bevelen: Als: aande, vande, enz.; zeerzeker; weliswaar; totnutoe.

Dit middel moet niet geïmproviseerd worden, dat wil zeggen men moet die verbindingen (phrases) niet onder het opteekenen als het ware uitvinden. De vaste verbindingen welke men heeft aangenomen, moeten derhalve zóó in het geheugen geprent, gememoreiseerd zijn, dat zij, zonder daaraan te denken, evenals de woordverkortingen, uit de pen vloeien. Anders zou het bezigen der phraseographie meer oponthoud geven,

dan snelheid van opteekenen bevorderen. Men gebruikt die *phrases* derhalve ook bij gemakkelijk te volgen sprekers, al zijn ze daar niet strikt noodig. Toch is het niet overbodig te waarschuwen tegen een overmatig gebruik van verbindingen. In vroegeren tijd was dit middel niet bekend, en toch kon de snelste spreker met een goed stelsel van stenographie opgeteekend worden. Het is dus te beschouwen als eene verbetering, in zooverre het opteekenen daardoor minder inspanning vereischt. Werd de phraseographie, vooral de geïmproviseerde, overdreven, dan zou daardoor het doel niet worden bereikt, maar tegengewerkt.

§ 27. Hoofdletters en leesteekens worden niet gebruikt. Men kan de volzinnen van elkander scheiden door eene kleine ruimte. In den regel geschiedt dit niet, omdat daaraan geen volstrekte behoefte bestaat.

III.

ZINVERKORTING.

§ 28. Met onze korte letterteekens en de verkorting der woorden kunnen wij niet alleen een langzaam, maar ook een middelmatig sprekenden redenaar zonder moeite woordelijk opteekenen (*). Onder de langzame

(*) Omtrent de vaardigheid in het stenographieeren verneemt men nu en dan, in de tijdschriften aan onze kunst gewijd, berichten, aan welker geloofwaardigheid wel mag getwijfeld worden. Zoo werd in een Amerikaansch tijdschrift, *Illustrated Phonographic World*, Maart, 1894, medegedeeld dat ISAAC PITMAN & Sons aan G. W. BUNBURY te Dublin een verklaring van snel schrift (Speed certificate) hadden uitgereikt, ten bedrage van *tweehonderd vijftig woorden* in de minuut, opgeteekend *tien minuten* achtereen.

De redactie van het Amerikaansch tijdschrift betreurt, dat de termen waarin de uitspraak van de personen in wier tegenwoordigheid de proef geschiedde vervat was, is „*very obscure and unsatisfactory*”. Misschien had de fenomenale stenograaf, waaraan zulke wonderen van snelheid toegeschreven worden, een zeer goed geheugen als bondgenoot van zijne kunstvaardige pen. In elk geval, om de in § 28 aangegeven redenen, hechten wij niet veel waarde aan zulk een materieel kunststuk, waarvan wel geen stenograaf ooit gebruik zou behoeven te maken.

Volgens eene opgave van bevoegde zijde werd in den Duitschen Rijksdag door de snelste sprekers tusschen de 153 (RICKERT) en 121 (SINGER) woorden gesproken. BISMARCK, die om zijn spreektrant bij de stenografen niet gunstig stond aangeschreven, wordt vermeld als sprekende 144 woorden in de minuut.

In onze Staten-Generaal gaan de snelste sprekers niet boven de genoemde getallen. Proeven daaromtrent herhaaldelijk genomen, gaven 136, 129, 123, 122 woorden per minuut.

sprekers rekenen wij hen, die niet meer dan honderd woorden in de minuut, of dit cijfer ongeveer bereiken. Het middelmatige tempo van spreken, $\pm 100-125$ in de minuut, kan ook woordelijk worden gevolgd, met uitlating van lidwoorden en voorzetsels, waar dit zonder eenig gevaar van onnauwkeurigheid in het teruggeven kan geschieden. Gaat een spreker boven dit cijfer, dan is ook zinverkorting noodig. Dit hulpmiddel is onvermijdelijk, onverschillig welk stelsel van stenographie wordt toegepast. Indien een redenaar, om een voorbeeld te noemen, bij uitzondering, op den duur tweehonderd woorden in de minuut zou spreken, dan zou het toch wel niet mogelijk zijn voor elk woord een streepje, laat staan een min of meer samengesteld stenographisch teeken te zetten.

Bovendien, een redenaar die boven de 150 woorden in de minuut spreekt, vervalt noodwendig in herhalingen, drukt zich nu en dan minder correct uit, verwart zich in zijne volzinnen, waardoor zij, zooals men zegt, niet goed rond loopen; kortom, spreekt in een stijl, die voor den hoorder al het aangename van eene schitterende improvisatie kan hebben, maar die noodwendig in een leesbaren schrijfstijl moet worden omgezet.

Daaruit volgt van zelf, dat, wel verre van zulk een redenaar woordelijk te moeten opteekenen, de stenograaf het best zijn taak zal vervullen die, reeds onder het stenographieeren, of ten minste bij het uitwerken, al datgene uit de rede verwijderd, dat, zooveel mogelijk met behoud van den eigenaardigen spreektrant des redenaars, niet moet geschreven worden, om de eenvoudige reden dat men niet moet spreken zooals men schrijft of, althans in sommige gevallen, niet schrijven gelijk men spreekt.

§ 29. Bij die zinverkorting is — het zal aan een

ieder nu duidelijk zal zijn geworden waarin zij bestaat — vooral noodig, kennis van het onderwerp der beraadslaging.

Hier ook wordt de vlugheid van opvatting en de tegenwoordigheid van geest van den stenograaf op de proef gesteld.

De gevatheid en de handigheid welke gevorderd worden om de zinverkorting met goed gevolg te kunnen toepassen, wordt wel door oefening in vergaderingen verkregen, maar daartoe is het toch noodig dat men natuurlijken aanleg voor dit moeilijk werk bezit, en eene geschiktheid, welke bij overigens goed ontwikkelde lieden, al zeer weinig wordt aangetroffen.

Algemeene regelen voor die zinverkorting te stellen is eene onmogelijke zaak. Men vindt dan ook in geen enkel handboek voor onze kunst eene poging om dit te doen, wel eenige voorbeelden van dit hulpmiddel, zooals men ook in onze handleiding zal aantreffen.

Iedere stenograaf zal voor zich zelve het best weten hoe hij het moet aanleggen om de zinverkorting zoo toe te passen, dat het gesprokene volkomen juist, zij het dan ook niet woord voor woord, worde teruggegeven. Het zeer weinige wat omtrent dit derde middel onzer kunst dan nog te zeggen valt, is het volgende.

§ 30. Men late bij het opteekenen alles weg wat bij het ontcijferen der rede van zelf wordt teruggevonden, zooals lidwoorden, bijwoorden, voornaamwoorden, voegwoorden, hulpwerkwoorden enz.

§ 31. Bij zegswijzen en spreekwoorden schrijven men alleen den aanvang: «De kruik gaat . . .»; «Een ezel stoot zich . . .» «Si vis pacem . . .»

§ 32. Herhalingen van woorden worden weggelaten, bijv., niet uit onverschilligheid, noch *uit* wrok; —

door vrijheidszucht, *door* eer en *door* trouw geleid ; *met* naam en *met* invloed, *met* beleid en *met* kloeke daden, *met* al wat de nood zou eischen ; en *in het belang* van den landbouw, en *in het belang* van den handel, en *in het belang* van de financiën ; enz.

§ 33. Bij tegenstellingen laat men het tweede gedeelte weg : het goed of *het kwaad*, bij dag en *bij nacht* ; te recht of *ten onrechte*.

§ 34. Alle bekende aanroepingen, als Mijneheeren, Mijnheer de Voorzitter, Geachte toehoorders, worden aangegeven door een gewoon uitroepingsteeken.

Komt het er om eene bijzondere reden op aan, dat men de juiste apostrophe aangeve, dan worde die op de gewone wijze geschreven. Ik heb een lid der Tweede Kamer gekend die er zeer op gesteld was dat de steno-graaf hem niet het gebruikelijke *Mijnheer de Voorzitter* liet zeggen. Hij richtte zich tot de vergadering altijd met : «Mijne Heeren !» «Hij sprak immers», zeide hij, «tot zijne rechters».

§ 35. Het teeken van gelijkheid (=) wordt gebruikt om dikwijls voorkomende woorden aan te geven, nadat men ze reeds eenmaal gestenographieerd heeft. Bijvoorbeeld : Zij maken verordeningen, die zij voor het provinciaal belang noodig achten. Die = behoeven enz. — Elke Kamer onderzoekt de geloofsbrieven enz. = benoemt haren griffier.

Wenken voor leerlingen.

§ 36. Wil men de stenographie voor eigen gebruik, meer uit liefhebberij, beoefenen, dan zal het voldoende zijn zich van het leerboek te bedienen. In elk geval is dit beter dan het zoogenaamd onderwijs te ontvangen van iemand, die, zelf geen steno-graaf zijnde, en dus zonder eenige ondervinding in de praktijk, zich tot leer-

meester der snelschrijfkunst heeft opgeworpen. Nog erger is het wanneer zulk een geïmproviseerde onderwijzer zich veroorlooft wijziging, zoogenaamde verbeteringen te brengen, in een stelsel van stenographie dat jaren lang met goed gevolg is gebezigd. Omdat ik persoonlijk de nadeelen heb gezien door zulk een zoogenaamd onderwijs aan den leerling berokkend, komt mij herhaalde waarschuwing niet overbodig voor tegen «leermeesters», die de kunst niet geheel als vak uitoefenen, en voorgeven aan anderen te zullen onderwijzen wat zij zelve niet kennen.

Men wachte zich dus voor de lieden die ik eens heb gemeend te moeten aanduiden als *les flibustiers de la sténographie*. Mijn oude vriend en kunstgenoot, professor Dr. J. W. ZEIBIG, een der celebriteiten op stenographisch gebied, vond die uitdrukking wel «etwas drastisch», een beetje kras zouden wij zeggen, maar de exploitatie heeft onze kunst in de laatste jaren, ook in Nederland, meer kwaad gedaan dan kan gezegd worden, en een scherp woord over al dat geknutsel en dat boerenbedrog, waarvan ten slotte de leerling het slachtoffer is, wie zal het mij niet, om de zaak, ten goede willen houden.

Het spreekt van zelf dat personen die de stenographie als vak wenschen te leeren uitoefenen, zich onder de leiding van een bekwaamen en geroutineerden stenograaf behooren te stellen. Onlangs is in Oostenrijk bepaald, dat een cursus tot vorming der stenografen voor het parlement zal gehouden worden, waaraan alleen «Hochschüler» mogen deelnemen, die reeds eene snelheid van 80 tot 100 woorden in de minuut bezitten. Zoo wordt voor hen die stenografen der Staten-Generaal wenschen te worden, een jaarlijksche cursus gehouden, die in de *Nederlandsche Staatscourant* wordt aangekondigd,

met vermelding van de voorwaarden waarop men daaraan kan deelnemen. Verdere opleiding wordt gegeven bij de Stenographische Inrichting der Staten-Generaal. Hoofdzakelijk en in den regel alleen langs dezen weg, is het in ons land, bij gebrek aan elke andere oefenschool, mogelijk om tot stenograaf te worden gevormd. Zonder wetenschappelijke vorming — ook dit bedenke men wel — is de stenographie niets waard, minder nog dan palet en penseel in handen van een neger of een Boschjesman.

Dat ik in dit gevoelen onder de deskundigen niet alleen sta, kan onder anderen blijken uit het volgende.

FRANZ STOLZE, de zoon van den uitvinder van een stelsel van stenographie, WILLEM STOLZE, heeft daarin, al dadelijk na den dood van zijn vader, veranderingen gebracht, welke ten doel hadden om het als *correspondentie en handelsschrift* bruikbaar te maken. Hij deed uitkomen dat het nimmer de bedoeling is geweest dat stelsel te doen dienen als een snelschrift voor de twaalf stenografen van het Pruisische Huis van Afgevaardigden, «OMDAT DEZE ZICH TEN ALLEN TIJDE TOCH ZELF MOETEN HELPEN». Wie PRAKTISCHE stenograaf wil worden, zegt hij, «moet maar naar Berlijn komen». «Brengt hij de noodige kennis en de noodige vaardigheid mede, en is hij overigens ONVERMOEID, dan zal hij na twee, drie zittingen, derhalve na twee of drie jaren, reeds een groot eind zijn vooruitgegaan, maar nog geen meester zijn. Tusschen den stenograaf-dilettant en den stenograaf van beroep bestaat immers een verschil dat niet geringer is dan tusschen den eenvoudigen liefhebber van gymnastiek en den kunstenmaker, die zijne halsbrekende toeren voor het publiek uitvoert. Om den hoogsten graad van het meesterschap in de stenographie te verkrijgen, wordt eene oefening gevorderd, waartoe niemand buiten

het Parlement in de gelegenheid is. Zelfs de stenografen der Kamers nemen bij het begin eener nieuwe zitting met eenige beklemdheid plaats aan hun schrijftafel, omdat zij het gevoelen de geoefendheid een weinig te hebben verloren. Het is eene dwaling en eene aanmatiging van den liefhebberstenograaf als hij meent, datgene wat de stenograaf van beroep door een arbeid gedurende lange jaren, door voortdurende vereeniging van alle geestelijke en lichamelijke krachten op één punt, door de *dagelijksche* oefening welke het beroep medebrengt bereikt heeft, in zijne snipperuren, bij wijze van tijdverdrijf, ook te kunnen verwerven».

Deze opmerkingen verdienen ten zeerste behartiging. Men ziet er uit dat hetgeen ik in eene vroegere uitgave van mijn Handboek geschreven heb, door een Duitschen vakgenoot volkomen beaamd wordt. Hoe beter een stelsel geschikt is voor gebruik in het dagelijksche leven, hoe minder bruikbaar het is voor het hoogste doel der stenographie.

Iedereen die de stenographie als vak wil beoefenen, moet natuurlijk beginnen met de keuze van een systeem.

Men kieze dan een stelsel waarvan proefondervindelijk bewezen is dat het aan het doel beantwoordt. Daar zijn stelsels genoeg, waarmede het mogelijk is tot zekere hoogte het gesproken woord te volgen. Zulk een stelsel dat men kan gebruiken voor hetgeen in de wandeling *handels- of amanuensis stenographie* genoemd wordt, is ongeschikt voor dengene, die de stenographie wil bezigen voor het opteekenen van redevoeringen. Kies ook geen stelsel door een theorist vervaardigd, dat is door iemand die het nooit in de praktijk heeft gebracht, hij moge dan notaris of kapitein, ja zelfs majoor der infanterie wezen.

Zoo zijn er ook in ons vaderland uitgegeven. Kies vooral geen stelsel, waarvan de vervaardiger u ten stelligste belooft, als ware hij de waarheid in eigen persoon, dat gij het in weinige lessen volkomen zult kunnen in beoefening brengen. Is een stelsel gedurende vele jaren met goed gevolg gebezigd, niet door een enkelen stenograaf, maar door verscheidene mannen van het vak, dan kunt gij veilig vertrouwen dat het geschikt is voor het doel, en daarop derhalve uwe keuze bepalen.

Men meene niet dat dit alles van zelf spreekt, en het dus geheel onnoodig is, hierop de aandacht te vestigen. Mijne langdurige ondervinding heeft mij geleerd, dat hoe meer de stenographie, vooral in den laatsten tijd, in ons land beoefend is geworden, hoe minder men zich een juist begrip heeft gevormd van de moeilijke taak, welke de stenograaf geroepen is te vervullen. Voorts nog dit. Personen die de kunst willen leeren, vragen zich niet ernstig af, waar natuurlijk de meeste waarborgen voor de deugdelijkheid van een stelsel gevonden worden, maar nemen het een of ander systeem ter hand, omdat de een of andere boekverkooper het hun als het nieuwste aanprijst, of dewijl eene aankondiging daarvan in een dagblad wordt gevonden. Zoo handelende, komt men allicht bedrogen uit, en een stenograaf, die dezen naam in waarheid verdient, blijft dan ook, ondanks al die systemen en certificaten van «vertrouwdheid» en *speed-certificates*, in ons land een witte raaf.

Indien ik bij dit zeer gewichtig onderwerp wat langer heb stilgestaan, dan mij, om verscheidene redenen, lief was, het geschiedde omdat mijn werk bestemd is voor personen, die zich op de stenographie willen toeleggen, met het doel om daarmede eenig geldelijk voordeel te

verkrijgen, en die bijna geregeld daaromtrent op het dwaalspoor worden gebracht: blinden geleid door blinden. *Polemick* in de dagbladen kan daarin, dunkt mij, geen verbetering brengen, en is dan ook van mijne zijde nooit te verwachten; alleen in een werk dat aan het vak is gewijd, kan zulk eene *terechtwijzing* geacht worden op hare plaats te wezen. Men gelieve daarmede nu zijn voordeel te doen.

§ 37. Wat nu het schrijfmateriaal betreft, voor de oefeningen in het schrijven der letters, der verbindingsen en der woordverkortingen, gebruike men de bekende schriften met hokjes van middelmatige grootte, zooals zij voor de vormleer gelinieerd zijn. Oefeningen in het stenographieeren worden op gelinieerd papier gedaan, voor het opteekenen van redevoeringen bezigt men best, zwaar, ongeglansd papier als men het potlood gebruikt, geglansd wanneer men zich van de pen bedient.

§ 38. Over het gebruik van het potlood of de stalen pen bestaat bij de vakstenografen groot verschil van gevoelen. Daar zijn er die beweren dat het gebruik van het potlood schrijfkrimp veroorzaakt, omdat het veel minder elastiek is dan de pen, en een grooteren druk vordert. Dit is, onder anderen, het gevoelen van den heer DAVID WOLFE BROWN, stenograaf van het Huis van Vertegenwoordigers van de Vereenigde Staten van Amerika, schrijver van verscheidene werkjes over onze kunst. Ik kan dit volstrekt niet toegeven. Gebruikt men een geschikt, middelmatig zacht potlood, zooals de BB Faber, dan behoeft de drukking niet grooter te zijn dan met de pen. Gedurende de 50 jaren dat de stenographie bij de Staten-Generaal in praktijk is gebracht, kwam, zoover ik weet, geen geval van schrijf-

kramp voor. Persoonlijk weet ik nog niet wat dit euvel is, ofschoon menig potlood door mij is verbruikt voor het opteekenen van redevoeringen, en nooit een pen. Wel herinnerde ik mij gevallen van groote vermoeienis der hand. Nu gebruikte men gedurende al die jaren, bij de Stenographische Inrichting bijna zonder uitzondering het potlood. Ik herinner mij slechts van twee stenografen, dat zij ter besparing van hunne oogen, die zwak waren, zich uitsluitend van ganzenpennen bedienden; maar dus volstrekt niet uit vrees voor schrijfkamp. De stenograaf moet zich gewennen met lichte hand te schrijven, zonder drukking, de hand te laten glijden over het papier, en haar nooit oplichten. Het stenographieeren met potlood is dus zeer aan te bevelen. Men heeft dan het bezwaar niet van het herhaald indooopen, van het spatten der pen en andere dergelijke hindernissen. Stenographieeren met de pen daarentegen levert het voordeel op, dat men bij langdurig uitwerken, vooral bij kunstlicht, de oogen veel minder vermoeit. Het beste is pen en potlood steeds bij de hand te hebben. Voor middelmatige snelle sprekers gebruikt men de pen; voor buitengewoon radde sprekers, het potlood.

Ieder bezige de pen waarmede hij gewoon is te schrijven; pennen met al te fijne punten zijn af te raden. Aan het potlood wordt eene platte punt geslepen, omdat daarmede gemakkelijker de verdikking der letters kan geschieden.

§ 38. Omtrent de houding der hand valt het volgende aan te merken. Men moet die niet eene schuinsche richting geven, zooals bij het gewone schrift geschiedt, maar eerder binnenwaarts gekeerd, zóó dat de duim parallel blijve met den voorkant van het papier,

als men dit recht voor zich heeft. Men gewenne zich om de pen, tusschen den duim en de beide voorste vingers, gemakkelijk in al de voor het stenographisch schrift vereischte richtingen te bewegen. De nieuwste methode van schrijven, waarbij de pen tusschen den eersten en den tweeden vinger wordt geplaatst, is dan ook voor ons stelsel van stenographie ongetwijfeld af te keuren. Welk voordeel daarin voor het gewone schrift is gelegen, kon mij nog niet duidelijk worden. Vlugheid van schrift wordt daardoor zeker niet bevorderd; duidelijkheid misschien wel, omdat het schrift, daardoor rechtstandiger wordt. Maar ook met de oude methode kan men de pen vlug bewegen, en keeren en wenden zooals men wil. In den beginne kost het eenige moeite, vooral als de hand aan de schuine buitenwaartsche richting gewend is, om zich naar de voor ons stelsel gevorderde richting te voegen, maar langzamerhand beweegt men de hand in die nieuwe richting met groot gemak.

§ 39. De leerling moet beginnen met zich een paar weken bezig te houden met het schrijven van het alphabet. Aan deze en al de andere dagelijksche oefeningen bestede men minstens twee, liefst drie uren. Zooveel mogelijk verdeele men dien oefeningstijd zóó, dat er tusschen elk uur een geruime tijd verloope, ten einde de aandacht en de hand te doen rusten. Men make zich de teekens van het alphabet zóó eigen, dat ze nauwkeurig en tevens vlug, zonder aarzelen, kunnen geschreven worden. Deze nauwkeurigheid is nog noodzakelijker bij de oefeningen in de woordverkorting. Men schrijve de woorden zoolang, totdat zij zonder moeite voor den geest komen en worden opgeteekend. Men moet zich geen oogenblik

behoeven te bedenken hoe het woord moet geschreven worden, en de hand beboort bij het stenographieeren nog veel minder te aarzelen dan dit geschiedt bij het gewone schrift.

Keurig stenographieeren van den beginne af, is een eerste vereischte. Hij die zijne teekens slordig maakt, vervalt al spoedig van kwaad tot erger, en eindigt met zoo onduidelijk te schrijven, dat het lezen met moeite gepaard gaat. Niets bederft zoozeer de onvermijdelijk noodige vastheid van hand, dan de slordigheid, laat ik het noemen de slapheid, waarmede men stenographieert.

Herhaald naschrijven van een correct stenogram, totdat men van de verkortingen volkomen zeker is, daarna onder dictee hetzelfde stenographieeren, met de grootst mogelijke snelheid, zoodat het schrift toch duidelijk blijft — ziedaar een ander middel om spoedig groote vorderingen te maken in het snel stenographieeren.

§ 40. Volgt eene oefening in het maken der verbindingen gedurende drie weken. Men schrijve drie kantjes daags, elk van zes verbindingen, in de volgorde als hierachter is aangegeven.

Het behoeft wel niet gezegd te worden dat deze bepalingen omtrent den tijd van oefening, wijziging moeten ondergaan naar gelang van den aanleg en de geschiktheid van den leerling. Toch meen ik deze opgaven van tijd als minima te mogen aanduiden. Het kan zeer goed zijn dat het resultaat eerst na langeren tijd verkregen wordt. Een ieder toetse dit aan de verkregen uitkomsten.

§ 41. Gedurende al dien tijd, laat de leerling zich

een paar maal in de week de letters en de verbindingen waarin hij zich geoefend heeft, dicteeren, om zoo te beproeven of zij hem dadelijk voor den geest komen, en of hij eenige vordering daarin maakt. Intusschen moet men daarbij niet met overhaasting te werk gaan, en zich nimmer boven zijne kracht van schrijven laten voorzeggan. De vlugheid, men kan het niet genoeg herhalen, want dit is een struikelblok voor de meeste leerlingen, moet niet ongeduldig worden nagejaagd. Men schrijve keurig en juist; de snelheid zal ongemerkt komen. Toch moet men van den anderen kant het zichzelf niet te gemakkelijk maken, en eenige inspanning niet vreezen.

§ 42. Men mag de pen niet oplichten, vóór dat het geheele figuur geschreven is. Niets is geschikter dan eene gezette oefening in de verbindingen, om den leerling gemak te doen verkrijgen in de vrije beweging van de pen tusschen den duim en de twee voorste vingers.

§ 43. Sommige verbindingen zijn dubbel aangegeven, omdat zij ter linker of ter rechterzijde geschieden, naarmate van de plaatsing van het eerstvolgend teeken. Men oefene zich voor de helft in beide.

Wanneer klinkers met medeklinkers in ééne richting samenloopen, gaat de dikte van den klinker zacht over in den dunnen medeklinker: $a-b$; $a-c$. enz.

§ 44. Nadat de leerling zich gedurende den aangegeven tijd in het schrijven der stenographische teekens en hunne verbinding, in het tempo dat voor ieder naar zijn aanleg en krachten bestaanbaar is, met groote netheid heeft bezig gehouden, — gaat hij over tot het beoefenen van de woordverkorting.

§ 45. Het stelsel van verkorting der woorden is tot de uiterst mogelijke grens gedreven. Men heeft wel eens gevraagd of het niet *overdreven* was.

De ondervinding door mij gedurende eene halve eeuw opgedaan, zoowel bij mijn eigen praktijk, die zich over vele en verscheidene onderwerpen van bespreking heeft uitgestrekt, als bij het onderwijzen van anderen, geeft mij het recht om ten stelligste te verklaren, dat een ontwikkelde en wetenschappelijk gevormde stenograaf, de verkortingen door mij aangegeven volkomen gerust zal kunnen toepassen, en dat hij niet in het allerminst vergissing, verwarring of onduidelijkheid behoeft te vreezen.

In den aanvang zal de leerling wellicht eenige moeite hebben om het stenographisch woordteeken te ontcijferen, maar aldoende verkrijgt hij daarin een groot gemak; en eindelijk leest hij het woord met evenveel zekerheid alsof het in gewoon schrift voor hem stond.

Hetzelfde ziet men bij kinderen die leeren lezen. Ook zij moeten het woord eerst ontleden vóór dat het hun mogelijk is het vlug en zonder aarzelen te kunnen uitspreken. Het heeft mij, bij den Cursus van Stenographie dikwijls verrast, hoe spoedig de leerling in deze oefening vooruitgaat. In de derde of de vierde les over de woordverkorting, leest hij de woorden die hem worden voorgelegd, met vaardigheid. Dit deed mij vooral ook daarom genoeg, dewijl het een afdoend bewijs is, dat de verkortingen goed gekozen zijn, en volkomen beantwoorden aan het dubbele doel: duidelijkheid van schrift en grootst mogelijke korthed.

§ 46. Men gaat nu voort met het schrijven der ver-

kortingen, 10 woorden per kant van 40 regels in het vormleerschrift. Deze oefening duurt drie maanden. Al de geschreven woorden laat men zich dicteeren, niet met het doel om ze snel te schrijven, en ook niet te langzaam, maar alleen om de proef te nemen of het stenographische teeken, dat het woord uitdrukt, vaardig voor den geest komt. Daardoor wordt het bewijs geleverd of men al dan niet de verkortingen machtig is.

Heeft men zoo de woordenlijst bij deze Handleiding gevoegd doorloopen, dan wordt dit gedeelte der oefeningen vervangen door het eigenlijke stenographieeren

Eene gemakkelijke manier om zich nu en dan zonder dictee te overtuigen of men vorderingen in dit gedeelte der oefeningen heeft gemaakt is de volgende.

Vouw een vel papier in folio, in eenige kolommen. Schrijf de woorden uit de lijst in stenographie op de eerste kolom; schrijf ze over in gewoon schrift op de tweede kolom, en plooi dan de eerste kolom achterom; breng het gewoon schrift over in stenographie in de derde kolom, en ga zoo afwisselend voort. Doe dit totdat de gewenschte uitkomst is verkregen.

§ 47. Bij de stenographie moet, evenals bij het gewone schrift, de schrijflijn in acht worden genomen. Men plaatse de woorden zoo, dat zooveel mogelijk evenveel van de teekens der verscheidene woorden gelijkmatig boven als beneden de lijn komt. Daardoor verkrijgt het schrift een fraai en regelmatig aanzien. Men raadplege de voorbeelden.

§ 48 Men oefent zich verder in het naschrijven van een boek. Bij eene dagelijksche oefening van drie uren, en het schrijven onder dictee, minstens driemaal vijf

minuten in de week, duurt dit laatste gedeelte van den cursus twee maanden. Bij die schrijfoefening is het doel volstrekt niet om snel, maar om zeer nauwkeurig en net te schrijven.

Herhaald naschrijven van een correct stenogram tot dat men met de verkortingen volkomen vertrouwd is, daarna onder dictee schrijven van hetzelfde stenogram met de grootst mogelijke snelheid — ziedaar een ander middel om groote vordering te maken in het snel stenographieeren. Altijd blijft groote keurigheid van schrift in het oog te houden.

Het dictee vangt aan met 50 woorden in de minuut. Het wordt gaandeweg opgevoerd tot 100 woorden. Dicteeren is evenwel altijd slechts op zijn best een nabootsen van het opteekenen, van voor den vuist uitgesproken redevoeringen. Daarom kan met dicteeren nooit een stenograaf gevormd worden. De kunst kan men alleen leeren door redevoeringen in eene vergadering uitgesproken. De jeugdige stenograaf moet leeren verscheidene sprekers te volgen en aan hun stem, toon, spreektrant gewoon worden. Want ook het gehoor dient te worden *geoefend*, al is het ook zoo scherp, als voor ieder die de stenographie als beroep wil beoefenen, een onmisbaar vereischte moet worden geacht. Is die graad van snelheid van 80 — 100 woorden in de minuut bereikt, dan begint de oefening in het stenographieeren van gesproken redevoeringen. Men kiest eerst de langzame sprekers, en teekent gaandeweg de snelste op. Hoe minder men daarbij zijne bedaardheid, die toch met zekere inspanning kan en moet gepaard gaan, verliest, hoe beter men in dit moeielijk werk zal slagen. Gejaagdheid en zenuwachtig opteekenen is een groot struikelblok voor iederen stenograaf, maar voorname-

lijk voor den beginneling. In den regel duurt de opleiding van stenografen voor de Staten-Generaal een drietal jaren, de dagen van oefening berekend op ongeveer honderd vijftig vergaderingen in het jaar.

Daarbij dient in aanmerking te worden genomen, dat het hier niet alleen de vraag is om de stenographische vaardigheid te verkrijgen, maar ook om zich langzamerhand op de hoogte te stellen van de zeer onderscheiden ontwerpen van allerlei aard, die bij eene wetgevende vergadering ter tafel komen. Zonder die kennis is het in vele gevallen niet mogelijk, ook met de grootste technische vaardigheid in de stenographie, een goed verslag van de redevoeringen te geven. Dit zou alleen het geval kunnen zijn als ieder redenaar sprak gelijk men zegt «als een boek»; en in een tempo dat zonder eenige uitlating zou kunnen worden bijgehouden, zoo correct dat de stenograaf zich eenvoudig te bepalen had bij nauwkeurige opteekening en uitwerking. Zoo kan het geschieden *bij uitzondering*. De regel is dat de redenaar improviseert, op punten spreekt, onjuiste uitdrukkingen bezigt, zijne gedachten niet duidelijk mededeelt, zich in tusschenzinnen verward, en welke andere afwijkingen zich daarbij nog kunnen en zullen voordoen. Is de stenograaf in zulke gevallen, waarvan het eene bij dezen, het andere bij genen redenaar voorkomt, niet op de hoogte van het onderwerp, dan kan het beste stelsel van stenographie hem niet uit den brand helpen, en moet hij onvolkomen werk leveren.

De groote menigte die nu veel van stenographie hoort spreken, en aan wie deze kunst wordt voorgesteld alsof zij *en bagatelle* behandeld, tusschen de druppels door, gelijk met andere bezigheden, in korten tijd en met weinig inspanning kan geleerd worden,

moge zich nu een beter denkbeeld vormen van de taak die gesteld wordt aan de mannen van het vak. Evenmin als alles goud is wat er blinkt, bestaat er ook stenographie en stenographie. De eene is eene ernstige en moeilijke kunst, waarin slechts zeer weinige menschen het tot zekere hoogte kunnen brengen; de andere is een voorwerp van uitspanning als men dat zoo wil — de smaken zijn verschillend en grillig — een klein hulpmiddel in het dagelijksch leven, zoodat men dit onderscheid wel voor oogen mag houden, telkens als er sprake is van de snelschrijfkunst, waarmede in onze dagen al zeer zonderling wordt gesold en omgesprongen. Zooals het ook in ons land met de zaak der stenographie gelegen is, mochten, dacht mij, al deze opmerkingen in een boek dat vooral bestemd is voor hen die als stenografen van beroep wenschen op te treden, niet ontbreken.

§ 48. Gedurende de oefeningen waarvan in de laatste plaats sprake was, late men *niets* weg. Dit komt eerst te pas bij de zinverkorting, wanneer men zeer snelle sprekers moet opteekenen.

§ 49. Vaardigheid in het lezen van een stenogram is niet minder noodig dan bij het opteekenen. Daarom behoort men zich ook hierin geregeld te oefenen.

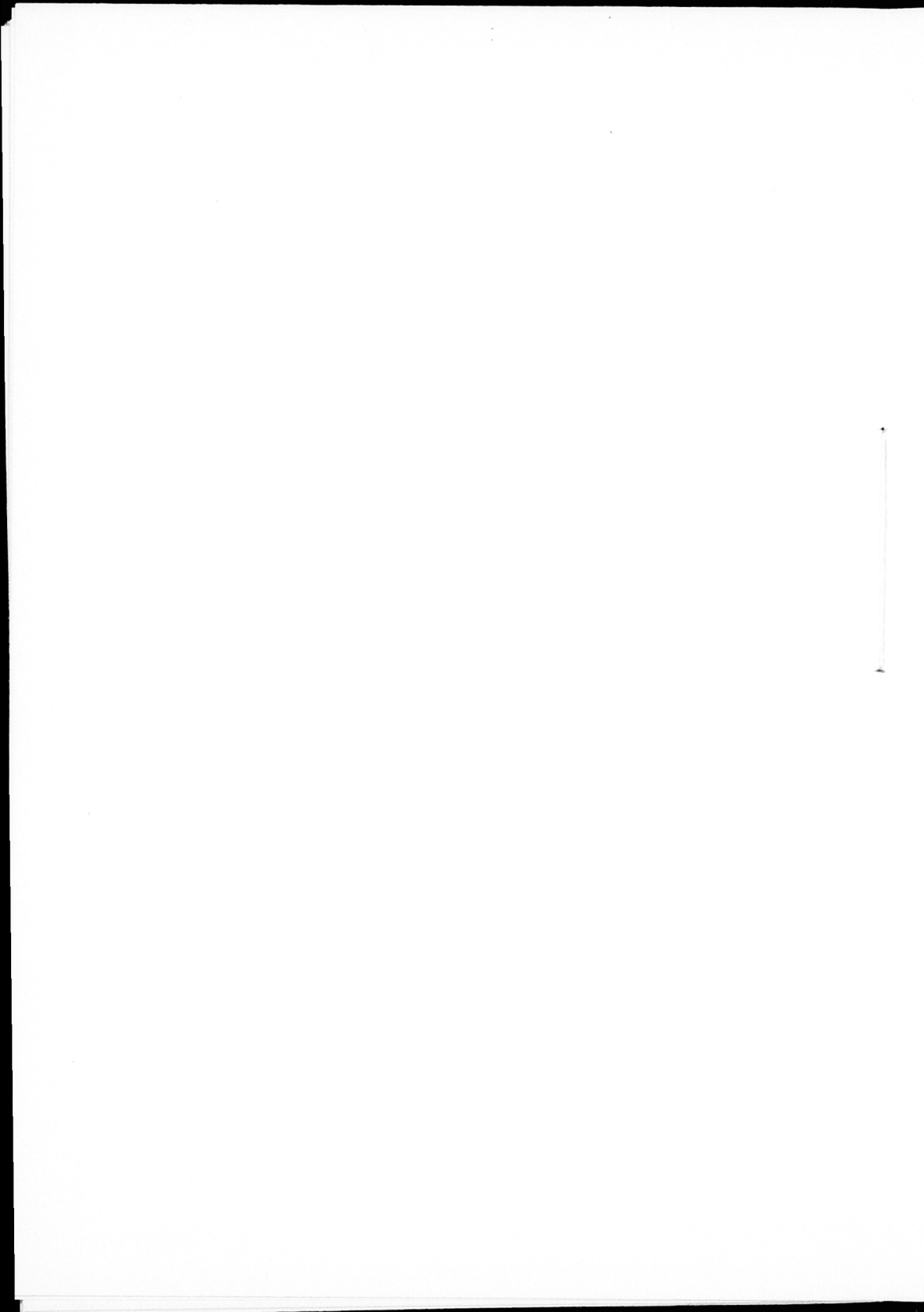
§ 50. Waneer de stenograaf niet met al de aangegeven middelen om ook zeer snelle sprekers op te teekenen gewapend en die volkomen meester is, doet zich toch het geval voor dat van eene woordgetrouwe opteekening geen sprake kan zijn. Met dit stelsel evenmin als met elk ander buitenlandsch systeem. Men kan echter gerust aannemen dat een redenaar die meer dan 150 woorden in de minuut *spreekt*, ik zeg niet *voorleest*, zijne gedachten niet in *leesbaren* vorm

voordraagt. Dan moet de stenograaf al datgene over boord werpen wat toch in eene behoorlijk gestileerde redevoering zou worden ter zijde gelaten. In den regel, om niet te zeggen altijd, zijn die vervaarlijk snelle sprekers niet onberispelijk in de keuze hunner woorden en in de vorming der zinnen. Voor zulke redenaars kan en moet de stenographie geen photographie zonder retouche zijn; en in zoover behoort de stenograaf, evenals de photograaf, de kunst verstaan om het *cliché* te verbeteren, zonder dat de gelijkenis schade lijdt. Hieromtrent regelen te stellen is eene onmogelijke zaak, die door geen enkelen schrijver over onze kunst, hij moge GABELSBERGER, PRÉVOST, PITMAN, ZEIBIG, KRIEG, DUPLOYÉ of GUÉNIN heeten, ooit is ondernomen. Hier vooral treedt de stenograaf in zijne practische bekwaamheid op den voorgrond; hier legt hij het bewijs af van zijn eigenaardig en zeldzaam talent. Hier vooral is het gevleugeld woord van *Hippolyte Prévost* eene waarheid: *tant vaut l'homme, tant vaut la Sténographie*.

Wat deze uitstekende en zeer bekende deskundige in zijn *Nouveau Manuel Complet de Sténographie* omtrent dit onderwerp, op zijne eigene schilderachtige wijze, ten beste geeft, moge hier nog volgen:

«Il arrive aussi, pourquoi n'en pas faire l'aveu? que la parole dépasse, dans sa rapide articulation, l'apogée de célérité graphique atteinte par la main la plus exercée. Le sténographe sent alors qu'il est distancé; s'il s'obstine à retenir de mémoire et à écrire sans omission tous les mots de la première phrase, la seconde lui échappera en entier; et il ne se reprendra qu'à la suivante. Comment combler ensuite la lacune; Il sera exposé au danger de se substituer, pour les sutures, à l'orateur lui-même, et d'opérer la liaison avec toutes les incertitudes du souvenir, en l'absence

absolue de notes. Il y a, pour lui, un plus sûr parti à prendre, celui de faire un prompt calcul de proportion, et au fur et à mesure du développement oratoire, de jeter résolument par-dessus le pont, le dixième, le huitième, le quart des mots excédant la limite de sa prestesse stenographique. Ce sacrifice d'une portion du texte, opéré presque instinctivement, suppose, de la part du sténographe, un aplomb imperturbable, un jugement rapide et sûr. Il doit, au passage, choisir sans hésiter, les parties du discours dont la prétérition est le plus aisément réparable, et ne saurait engendrer de confusion dans l'esprit du traducteur de la note réduite. C'est une élagation instantanée des tiges secondaires, qui ne pourra altérer ni la beauté d'ensemble de l'arbre, ni surtout tarir la sève qui le vivifie. En pareille occurrence, c'est à dédoubler les verbes, les adjectifs qui se suivent sans ajouter sensiblement à l'expression, à omettre les prépositions, adverbess et autres petits vocables faciles à rétablir, etc. etc., que doit s'attacher le sténographe. Il lui faut conserver toute sa présence d'esprit pour bien apprécier le poids et la qualité du lest dont il allège sa barque près de submerger ; le reste, s'il demeure maître de lui, se fera tout naturellement.»

WOORDENLIJST.

WOORDENLIJST.

1 aak.	29 aandoenlijkheid
2 aal.	30 —drang.
3 aalmoes.	31 —drijven.
4 aan.	32 —drift.
5 aanbeeld.	33 —dringen.
6 aanbelang.	34 —druischen.
7 —besteden.	35 aaneenbinden.
8 —betrouwen.	36 — — hechten.
9 —bevelen.	37 — — houden.
10 —bevelenswaardig.	38 — — groeien.
11 —bidden.	39 — — ketenen.
12 —bieden.	40 — — kleven.
13 —binden.	41 — — klinken.
14 —blazen.	42 — — kluisteren.
15 —blik.	43 — — knooopen.
16 —blijven.	44 — — schakelen.
17 —bod.	45 — — voegen.
18 —bouwen.	46 — — zetten.
19 —breken.	47 aangedaan.
20 —brengen.	48 —geklaagde.
21 —bruisen.	49 —gelegenheid.
22 —dachtig.	50 —genaam.
23 —deel.	51 —genomen.
24 —deelhebber.	52 —geven.
25 —denken.	53 —gezig.
26 —dienen.	54 —gezien.
27 —doen.	55 —giftbiljet.
28 —doenlijk.	56 —gorden.

57 aangrenzend.
 58 — halen.
 59 — hangen.
 60 — hangsel.
 61 — hankelijkheid.
 62 — hef.
 63 — hitsen.
 64 — hoopen.
 65 — hooren.
 66 — houdend.
 67 — jagen.
 68 — kanten.
 69 — klager.
 70 — kleeden.
 71 — kleven.
 72 — kloppen.
 73 — komst.
 74 — kondigen.
 75 — koop.
 76 — kweeken.
 77 — landen.
 78 — leeren.
 79 — leg.
 80 — loksel.
 81 — manen.
 82 — matigen.
 83 — melden.
 84 — merkelyk.
 85 — moedigen.
 86 — munten.
 87 — nemer.
 88 — peil.
 89 — plakken.
 90 — planten.
 91 — prijzen.
 92 — raden.
 93 — randen.
 94 — reiken.
 95 — rekenen.
 96 — roepen.

97 aanschaffen.
 98 — roeren.
 99 — spannen.
 100 — schijn.
 101 — schouwelyk.
 102 — schrijven.
 103 — slaan.
 104 — slag.
 105 — slibben.
 106 — spoelen.
 107 — spraak.
 108 — spreken.
 109 — staande.
 110 — steken.
 111 — stellen.
 112 — stippen.
 113 — stoken.
 114 — stonds.
 115 — stootelyk.
 116 — tasten.
 117 — teekenen.
 118 — tijgen.
 119 — tocht.
 120 — toonen.
 121 — treffen.
 122 — vaarden.
 123 — vallen.
 124 — vang.
 125 — voegen.
 126 — voerder.
 127 — vraag.
 128 — vullen.
 129 — wenden.
 130 — wennen.
 131 — werven.
 132 — wezig.
 133 — wijzen.
 134 — zien.
 135 — zijn.
 136 — zuiveren.

137 aardbeschrijving.	177 adem.
138 aanzeggen.	178 adjudant.
139 —zetten.	179 admiraal.
140 —zoeken.	180 adres.
141 aap.	181 adspirant.
142 aarde.	182 advies.
143 aardrijkskunde.	183 advocaat.
144 aartshertog.	184 afbakenen.
145 —vader.	185 —beelden.
146 aarzelen.	186 —betalen.
147 absoluut.	187 —binden.
148 abusief.	188 —blijven.
149 academie.	189 —branden.
150 achtbaar.	190 —breken.
151 achteloos.	191 —brengen.
152 achter.	192 —breuk.
153 —aan.	193 —dammen.
154 —aankomen.	194 —dalen.
155 achteraf.	195 —dak.
156 ——blijven.	196 —danken.
157 ——docht.	197 —deelen.
158 ——een.	198 —dijken.
159 ——eenvolgens.	199 —doen.
160 ——grond.	200 —draaien.
161 ——halen.	201 —dragen.
162 ——houden.	202 —drijven.
163 ——in.	203 —druipen.
164 ——lijk.	204 —drogen.
165 ——na.	205 —druppen.
166 ——om.	206 —dwingen.
167 ——onder.	207 —eischen.
168 ——op.	208 —geleefd.
169 ——over.	209 —gemat.
170 ——staan.	210 —gevaardigde.
171 ——uit.	211 —geven.
172 ——uitgaan.	212 —gezant.
173 ——waarts.	213 —gezonderd.
174 achtingswaardig.	214 —gieten.
175 achtzaam.	215 —gifte.
176 adelborst.	216 —graven.

217 afgunst.
 218 —hakken.
 219 —halen.
 220 —keer.
 221 —keuren.
 222 —kijken.
 223 —kloppen.
 224 —laden.
 225 —leeren.
 226 —leggen.
 227 —leiden.
 228 —leveren.
 229 —lezen.
 230 —lossen.
 331 —maken.
 232 —meten.
 233 —nemen.
 234 —palen.
 235 —passen.
 236 —persen.
 237 —plukken.
 238 —raden.
 239 —rekenen.
 240 —roepen.
 241 —schaffen.
 242 —scheidbaar.
 243 —scheuren.
 244 —schieten.
 245 —schrijven.
 246 —schrik.
 247 —schuwelijk.
 248 —slaan.
 249 —slepen.
 250 —sluiten.
 251 —smeecken.
 252 —spraak.
 253 —staan.
 254 —stammen.
 255 —stand.
 256 —steken.

257 afstemmen.
 258 —stooten.
 259 —stralen.
 260 —stuiten.
 261 —tappen.
 262 —tellen.
 263 —treden.
 264 —trekken.
 265 —vallen.
 266 —vegen.
 267 —vloeien.
 268 —vragen.
 269 —vuren.
 270 —waarts.
 271 —wachten.
 272 —wateren.
 273 —werpen.
 274 —wijken.
 275 —wisselend.
 276 —zagen.
 277 —zakken.
 278 —zeggen.
 279 —zenden.
 280 —zichtelijk.
 281 —zonderen.
 282 —zweren.
 283 agentschap.
 284 akelig.
 285 akkerbouw.
 286 akte.
 287 al.
 288 alarm.
 289 aldaar.
 290 aldus.
 291 aleer.
 292 algeheel.
 293 algemeen.
 294 alhier.
 295 alhoewel.
 296 alleen.

- 297 allengs.
 298 allerbest.
 299 allerhande.
 300 allerlei.
 301 allermeest.
 302 alleszins.
 303 alles.
 304 almacht.
 305 almede.
 306 aloud.
 307 alreeds.
 308 als.
 309 alsdan.
 310 alsmede.
 311 alsnog.
 312 alsnu.
 313 alsof.
 314 alstoen.
 315 althans.
 316 altijd.
 317 altoos.
 318 alvorens.
 319 alwaar.
 320 alweder.
 321 alzoo.
 322 ambacht.
 323 ambt.
 324 ambteloos.
 325 ambtgenoot.
 326 ambtsbroeder.
 327 ambtshalve.
 328 amerikaan.
 329 Amsterdam.
 330 ander.
 331 anderdeels.
 332 anderhalf.
 333 andermaal.
 334 anderszins.
 335 angst.
 336 angstvallig.
- 337 anker.
 338 antwoord.
 339 arbeidzaam.
 340 archief.
 341 argeloos.
 342 arglistig.
 343 argwaan.
 344 armbestuur.
 345 armenkas.
 346 armenwezen.
 347 armoedig.
 348 armzalig.
 349 Arnhemmer.
 350 arrest.
 351 artikel.
 352 artillerie.
 353 assuradeur.
 354 auteur.
 355 autoriteit.
 356 amendement.
 357 avond.
 358 axioma.
 359 azijn.
 360 azuur.
- B.**
- 361 baak.
 362 baal.
 363 baarblijkelijk.
 364 baatzuchtigheid.
 365 baggeren.
 366 bajonet.
 367 bakboord.
 368 bakker.
 369 baldadig.
 370 ballast.
 371 ballingschap.
 372 balsem.
 373 bang.

374 bankroet.	414 begraafplaats.
375 bankier.	415 begrijpelijk.
376 barbaarsch.	416 begunstigen.
377 barmhartig.	417 behaagziek.
378 barometer.	418 behalve.
379 barricade.	419 behandelen.
380 barrière.	420 behartigen.
381 bataaf.	421 beheerscher.
382 batterij.	422 benendig.
383 beboeten.	423 behoedmiddel.
384 bedaard.	424 behoedzaam.
385 bedachtzaamheid.	425 behulpzaam.
386 bedaren.	426 beijveren.
387 bedekken.	427 beitelten.
388 bedelaar.	428 bejaardheid.
389 bederfelijk	429 bejammerenswaar-
390 bediende.	dig.
391 bedijken.	430 bejegenen.
392 bedillen.	431 bekendmaking.
393 beding.	432 bekentenis.
394 bedoelen.	433 beklagenswaardig.
395 bedreigen.	434 beknoptelijk.
396 bedreven.	435 bekoelen.
397 bedriegen.	436 bekoorlijkheid.
398 bedrijf.	437 bekorten.
399 bedroefd.	438 bekrachtigen.
400 bedrog.	439 bekrimpjen.
401 bedrukt.	440 bekroonen.
402 beduchtheid.	441 bekruipen.
403 bedwang.	442 bekwaamheid.
404 beëedigen.	443 belachelijk.
405 beeldhouwer.	444 beladen.
406 beeldrijk.	445 belangeloosheid.
407 befaamd.	446 belanghebbende.
408 begaafd.	447 belangstelling.
409 begeerlijk.	448 belastbaarheid.
410 begieten.	449 belastingbiljet.
411 begiften.	450 beleenbank.
412 beginsel.	451 belegeraar.
413 begoochelen.	452 belemmeren.

453 beletsel.	493 bestempelen.
454 belofte.	494 bestendigheid.
455 beluisteren.	495 bestieren.
456 bemiddelaar.	496 bestijgen.
457 bemiddeling.	497 bestrijden.
458 bemind.	498 betaalbaar.
459 beminnenswaardig.	499 betamelijkheid.
460 bemoedigen.	500 beterschap.
461 bemocien.	501 betooggrond.
462 benadeelen.	502 betreden.
463 benauwd.	503 betuigen.
464 benijdenswaardig.	504 betwijfelen.
465 beoordeelaar.	505 betwisten.
466 bepraten.	506 beukenboom.
467 beraadslagen.	507 beurtelings.
468 beramen.	508 bevooroordeeld.
469 berechten.	509 bevoorrechten.
470 beredeneerd.	510 bevorderaar.
471 bereid.	511 bevrachten.
472 bereidwillig.	512 bevredigen.
473 berouw.	513 bewaarschool.
474 berucht.	514 bewaken.
475 berusten.	515 beweeggrond.
476 beschaafd.	516 beweenen.
477 beschaamd.	517 bewonderenswaar-
478 beschadigen.	dig.
479 bescheiden.	518 bezadigdheid.
480 beschenken.	519 bezeeren.
481 beschermen.	520 bezingen.
482 beschikbaar.	521 bezwaren.
483 beschilderen.	522 bijblad.
484 beschroomdheid.	523 bijeenbrengen.
485 beschuldigen.	524 bijeenkomst.
486 beschutten.	525 bijgeloof.
487 bespottelijk.	526 bijoormerk.
488 bessenboom.	527 bijzonder.
489 best.	528 binnenlandsch.
490 bestaanbaar.	529 blijdschap.
491 bestanddeel.	530 blusschen.
492 bestellingslijst.	531 boedelbeschrijving.

532 boekdrukkerij.
 533 boezem.
 534 bolwerk.
 535 boomkwekerij.
 536 bootsman.
 537 borgstelling.
 538 boven.
 539 ——aan.
 540 ——al.
 541 ——dien.
 542 ——gezegd.
 543 buiten.
 544 ——dien.
 545 ——dijks.
 546 ——gewoon.
 547 ——lands.
 548 ——waarts.
 549 burgemeester.
 550 burgerlijk.
 551 ——recht.
 552 buurtweg.

C.

553 candidaat.
 554 catalogus.
 555 cavalerie.
 556 ceder.
 557 cellulair.
 558 cement.
 559 censuur.
 560 centenaar.
 561 ceremonie.
 562 certificaat.
 563 cessie.
 564 chirurgie.
 565 chocolade.
 566 cilinder.
 567 citaat.
 568 college.

569 combinatie.
 570 collatie.
 571 concessie.
 572 conditie.
 573 contragsigneeren.
 574 contraventie.
 575 convocatie.
 576 correspondentie.
 577 consequentie.
 578 conservatief.
 579 crediet.

D.

580 daad.
 581 dat.
 582 daar.
 583 —aan.
 584 —enboven.
 585 —mede.
 586 —onder.
 587 —op.
 588 dadelijk.
 589 de.
 590 debat.
 591 debet.
 592 debiet.
 593 decreet.
 594 defensief.
 595 deerniswaardig.
 596 departement.
 597 desniettemin.
 598 deze.
 599 die.
 600 diefstal.
 601 diegene.
 602 dienaar.
 603 dienstplichtig.
 604 diensvolgens.
 605 diepzinnig.

606 dier.
 607 dierbaar.
 608 dijkwezen.
 609 dikwerf.
 610 dikwijls.
 611 discussie.
 612 doen.
 613 domein.
 614 door.
 615 —drijven.
 616 —een.
 617 —eenmengen.
 618 —tasten.
 619 —trapt.
 620 —waardbaar.
 621 —weven.
 622 —worstelen.
 623 —zeilen.
 624 —zetten.
 625 —zwellen.
 626 dorpbestuur.
 627 dozijn.
 628 dringen.
 629 drinken.
 630 duisterheid.
 631 duurzaam.

E.

632 ebbenhout.
 633 edelmoedig.
 634 eenigerhande.
 635 eenigszins.
 636 eenzijdig.
 637 eerbied.
 638 eerlijk.
 639 eetbaarheid.
 640 eeuwigdurend.
 641 effectief.
 642 eikenhout.

643 eindoorzaak.
 644 eischgoederen.
 645 ellendig.
 646 emancipatie.
 647 engageeren.
 648 enkelvoud.
 649 erkennen.
 650 eskader.
 651 essaieur.
 652 eten.
 653 evenaren.
 654 evenredig.
 655 examen.
 656 executie.
 657 expedieeren.
 658 explicatie.

F.

659 faculteit.
 660 factie.
 661 fatsoen.
 662 fictie.
 663 financiën.
 664 firmament.
 665 flink.
 666 fontein.
 667 fortuin.
 668 frauduleus.

G.

669 geaardheid.
 670 gedenkdag.
 671 gedenkenpenning.
 672 gedisciplineerd.
 673 gedurende.
 674 geestdrift.
 675 gehechtheid.
 676 geldswaarde.

677 gelijkkluidend.
 678 geloofwaardig.
 679 gemeenschap.
 680 geneesmiddel.
 681 geoorloofd.
 682 gereedschap.
 683 gevangenis.
 684 gewaarwording.
 685 gezamenlijk.
 686 gezichteinder.
 687 godsdienst.
 688 golf.
 689 gouvernement.
 690 gouverneur-generaal.
 691 grondwet.
 692 griffier.
 693 groeizaam.
 694 grondvesten.
 695 grootendeels.
 696 gruwzaam.
 697 gymnasium.
 698 gymnastiek.

II.

699 handeling.
 700 handelshuis.
 701 hebbelijkheid.
 702 hectogram.
 703 ——liter.
 704 ——meter.
 705 heerendienst.
 706 herdenken.
 707 herdruk.
 708 herijk.
 709 herkennen.
 710 heropenen.
 711 herroepen.
 712 het.
 713 hetwelk.

714 hetzij.
 715 hier.
 716 —aan.
 717 —af.
 718 —bij.
 719 —boven.
 720 —in.
 721 —voor.
 722 hij.
 723 hinderen.
 724 hindernis.
 725 hoedanigheid.
 726 homogeen.
 727 homogeniteit.
 728 hoorbaar.
 729 horloge.
 730 hospitaal.
 731 huurling.
 732 hypotheek.

I.

733 iedereen.
 734 ijk.
 735 ijverzuchtig.
 736 in.
 737 inboorling.
 738 incident.
 739 incompetent.
 740 inconsequent.
 741 indemniseeren.
 742 indien.
 743 industrie.
 744 ineenvloeien.
 745 ingeland.
 746 ingenieur.
 747 inmiddels.
 748 insinuatie.
 749 installatie.
 750 instinctmatig.
 751 instituteur.

- 752 internationaal.
 753 interpellatie.
 754 inventariseeren.

J.

- 755 januari.
 756 jemens.
 757 jeugd.
 758 jongstleden.
 759 journalistiek.
 760 juni.
 761 juridisch.
 762 justitie.
 763 juwelier.

K.

- 764 kabinet.
 765 kajuit.
 766 kalfateren.
 767 kamer.
 768 kapitaal.
 769 kapitein.
 770 knoeien.
 771 kohier.
 772 kolenmijn.
 773 kolenvuur.
 774 kolonel.
 775 koning.
 776 koningin.
 777 krachtdadig.
 778 krigsgebruik.
 779 krijgsachtig.
 780 kubiek.
 781 kunstlievend.
 782 kwaadwillig.
 783 kweekeling.
 784 kwetsbaarheid.
 785 kwijnen.
 786 kwistigheid.

L.

- 787 laatdunkendheid.
 788 laatstleden.
 789 landaard.
 790 langdurigheid.
 791 langstlevend.
 792 legaliseeren.
 793 letterkundige.
 794 levensbeginsel.
 795 levensgevaar.
 796 levensmiddel.
 797 levenswijs.
 798 lichaamsoefening.
 799 lediggang.
 800 leedwezen.
 801 leeftocht.
 802 leenroerig.
 803 leenstelsel.
 804 leeuwenmoed.
 805 lichtgeloovig.
 806 lichtzinnig.
 807 liggeld.
 808 lijdzaamheid.
 809 lijnwaad.
 810 linkervleugel.
 811 links.
 812 lithograaf.
 813 lofwaardig.
 814 logisch.
 815 loopgraaf.
 816 losbaar.
 817 loslaten.
 818 loszinnigheid.
 819 luidruchtigheid.
 820 luisterrijk.
 821 luitenant-generaal.

M.

- 822 maagschap.
- 823 maar.
- 824 maart.
- 825 maatschappelijk.
- 826 machine.
- 827 magistratuur.
- 828 mandaat.
- 829 marine.
- 830 medearbeider.
- 831 — — erfgenaam.
- 832 — — lijdendheid.
- 833 medicament.
- 834 meer.
- 835 meerderjarig.
- 836 meermalen.
- 837 meervoud.
- 838 meerendeels.
- 839 meetkunst.
- 840 meewarigheid.
- 841 mei.
- 842 men.
- 843 middelmatig.
- 844 middelstand.
- 845 middelpunt.
- 846 middenin.
- 847 mijnheer.
- 848 minister.
- 849 ministerie.
- 850 minstens.
- 851 misdadiger.
- 852 misstand.
- 853 moedwil.
- 854 muil.
- 855 mul.

N.

- 856 naar.

- 857 naarmate.
- 858 nabestaande.
- 859 naijver.
- 860 naschrijven.
- 861 natie.
- 862 nationaliteit.
- 863 necrologie.
- 864 Neder-Betuwe.
- 865 nederigheid.
- 866 nederschrijven.
- 867 nergens.
- 868 niet.
- 869 niettegenstaande.
- 870 nieuw.
- 871 nonactief.
- 872 Noordbrabant.
- 873 november.

O.

- 874 obligatie.
- 875 objectie.
- 876 october.
- 877 oefenen.
- 878 oefenschool.
- 879 ofschoon.
- 880 omstaan.
- 881 omstandigheid.
- 882 omwentelen.
- 883 omzetten.
- 884 onafgedaan
- 885 — — gemaakt.
- 886 — — hankelijk.
- 887 — — zetbaar.
- 888 onbaatzuchtig.
- 889 — beantwoord.
- 890 — — lemmerd.
- 891 — — rispelijk.
- 892 — — stendig.
- 893 — — vooroordeeld.

894	onbewijsbaar.	934	ontmantelen.
895	onder.	935	—moedigen.
896	—aan.	936	—moeten.
897	—danig.	937	ontoegankelijk.
898	—een.	938	ontraden.
899	—in.	939	—schepen.
900	—staan.	940	—sluieren.
901	—uit.	941	—vang.
902	—zoek.	942	—vankelijk.
903	oneensgezind.	943	—vreemden.
904	—eindig.	944	—zeggen.
905	—genade.	945	—zetbaar.
906	—oefend.	946	onverantwoordelijk.
907	—veinsdheid.	947	—dedigbaar.
908	—ingevuld.	948	—deeld.
909	—langs.	949	—eenigbaar.
910	—meedoogend.	950	—gankelijk.
911	—menschelijk.	951	—gefelijk.
912	—nadenkend.	952	—getelijk.
913	—natuurlijk.	953	—hinderd.
914	—noodig.	954	—hoopt.
915	—omkoopbaar.	955	—mijdelijk.
916	—ontbindbaar.	956	—moeid.
917	—ophoudelijk.	957	—mogend.
918	—oplosbaar.	958	—nietigbaar.
919	—opmerkbaar.	959	—plicht.
920	—overdacht.	960	—saagd.
921	—partijdig.	961	—staanbaar.
922	—raadzaam.	962	—stand.
923	—rechtvaardig.	963	—vuld.
924	—regelmatig.	964	—wachts.
925	—schadelijk.	965	—wijld.
926	—schendbaar.	966	—winbaar.
927	—staatkundig.	967	—zadelijk.
928	ontbieden.	968	—zoenbaar.
929	—cijferen.	969	—zwaard.
930	—doen.	970	onvoorwaardelijk.
931	—eigeningswet.	971	—zien.
932	ontevreden.	972	onzelfstandig.
933	—tijdig.	973	oogenblik.

974 cogmerk.
 975 oorbaar.
 976 oordeel.
 977 oorlog.
 978 oorlogswapen.
 979 oorspronkelijk.
 980 oorzaak.
 981 Oost-Indië.
 982 opbrengen.
 983 opeenladen.
 984 opeischen.
 985 openbaar.
 986 openhartig.
 987 opening.
 988 ophelderen.
 989 ophemelen.
 990 ophouden.
 991 opkweeken.
 992 opmerkenswaardig.
 993 opperbestuur.
 994 oppermacht.
 995 oppervlakte.
 996 oppositie.
 997 optie.
 998 ordelijkheid.
 999 organisatie.
 1000 orthodoxie.
 1001 oudheid.
 1002 over.
 1003 —brengen.
 1004 —bruggen.
 1005 —daad.
 1006 —eenkomst.
 1007 —eenstemming.
 1008 overigens.
 1009 overladen.
 1010 —leveren.
 1011 —peinzen.
 1012 —reden.
 1013 —rompelen.

1014 overschieten
 1015 overste.
 1016 overtuigen.
 1017 —waaïen.
 1018 —winnen.
 1019 —zeesch.
 1020 —zenden.
 1021 —zicht.

P.

1022 pakgoed.
 1023 parlement.
 1024 paradox.
 1025 partijdigheid.
 1026 patentplichtig.
 1027 pedagogie
 1028 peillood.
 1029 penning
 1030 perceel.
 1031 periode.
 1032 permissie.
 1033 personaliteit.
 1034 petitie.
 1035 philanthropie.
 1036 filosofie.
 1037 photographie.
 1038 physiologie.
 1039 plantenbeschrijving.
 1040 pleidooi.
 1041 pletmolen.
 1042 pondspondsgewijze.
 1043 populair.
 1044 positief.
 1045 possessie.
 1046 posterij.
 1047 preparaat.
 1048 president.
 1049 procedure.

- 1050 procuratie.
1051 provinciaal.
1052 publiciteit.

Q.

- 1053 quadraat.
1054 quæstor.
1055 qualificatie.
1056 quantiteit.
1057 quarantaine.
1058 quasi.
1059 quitantie.
1060 quotiënt.

R.

- 1061 raadpensionaris.
1062 raadsbesluit.
1063 raderwerk.
1064 radicaal.
1065 ravelijn.
1066 reactionnair.
1067 realisceren.
1068 recensie.
1069 reces.
1070 rechtbank.
1071 rechtmatig.
1072 rechtsgeding.
1073 rechtsmacht.
1074 reclameeren.
1075 recognitie.
1076 recruteeren.
1077 redacteur.
1078 redding.
1079 redmiddel.
1080 referendaris.
1081 regeering.
1082 regeeringsvorm.
1083 regelen.

- 1084 regelmaat.
1085 regiment.
1086 register.
1087 rekenkamer.
1088 rente.
1089 republiek.
1090 resident.
1091 retourbiljet.
1092 rijksadvocaat.
1093 rijksmuseum.
1094 Romein.
1095 rondborstigheid.
1096 rooktabak.
1097 ruimnaald.
1098 runderpest.
1099 ruwheid.

S.

- 1100 saffraan.
1101 saksisch.
1102 scheepsbehoefden.
1103 scheepsbouw.
1104 scheepskapitein.
1105 scheepslading.
1106 scheikunde.
1107 schenden.
1108 schennis.
1109 schenken.
1110 schepeling.
1111 scherpzinnig.
1112 schiereiland.
1113 schietgeweer.
1114 schikking.
1115 schilderachtig.
1116 schipper.
1117 schitteren.
1118 schoenmaker.
1119 schoolmeester.
1120 schoonheid.

1121 schoorvoetend.
 1122 schoutbijnacht.
 1123 schrijfkunst.
 1124 schrikbeeld.
 1125 schroef boot.
 1126 schuins.
 1127 schuldenaar.
 1128 schuwheid.
 1129 securiteit.
 1130 seizoen.
 1131 sententie.
 1132 sergeant-majoor.
 1133 servituut.
 1134 signalement.
 1135 sinecuur.
 1136 slavernij.
 1137 sleeptouw.
 1138 sluikhandel.
 1139 smeekschrift.
 1140 sneeuw wit.
 1141 snelschrijver.
 1142 soldaat.
 1143 soldij.
 1144 sollicitant.
 1145 soevereiniteit.
 1146 spaarzaamheid.
 1147 specificatie.
 1148 spoedig.
 1149 spotprijs.
 1150 spreekwoord.
 1151 springvloed.
 1152 staathuishoudkunde.
 1153 staatsbesluit.
 1154 staatsinkomsten.
 1155 staatsraad.
 1156 staatsrecht.
 1157 stadhouder.
 1158 stadsschool.
 1159 standbeeld.
 1160 standvastig.

1161 staten-generaal.
 1162 stationsgebouw.
 1163 stelsel.
 1164 stelselmatig.
 1165 stemgerechtigd.
 1166 stenographie.
 1167 sterrenkundige.
 1168 steunpunt.
 1169 stoomboot.
 1170 stoomsleeper.
 1171 stormenderhand.
 1172 strafrecht.
 1173 —gevangenis.
 1174 —wet.
 1175 strandvonder.
 1176 strikvraag.
 1177 studeerkamer.
 1178 stuurmanskunst.
 1179 stuurschheid.
 1180 stuurstoel.
 1181 subjectief.
 1182 subsidie.
 1183 subsidiair.
 1184 substituut-griffier.
 1185 successie.
 1186 suikercultuur.
 1187 suppediteeren.
 1188 suppleeren.
 1189 supplement.
 1190 surnumerair.
 1191 sympathie.
 1192 syndicaat.

T.

1193 tafereel.
 1194 talloos.
 1195 taxateur.
 1196 teekengereedschap.
 1197 tegenantwoord.

1198 tegenbedenking.
 1199 ——gift.
 1200 ——over.
 1201 ——strijdigheid.
 1202 tekort.
 1203 temperatuur.
 1204 tenuitvoerlegging.
 1205 tenzij.
 1206 terechtzitting.
 1207 terminologie.
 1208 terug.
 1209 ——eischen.
 1210 ——roepen.
 1211 testament.
 1212 tevreden.
 1213 thesaurie.
 1214 tijdelijk.
 1215 tijdsomstandig-
 heden.
 1216 timmermanswinkel.
 1217 toebehooren.
 1218 —bereiden.
 1219 —passelijk.
 1220 —hoorder.
 1221 —komst.
 1222 —naderen.
 1223 —passen.
 1224 —eigenen.
 1225 —reikend.
 1226 —stemming.
 1227 —vloed.
 1228 —zeggen.
 1229 tot.
 1230 totaal.
 1231 totdat.
 1232 traditie.
 1233 trafiek.
 1234 treuren.
 1235 tropisch.
 1236 tuinier.

1237 tusschen.
 1238 tussenpersoon.
 1239 tusschenzin.
 1240 twijfelachtig.
 1241 typograaf.

U.

1242 uitbaggeren.
 1243 uiteengaan.
 1244 uiteinde.
 1245 uiterlijk.
 1246 uitermate.
 1247 uiterste.
 1248 uiting.
 1249 uitzuinigen.

V.

1250 vaartuig.
 1251 vacature.
 1252 van.
 1253 —eenscheuren.
 1254 —waar.
 1255 vastberadenheid.
 1256 vasteland.
 1257 vaststellen.
 1258 veelmin.
 1259 veelvuldig.
 1260 velerhande.
 1261 velerlei.
 1262 vennootschap.
 1263 veraccijnzen.
 1264 —antwoorden.
 1265 —beeldingskracht.
 1266 —binden.
 1267 —bitteren.
 1268 —dedigingsmiddel.
 1269 —eenzelvigen.
 1270 —gelijkenderwijze.

1271 verhuren.
 1272 —ontwaardiging.
 1273 —tegenwoordigen.
 1274 —voerbaar.
 1275 —volgen.
 1276 —zekeren.
 1277 vice-president.
 1278 vierkant.
 1279 vierponder.
 1280 vijandelijkheid.
 1281 vindingrijk.
 1282 visitatie.
 1283 visscherij.
 1284 vlagofficier.
 1285 volgreeks.
 1286 volkenkunde.
 1287 volkenrecht.
 1288 volksvertegenwoor-
 diging.
 1289 vonnis.
 1290 voor.
 1291 —aan.
 1292 —af.
 1293 —al.
 1294 —bijstreven.
 1295 —bijzeilen.
 1296 —eerst.
 1297 —op.
 1298 —over.
 1299 —overlijden.
 1300 —raad.
 1301 —spoed.
 1302 —taan.
 1303 —treden.
 1304 voortvlieden.
 1305 vooruit.
 1306 voortgang.
 1307 voorwetenschap.
 1308 vorstin.
 1309 voorbaat.

1310 vredelievend.
 1311 vrijgeleide.
 1312 vrijheidlievend.
 1313 vrijwillig.
 1314 vruchtbaar.
 1315 vruchteloos.
 1316 vullen.
 1317 vuur.

W.

1318 waagstuk.
 1319 waakzaamheid.
 1320 waar.
 1321 —aan.
 1322 —achter.
 1323 —bij.
 1324 —heid.
 1325 —in.
 1326 —langs.
 1327 —lijk.
 1328 —mede.
 1329 —na.
 1330 —naar.
 1331 —nevens.
 1332 —om.
 1333 —omtrent.
 1334 —onder.
 1335 —op.
 1336 —over.
 1337 —tegen.
 1338 —toe.
 1339 —uit.
 1340 —van.
 1341 —voor.
 1342 wachtgeld.
 1343 wakker.
 1344 wanbedrijf.
 1345 —hopend.
 1346 want.

1347 wapening.
 1348 waterschap.
 1349 wederdienst.
 1350 ——leggen.
 1351 ——om.
 1352 ——rechtelijk.
 1353 weerbaarheid.
 1354 weerzin.
 1355 wegrukken.
 1356 —vliegen.
 1357 weigeren.
 1358 welbespraakt.
 1359 —doener
 1360 —luidend.
 1361 willendheid.
 1362 wenschelijkheid.
 1363 wereldkundig.
 1364 werkzaam.
 1365 West-Indië.
 1366 wetenschappelijk.
 1367 wetteloosheid.
 1368 wezenlijk.
 1369 wijdloopig.
 1370 wijngaard.
 1371 wijziging.
 1372 winkel.
 1373 winstgevend.
 1374 wiskunst
 1375 woensdag.
 1376 woestaardig.
 1377 wondbaarheid.
 1378 woonhuis.
 1379 woordvoerder.
 1380 worden.
 1381 wraakgierig.
 1382 wrijven.

Z.

1383 zaaitijd.
 1384 zachtaardig.

1385 zamen.
 1386 ——binden.
 1387 ——leving.
 1388 ——werken.
 1389 ——stellen.
 1390 zanggezelschap.
 1391 zedekunde.
 1392 zeebrief.
 1393 zeevaarder.
 1394 zegepraal.
 1395 zekerheid.
 1396 zeldzaam.
 1397 zelfstandig.
 1398 zelfzucht.
 1399 zelfverwijt.
 1400 zichtbaar.
 1401 ziekenhuis.
 1402 zijdgeweef.
 1403 zinnebeeldig.
 1404 zinspelen.
 1405 zitting.
 1406 zonsverduistering.
 1407 zorgvuldig.
 1408 Zuiderzee.
 1409 Zuidholland.
 1410 zuinigheid.
 1411 zuiverheid.
 1412 zwaar.
 1413 zwak.
 1414 zwart.
 1415 zwerfen.
 1416 zweven.
 1417 zwetsen.
 1418 zwijgen.
 1419 Zwitserland.
 1420 zwoegen.

PROEVEN

VAN

STENOGRAPHIE.

A.

Eigenschappen van den Stenograaf.

1. Het is mij nuttig en noodig voorgekomen in korte trekken aan te geven, de eigenschappen die de stenograaf van beroep moet bezitten.

Men kan die gevoegelijk verdeelen in lichamelijke en geestelijke.

De stenograaf moet in het genot zijn van eene goede gezondheid, van een lichaam, dat de vermoeienissen kan doorstaan, welke het gevolg zijn van ingespannen werken, gedurende vijf of zes achtereenvolgende uren, somtijds weken achtereen. Er is geen afmattender arbeid dan die, welke te gelijkertijd en in zoo hooge mate als de stenographie, het samenwerken van hoofd en hand vereischt. Al is de stenograaf ook sterk genoeg van gestel, om zijn arbeid gedurende een reeks van jaren op voldoende wijze te kunnen vervullen, hetgeen bij jeugdige menschen allicht het geval is, — indien hij niet werkelijk een ijzersterke natuur bezit, zal hij

veel vroeger dan volgens den gewonen loop der zaken geschiedt, afgeleefd en ongeschikt zijn voor zijne moeilijke taak. Men heeft dikwijls, met betrekking tot de snelschrijvers bij wetgevende Kamers, de tegenwerping gemaakt, dat de stenograaf in den vacantielijd ruimschoots gelegenheid heeft om, zooals men zich uitdrukte, van zijne vermoeienis uit te rusten. Maar men gelieve niet uit het oog te verliezen, dat die dagelijksche overspanning van lichaamskrachten het werktuig meer doet lijden, dan de meest mogelijke rust in staat is om daaraan te herstellen. Als de boog wordt overspannen, kan ontspanning hem de verloren veerkracht immers niet teruggeven. Daarom raad ik niemand aan, die niet in het genot is van een sterk gestel, de stenografie als zijn beroep te kiezen.

In groote vergaderingen is het ook zeer noodig, dat de stenograaf een goed oog bezitte, ten einde al de sprekers te kennen, en hen, die somwijlen op verwijderden afstand aanmerkingen van hunne zitplaats maken, dadelijk te kunnen onderscheiden, om alzoo hunne namen, die dan meestal niet genoemd worden, toch te kunnen opgeven, en het onaangename «eene stem ter linker-, ter rechterzijde» te vermijden. In onze kleine vergaderzalen is dit vereischte niet van zeer groot belang. Evenwel is het niet te ontkennen, dat door middel van het oog dikwijls helder wordt, wat voor het oor onduidelijk is, en zodoende is een goed oog den stenograaf somtijds een hulpmiddel, om den redenaar die niet duidelijk spreekt, toch te verstaan.

2. Wat echter hier te lande, zoo goed als elders noodzakelijk is: een zeer scherp gehoor, om ook

de woorden, die zacht en onduidelijk werden uitgesproken, met vlugheid te kunnen opvangen

Maar van hoeveel grooter gewicht is niet voor den stenograaf, hetgeen men wel kan noemen de gezondheid van den geest. Hij moet bezitten een scherp, een zeker en snel opvattingsvermogen. Hoofdzak is het voor hem, geen woorden neder te schrijven waarvan hij den zin niet begrijpt, en alzoo in dwalingen te vervallen. De stenograaf moet den redenaar, die met de meeste snelheid zijne gedachten mededeelt, onmiddellijk begrijpen en op den voet nagaan. Zekerheid, gemakkelijheid en vlugheid van begrip komt vooral den stenograaf te pas, wanneer hij een spreker moet volgen die, uit hoofde van ongewoonte om in het openbaar het woord te voeren, of ten gevolge van andere oorzaken, zich in zijne woorden verwart, en slechts zeer onvolkomen zijne gedachten wedergeeft. In zulk geval zal men van den stenograaf toch wel niet willen vergen, dat hij, zich tot een werktuig verlagende, de geschreven woorden in dezelfde gebrekkige orde wedergeve. Voorzeker, de snelschrijver is bij machte om eene rede woordelijk terug te geven, doch tenzij dit kan geschieden behoudens duidelijkheid en goeden stijl, moet hij niet zijn een bloot werktuig, maar te gemoet komen aan hetgeen den spreker in dit opzicht ontbreekt. Men moge beweren, dat dit de roeping van den stenograaf niet is, maar dan vraag ik eenvoudig, hoe het verslag eener zitting volledig zou kunnen zijn, wanneer daaraan ontbraken de redevoeringen, die het licht niet zouden kunnen zien, omdat men de onduidelijke taal van een spreker, die zijne gedachten niet helder kan uiteenzetten, toch niet in druk zou kunnen geven. Neen ; in dat geval

voornamelijk is het standpunt van den stenograaf niet dat van een bloot werktuig. Helder, vlug, gemakkelijk, scherp denken, ziedaar de eigenschappen onafscheidelijk aan het vak verbonden.

3. Wat heeft de stenograaf nu verder noodig? Technische vaardigheid en algemeene kennis.

Technische vaardigheid. Het is misschien hier de plaats, om een enkele opmerking te maken over het aanleeren der stenographie. Even verkeerd als het is te beweren, dat men zich de kunst in weinige uren kan eigen maken, even onjuist is het den oningewijde af te schrikken van het aanleeren der stenographie, door het voorspiegelen van bijna onoverkomelijke moeite en arbeid. Het spreekt van zelf dat er tijd, oefening en geduld vereischt worden om met vastheid, nauwkeurigheid en vlugheid een schrift in praktijk te brengen, dat zoozeer afwijkt van het gewone schrift; om zonder aarzelen verkortingen aan te wenden, waardoor het den stenograaf somtijds mogelijk wordt, met 1, 2, 3 bewegingen van de hand, hetzelfde neer te schrijven, waarvoor in het gewone schrift 20 of 30 bewegingen worden vereischt. Evenwel kan men het, bij geschiktheid en ijver, in zes of zeven maanden zoo ver brengen, en in vele gevallen zal een korter tijdvak voldoende zijn om het doel te bereiken.

.
 Algemeene kennis. Het is niet denkbaar dat de stenograaf zijne taak naar behooren zal verrichten, wanneer hij niet werkelijk goed begrijpt het onderwerp dat behandeld wordt. Hetgeen reeds is gezegd over de roeping van den stenograaf, zal het onnoodig maken hieromtrent eenige verdere toelichting te doen volgen. Maar al moest men ook eene redevoering woordelijk

teruggeven, zooals zij is uitgesproken, dan nog heeft de kunst om het woord te photographeeren, die volmaaktheid niet verkregen, dat zij, werktuigelijk toegepast, tot het doel zou kunnen leiden.

(*De Stenographie in Nederland*, door CORNELIS STEGER, Eerste Stenograaph bij de Staten-Generaal. 's Gravenhage, M. J. VISSER, 1859).

B.

Bijblad tot de Nederlandsche Staats-Courant,
blz. 597. Zitting 14 Julij 1849.

De heer *Lotsy* Ik heb thans te meer regt om op dat punt aan te dringen (voorstel van maatregelen om de stenographie in te voeren), omdat ik sedert ons laatste reces in de gelegenheid ben geweest te ondervinden dat werkelijk, op dit oogenblik, bij de *Staats-Courant* een ambtenaar is geplaatst, die de stenographie volkomen weet toe te passen. Er bestaat dus een systeem van stenographie dat in werking zou kunnen gebragt worden, maar als de zaak blijft rusten, enz.

blz. 692. Zitting 24 Julij 1849.

De heer *van Hasselt* : Noch de spreker uit Gorkum, noch de schrijver van dat *Iets* heeft mij begrepen, en ik acht mij gelukkig dat juist de rede, die ik op dien dag heb gehouden, allernaauwkeurigst, van woord tot woord, door den snelschrijver, welken wij reeds een

paar dagen geleden in deze Vergadering hebben hooren prijzen, door middel der stenographie is overgebracht geworden.

blz. 814. Zitting 12 September 1849.

De heer *Costerus* : Welnu, welke waarborgen kunnen wij wachten van de stenographen ? Van de stenographen ? Wij bezitten er slechts één. Wij verheugen ons in zijn bezit, en wij hopen dat uit zijne school, even als uit het Trojaansche paard, louter vorsten zullen voortkomen.

Dezelfde zitting. blz. 816.

De heer *van Eck* : Een middel is er, om aan al de klagten te gemoet te komen : de invoering der stenographie. Dat zij denkbaar is, is gebleken ; een ambtenaar van het Ministerie van Binnenlandsche Zaken (1) heeft, een stelsel van stenographie aan anderen medegedeeld, en reeds een der ambtenaren van de *Staats-Courant* (2) heeft de toepasbaarheid van dat stelsel bewezen en redevoeringen geleverd, die zeer juist waren opgeteekend. Dit bewijst dus voor dit stelsel.

(1) De heer H. L. TETAR VAN ELVEN.

(2) De schrijver dezer Handleiding.

C. (1)

I.

Den Koning staat ter zijde een Raad van State, waarvan hij de Voorzitter is en den Ondervoorzitter benevens de leden benoemt. De Prins van Oranje heeft echter, nadat zijn achttiende jaar is vervuld, daarin zitting van rechtswege en eene raadgevende stem. De Raad is in vijf afdeelingen verdeeld, waarvan ieder in betrekking staat tot eene of meer ministerieele Departementen, en daaruit voor haar deel ter bearbeiding bekomt, wat van wege de Ministers naar den Raad wordt verzonden. De leden der Afdeelingen wisselen elkander periodiek af, uitgezonderd die van de Afdeeling voor geschillen van bestuur, die niet afwisselen. Aan den Raad is de bevoegdheid verleend om: ten eerste in overweging te nemen alle wetsvoorstellen door den Koning aan de Staten-Generaal te doen of door de Staten-Generaal aan den Koning gedaan, alle algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van zijne koloniën en bezittingen in andere werelddeelen, de vernietiging door den Koning van besluiten der Provinciale of Gedeputeerde Staten of van plaatselijke verordeningen; ten tweede om door den Koning te worden gehoord in de gevallen, waarin de wet het beveelt, mitsgaders over alle zaken van algemeen of bijzonder belang, waarin de Koning het noodig oordeelt; ten derde, om voordrachten aan den Koning te doen omtrent onderwerpen van wetgeving of bestuur, waaromtrent hij het doen van voorstellen aan de Staten-

(1) Uit het *Overzicht van de Staatsregeling van ons Vaderland* van Dr. L. R. BEIJEN.

Generaal of het uitvaardigen van algemeene maatregelen van inwendig bestuur, wenschelijk acht; ten vierde eindelijk is hij in een zijner Afdeelingen, wier leden uit de vijf Afdeelingen, waarin hij verdeeld wordt, worden gekozen en aldaar vaste zitting behouden, met het onderzoek der geschillen van bestuur of andere, waarvan de beslissing bij bijzondere wetten aan den Koning is opgedragen, belast. Hierdoor is ieder burger van den Staat van eene onpartijdige rechtspraak zoo veel mogelijk verzekerd in gedingen, waarin de Koning, als hoofd van de uitvoerende macht, partij en rechter tevens in zijne zaak zou zijn. Want hoewel de beslissing van de geschillen bij den Koning verblijft, zoo wordt in eene openbare vergadering van den Raad, een overzicht van den staat van het geschil gegeven, waarbij de partijen hunne belangen kunnen voorstaan, en wordt het advies van den Raad, bijaldien het van de Koninklijke beslissing afwijkt, met deze in het Staatsblad ter algemeene kennis gebracht, en is aldus voor den geringsten burger eene onpartijdige uitspraak in het administratief gewaarborgd, ook waar de Koning partij en tevens rechter is. Ten slotte kan de wet aan den Raad van State of aan eene afdeeling daarvan de uitspraak over geschillen op administratief gebied opdragen; hierdoor is de mogelijkheid eener eigenlijke administratieve rechtspraak in het leven geroepen, een product der jongste herziening.

II.

Volgens artikel 61 der Grondwet heeft de Koning het opperbestuur der koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen. De reglementen op het beleid der regeering aldaar worden echter door de

wetgevende macht vastgesteld; voor Indië is dit geschied bij de wet van 2 September 1854.

Krachtens dit Regeeringsreglement vereenigt de Gouverneur-Generaal, — door den Koning, wien hij vertegenwoordigt en aan wien hij alleen verantwoording schuldig is, op voordracht van den Ministerraad benoemd, — in zich het wetgevend en het uitvoerend gezag. Het eerste bepaalt zich tot die gevallen, welke niet door de wet of bij Koninklijk Besluit moeten worden geregeld, en wordt door hem uitgeoefend in overeenstemming met den Raad van Indië. In alle aangelegenheden van het tweede kan hij het advies van dit lichaam inwinnen; voor sommigen is hij daartoe verplicht, en in enkele gevallen wordt overeenstemming met den Raad vereischt.

De Raad van Indië bestaat uit een vice-president (president is de Gouverneur-Generaal), en vier leden, alle benoemd door den Koning; de eerste op eene voordracht van den Ministerraad, de leden op eene van den Gouverneur-Generaal.

Verder wordt de Gouverneur-Generaal bijgestaan door een Algemeenen Secretaris. Deze is de vraagbaak en voorlichter van het bestuur; hij doet aan de regeering voorstellen tot bevordering van den dienst, en zorgt voor de expeditie, registreering en bewaring der beschikkingen van den Gouverneur-Generaal, alsmede voor de samenstelling van het Staatsblad van Nederlandsch-Indië.

Het administratief beheer van Nederlandsch-Indië omvat het civiel-, het militair- en het marine-departement. Het eerste is gesplitst in vijf departementen van algemeen bestuur: Justitie, Binnenlandsch Bestuur, Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, Burgerlijke Openbare Werken, Financiën, elk onder een Directeur. Aan

het hoofd van het militair departement staat de kommandant der landmacht, aan dat van de marine die der zeemacht.

Voor de contrôle der financiën is eene algemeene rekenkamer ingesteld, bestaande uit een voorzitter en zes leden, door den Koning benoemd, op voordracht van den Gouverneur-Generaal.

In geheel Nederlandsch-Indië rust het burgerlijk bestuur op het beginsel van de inlandsche bevolking zooveel mogelijk te laten onder de onmiddellijke leiding van hare eigene, door het Gouvernement aangestelde of erkende hoofden, zoodat alleen het hoofdbestuur aan Europeesche ambtenaren is opgedragen.

III.

De wetgevende macht deelt de Koning met de Staten-Generaal, die, in twee Kamers gesplitst, door hem hetzij elk afzonderlijk hetzij gezamenlijk, kunnen ontbonden worden. De leden der Tweede Kamer zijn honderd in getal, gekozen in kiesdistricten, waarin het Rijk volgens de wet verdeeld is. Zij worden rechtstreeks gekozen door de mannelijke ingezetenen, tevens Nederlanders, die de door de wet, de kieswet, te bepalen kenteekenen van geschiktheid en maatschappelijken welstand bezitten en den door die wet te bepalen leeftijd, welke niet beneden 23 jaren mag zijn, hebben bereikt.

Zij hebben zitting voor vier jaren, treden tegelijk af en zijn dadelijk herkiesbaar. De Staten-Generaal hebben het recht van voorstellen van wet aan den Koning te doen. De voordracht daartoe behoort uitsluitend aan de Tweede Kamer. Deze bezit daarbij het recht van wijzigingen in een voorstel des Konings te maken, van inlichtingen te vragen over regeeringsdaden en van eigen onderzoek.

De leden der Eerste Kamer, vijftig in getal, worden door de Provinciale Staten benoemd of uit de in de directe belastingen hoogst aangeslagen ingezetenen, of uit hen die eene of meer hooge en gewichtige openbare bij de wet aangewezen betrekkingen bekleeden of bekleed hebben.

In elke provincie wordt het getal der hoogstaangeslagenen bepaald tot één op elke 1500 zielen: de aangewezenen moeten natuurlijk de algemeene vereischten bezitten om lid der Staten-Generaal te zijn. Hare leden hebben zitting voor negen jaar, en een derde gedeelte treedt om de drie jaren af, doch deze leden zijn terstond weder verkiesbaar. Hun Voorzitter wordt door den Koning uit de leden benoemd, de Voorzitter der Tweede Kamer uit eene door haar opgemaakte voordracht van drie personen. Ook de Eerste Kamer bezit het recht van interpellatie en van enquête, dit laatste recht kan ook door de vereenigde vergadering der beide Kamers worden uitgeoefend.

Beide de Kamers kunnen door het aannemen van het voorstel van eene motie van orde, waardoor de gang der werkzaamheden gewijzigd of een debat gesloten wordt, van haar gevoelen doen blijken.

Van ernstiger aard is een gemotiveerde motie van orde, waarbij de Vertegenwoordiging hare gevoelens zoowel ten gunste als ter veroordeeling van eene daad der Regeering uitspreekt: eene bevoegdheid waarvan de Grondwet zwijgt, maar die door de parlementaire gewoonte in zwang is gekomen. Over de vraag of daardoor, en zoo ja, binnen welke grenzen dergelijk voorstel gewettigd is, bestaat groot verschil van gevoelen.

Volgens art. 100 der Grondwet, moeten de Staten-Generaal minstens eenmaal 's jaars vergaderen, en die gewone jaarlijksche vergadering, welke geopend wordt

den derden Dinsdag in September, moet, volgens art. 103, minstens twintig dagen duren, behoudens des Konings recht van ontbinding.

Andere voordrachten dan voorstellen van wet kunnen door elke Kamer afzonderlijk aan den Koning worden gedaan.

IV.

Onder de tegenwoordige Staatsregeling komt eene wet op de volgende wijs tot stand. De voorstellen van wet, uitgegaan in den regel, namens den Koning, van een of van meer Ministers, en vervolgens ter kennis van den geheelen Ministerraad gebracht of uitgegaan van de Tweede Kamer, worden, vergezeld van al de daarbij behorende stukken en eene memorie van toelichting door de Ministers, tot wier Departementen zij behooren, onderteekend, naar den Raad van State gezonden, somtijds worden zij aldaar door de daarbij betrokken Ministers, persoonlijk in de afdeeling, die bijzonder met het onderzoek van het wetsvoorstel belast is, verdedigd. Gewoonlijk echter wordt er door den Raad een schriftelijk advies over uitgebracht, dat met het wetsvoorstel naar den Ministerraad teruggezonden wordt. Het wetsvoorstel wordt vervolgens, gewijzigd of niet, op het advies van den Raad van State (want de Regeering behoeft zich niet aan het advies te houden), bij de Tweede Kamer ingediend, alwaar het naar vijf de afdeelingen ter overweging verzonden wordt. Deze afdeelingen worden door middel van loting samengesteld, en kiezen uit hare leden hare voorzitters, ondervoorzitters en rapporteurs. Wanneer het onderzoek in de afdeelingen is afgelopen, vereenigen zich de rapporteurs tot het ontwerpen van een verslag, waarvan het opmaken meestal aan den griffier of een

der beide commies-griffiers der Kamer toevertrouwd, doch ook wel een enkele maal door een der rapporteurs zelf opgesteld wordt. Over belangrijke ontwerpen wordt bijna altijd eerst een voorloopig verslag uitgebracht, en dan volgt een schriftelijk antwoord van de zijde der Regeering, en daarna een verslag van de rapporteurs, dat als eindverslag geldt. Het uitbrengen van het verslag, hetzij al dan niet door een voorloopig verslag en eene memorie van beantwoording voorafgegaan, beteekent dat het ontwerp rijp wordt geacht voor de openbare beraadslaging. De Koning kan aan bijzondere door hem aangewezen commissarissen opdragen, de Ministers bij het behandelen van die voorstellen in de vergaderingen der Staten-Generaal bij te staan. Voor de behandeling van het ontwerp-wetboek van strafrecht heeft de Tweede Kamer in 1879 afzonderlijke bepalingen van orde gemaakt, ten einde eene rijpere voorbereiding voor de openbare beraadslaging te waarborgen. Wederom zijn afzonderlijke bepalingen met hetzelfde doel door haar vastgesteld in 1882, voor de behandeling der Militie- en Schutterijwetten.

Vervolgens wordt het wetsontwerp in openbare beraadslaging gebracht, en, hetzij onveranderd, hetzij door een of meer amendementen gewijzigd, met meerderheid van stemmen aangenomen of verworpen. Is het aangenomen, dan wordt het naar de Eerste Kamer gezonden, die in hare vier afdeelingen het wetsontwerp op dezelfde wijs behandelt als de Tweede Kamer, uitgezonderd dat zij het niet mag wijzigen door middel van amendementen, maar de voordracht in haar geheel moet aannemen of afstemmen. Ook de Eerste Kamer heeft in December 1880 afzonderlijke voorschriften voor het onderzoek van het Wetboek van Strafrecht vastgesteld. Zoolang de Eerste Kamer nog niet heeft beslist,

bezit de Koning het recht, het door Hem gedane voorstel in te trekken. Maar uit den aard der zaak komt een voorbeeld van intrekking in dat stadium van den wetgevenden arbeid uiterst zelden voor. Na aldus in den Raad van State en in de beide Kamers der Staten-Generaal goed- of afgekeurd te zijn, wordt het ontwerp, in het eerste geval door den Koning bekrachtigd en in het Staatsblad afgekondigd, of, (doorgaans tengevolge van de amendementen door de Tweede Kamer daarin gebracht) niet goedgekeurd. Gaat een wetsvoorstel van de Tweede Kamer uit, dan wordt het, na in de beide Kamers aangenomen te zijn, aan den Koning gezonden, die er eerst den Raad van State over hoort en het daarop goed- of afkeurt. De Tweede Kamer is bevoegd aan een of meer harer leden de schriftelijke en mondelinge verdediging van haar voorstel in de Eerste Kamer op te dragen.

V.

De rechterlijke macht wordt in 's Konings naam uitgeoefend: in het militaire door het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht, waarop van al de krijgsraden van land- en zeemacht beroep bestaat en wier Auditeuren, gelijk de Fiscaal van de laatste door Zijne Majesteit worden benoemd; in het burgerlijke door den Hoogen Raad, een vijftal Hoven, de Arrondissements-Rechtbanken en de Kantongerechten. De Koning benoemt de leden van den Hoogen Raad op de volgende wijze: bij het ontstaan eener vacature, geeft de Hooge Raad daarvan aan de Tweede Kamer kennis, die eene nominatie van drie personen aan den Koning aanbiedt, ten einde daaruit eene keuze te doen. Hij benoemt den President en den Vice-President uit de leden en stelt de Procureurs-Generaal, de Advocaten-Generaal, de

Officiëren, de Griffiers en de Substituut-Griffiers van den Hoogen Raad, van de Hoven en van de Rechtbanken, benevens de Kantonrechters en hunne Griffiers aan. De leden van den Hoogen Raad, de leden van de Gerechtshoven en van de Rechtbanken, en de Kantonrechters worden voor hun leven aangesteld. De leden der Rechtbanken worden nog, na het opmaken eener alphabetische, uit drie personen bestaande, den Koning evenwel niet bindende, aanbeveling van de leden, benoemd; vóór 1875, ook de leden der Gerechtshoven, die sedert rechtstreeks worden aangesteld.

ALPHABET.

§ 10

a	b-p	c-k-q	d-t	e	f-v
∩		C	/	o	\
g	h	i j ÿ	l	m	n
—		u	∩	∩	∩
o	r	s	u	w	x
∩	/	—	∩	\	∩
z					
—					

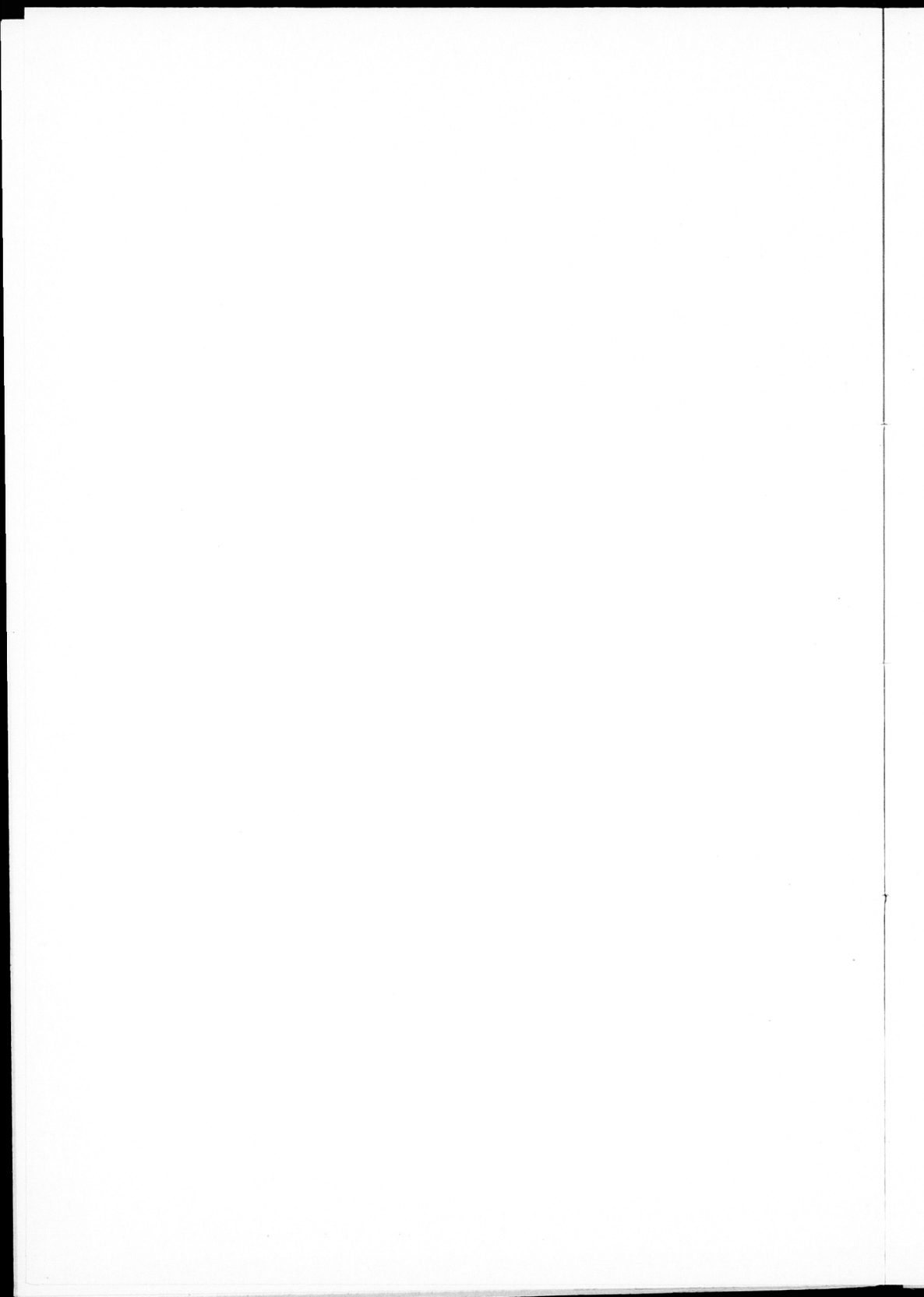
§ 17

§ 20

1° — ; 2° N; 3° a. ∩; b. ∩; c. ∩; d. ∩; e. ∩; f. ∩; g. ∩; 6° ∩; 8° ∩; 12 a. 2; b. 2; 13 a. 2; b. 2; 14 a. 2; b. 2; 15 a. 1; b. 1; 17 ∩; 18 ∩; 21 7

§ 21

1° 2; 2° a. 2; b. 2; 3° 2; 4° a. 2; b. 2; 5° 2; 6° 2; 7° 2; 8° 2

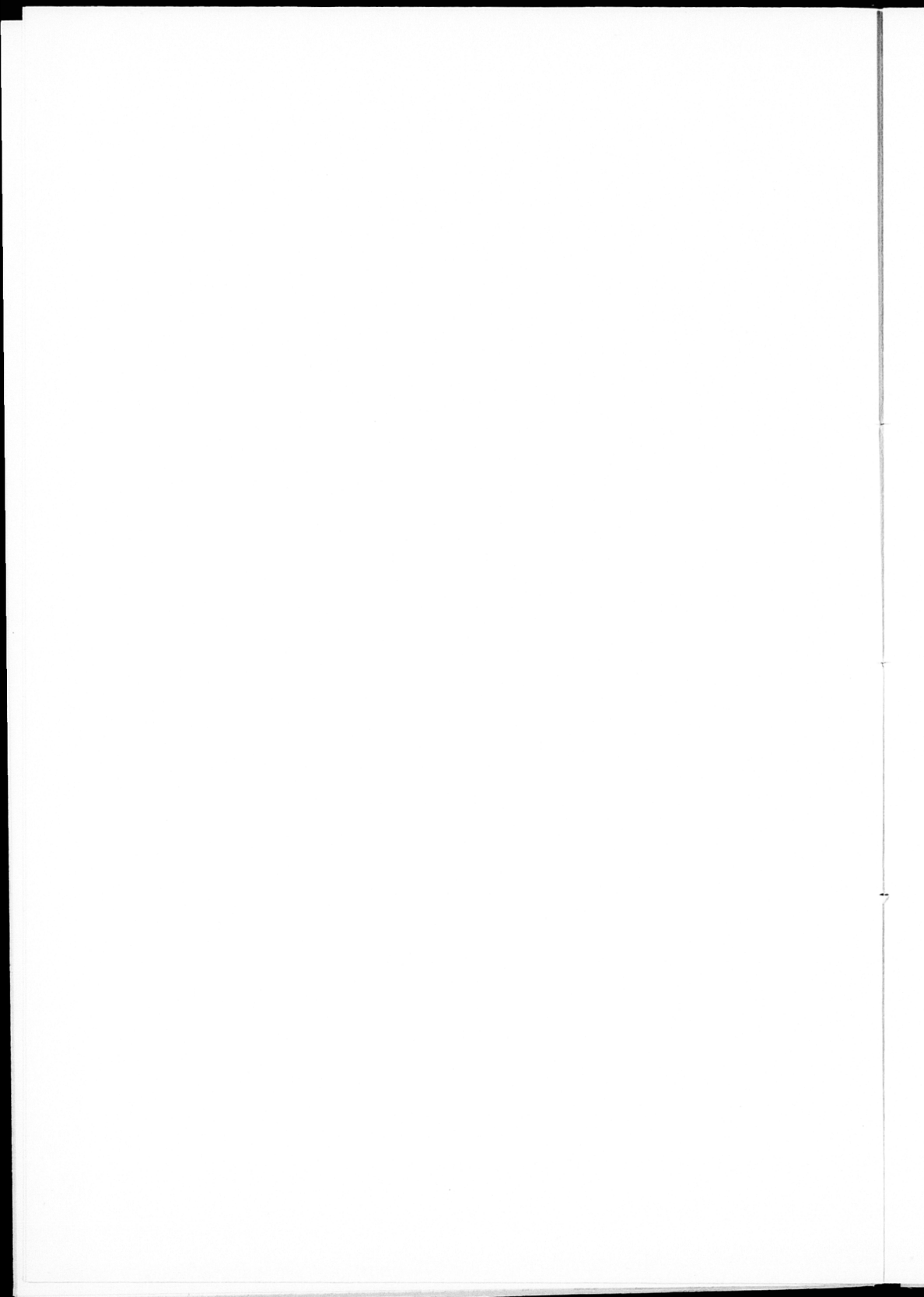

§ 22

a b c d

§ 25

1° ; 2° ; 3° ; 4° ; 5°
 6° ; 7° ; 8° ; 9° ; 10°
 11° ; 12° ; 13° ; 14° ; 15°
 16° ; 17° ; 18° ; 19° ; 20°
 21° ; 22° ; 23° ; 24° ; 25°
 26° ; 27° ; 28° ; 29° ; 30°
 31° ; 32° ; 33° ; 34°
 35° ; 36° ; 37° ; 38°

Verbindungen.

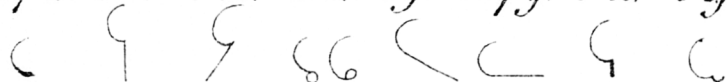
a-bp. a-ckq. a-dt. a-e. a-fv. a-g. a-h. a-ijj.

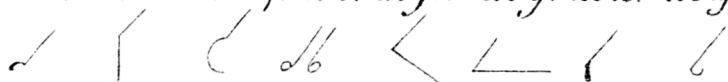
bp-a. b-ckq. bp-dt. b-e. b-fv. b-g. b-ijj.

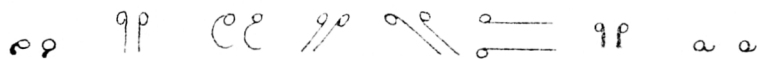
ckq-a. c-b. c-dt. c-e. c-f. ckq-g. c-h. c-ijj.

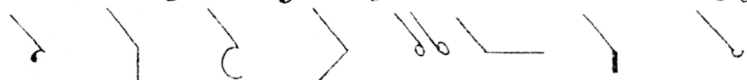
dt-a. dt-b. dt-ckq. dt-e. dt-fv. dt-g. dt-h. dt-ijj.

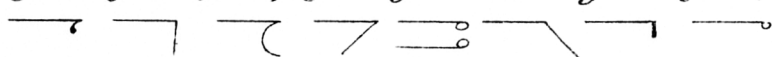
e-a. e-bp. e-ckq. e-dt. e-fv. e-g. e-h. e-ijj.

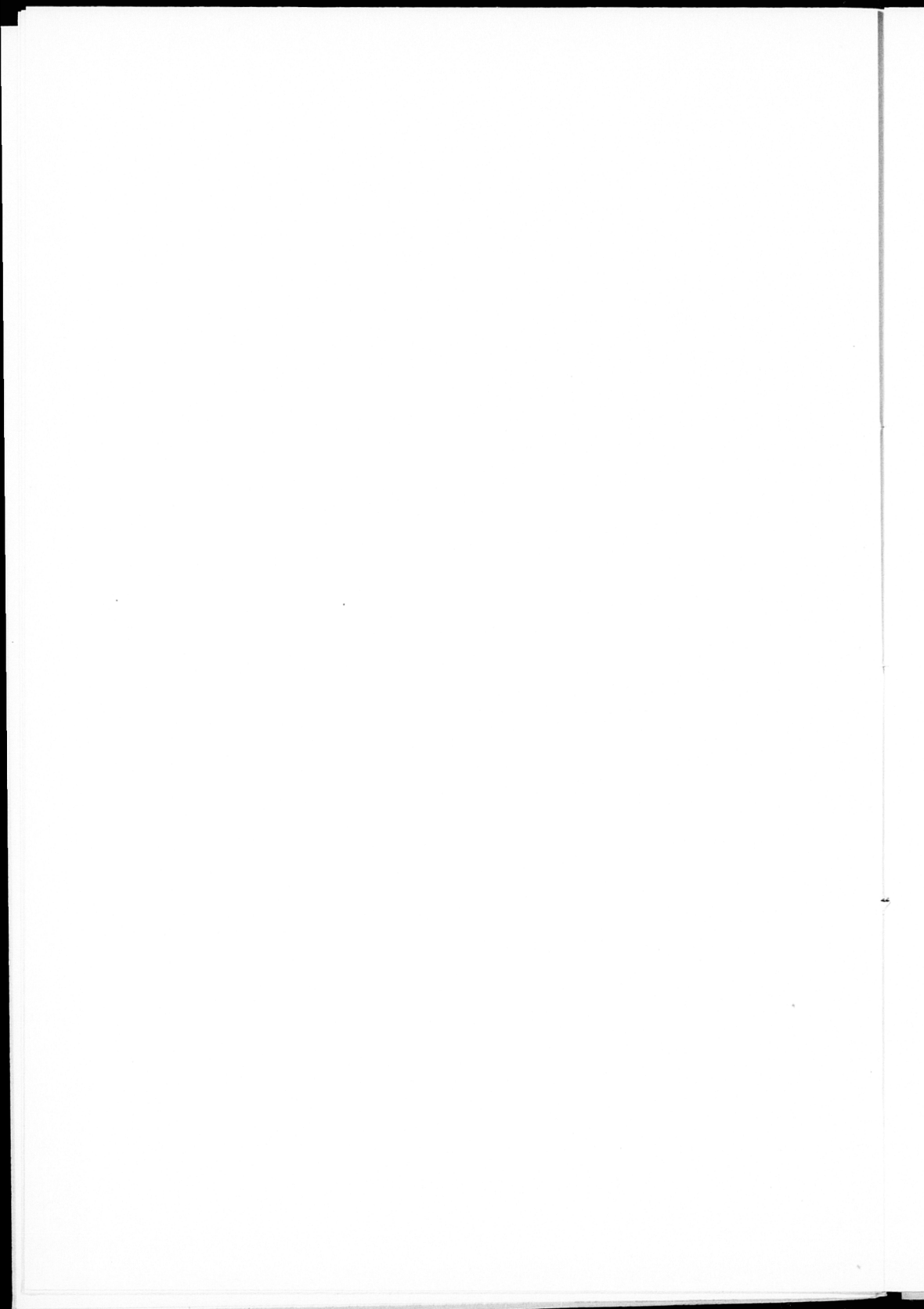

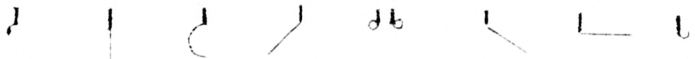
fv-a. fv-bp. fv-ckq. fv-dt. fv-e. fv-g. fv-h. fv-ijj.

g-a. g-bp. g-ckq. g-d. g-e. gfv. g-h. g-ijj.

h-a h-bp h-ckg h-d. h-e h-fv h-g h-ijj

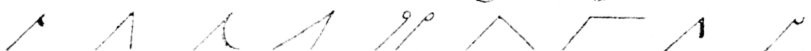
j-a. j-bp j-ckg j-d. j-e. j-fv. j-g j-h

l-a l-bp l-ckg. l-dt l-e lfv. l-g l-h l-ijj

m-a. m-bp m-ckg m-dt. m-e. m-fv. m-g m-h. m-ijj

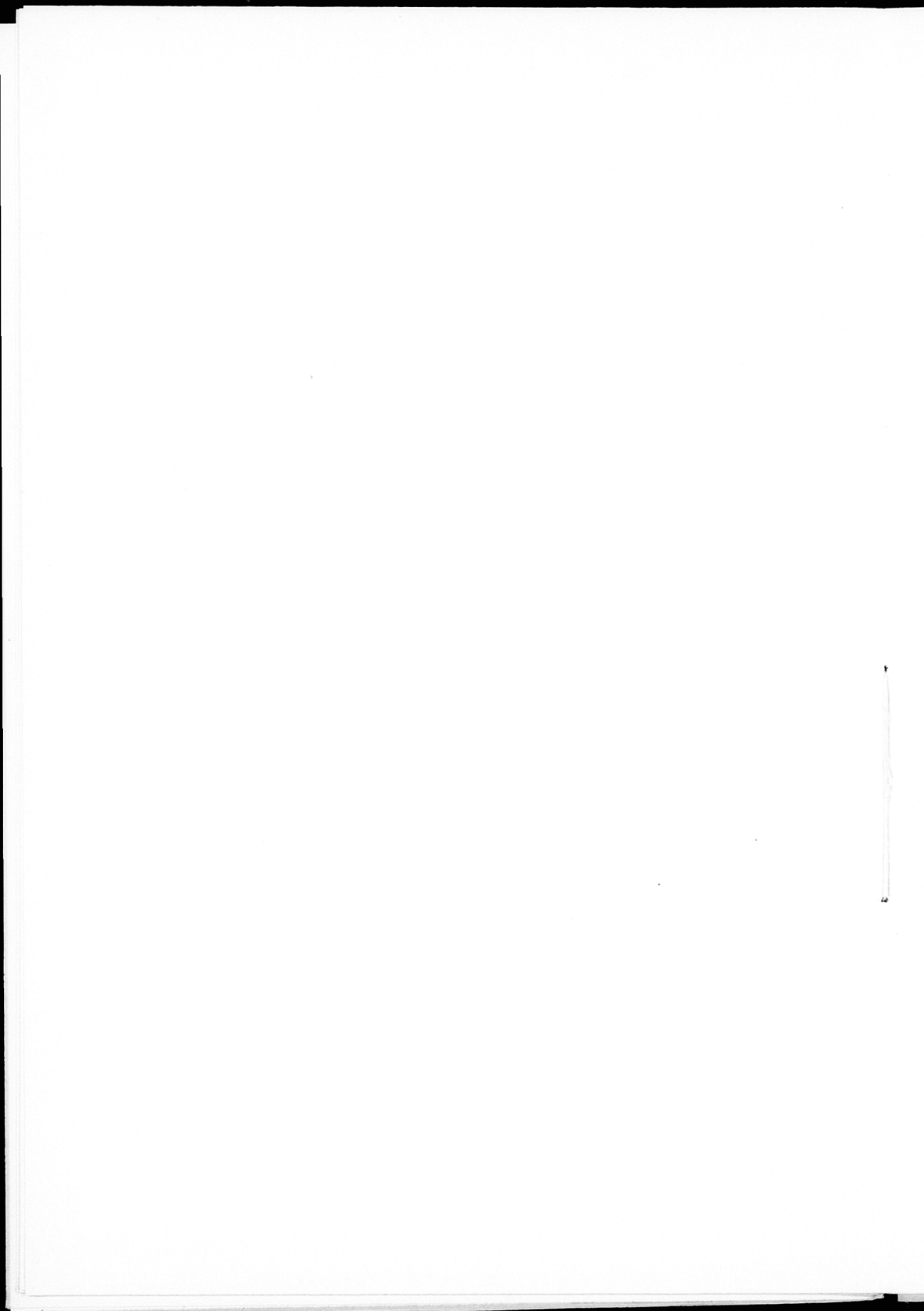

n-a. n-b. () n-c. n-d. n-e n-f. n-g n-h. n-i.*

o-a. o-b. o-c. o-d. o-e. of. o-g o-h o-i.

r-a. r-b. r-c. r-d. r-e r-f. r-g. r-h. r-i.

s-a. s-b. s-c. s-d. s-e. s-f. s-g s-h s-i.

(*) De versierde letters die hier niet meer herhaaldt zijn, moeten door den leerling éénmaal voor elke oefening boven de rechte stenographische tekens geschreeven worden.

u-a. u-b. u-c. u-d. u-e. uf. u-g. u-h. u-i.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

w-a. w-b. w-c. w-d. w-e. wf. w-g. w-h. w-i.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

x-a. x-b. x-c. x-d. x-e. xf. x-g. x-h. x-i.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

z-a. z-b. z-c. z-d. z-e. zf. z-g. z-h. z-i.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

a-l. a-m. a-n. a-o. a-r. a-s. a-u. a-w. a-x. a-z.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

bp-l. b-m. b-n. b-o. b-r. b-s. b-u. b-w. b-x. b-z.

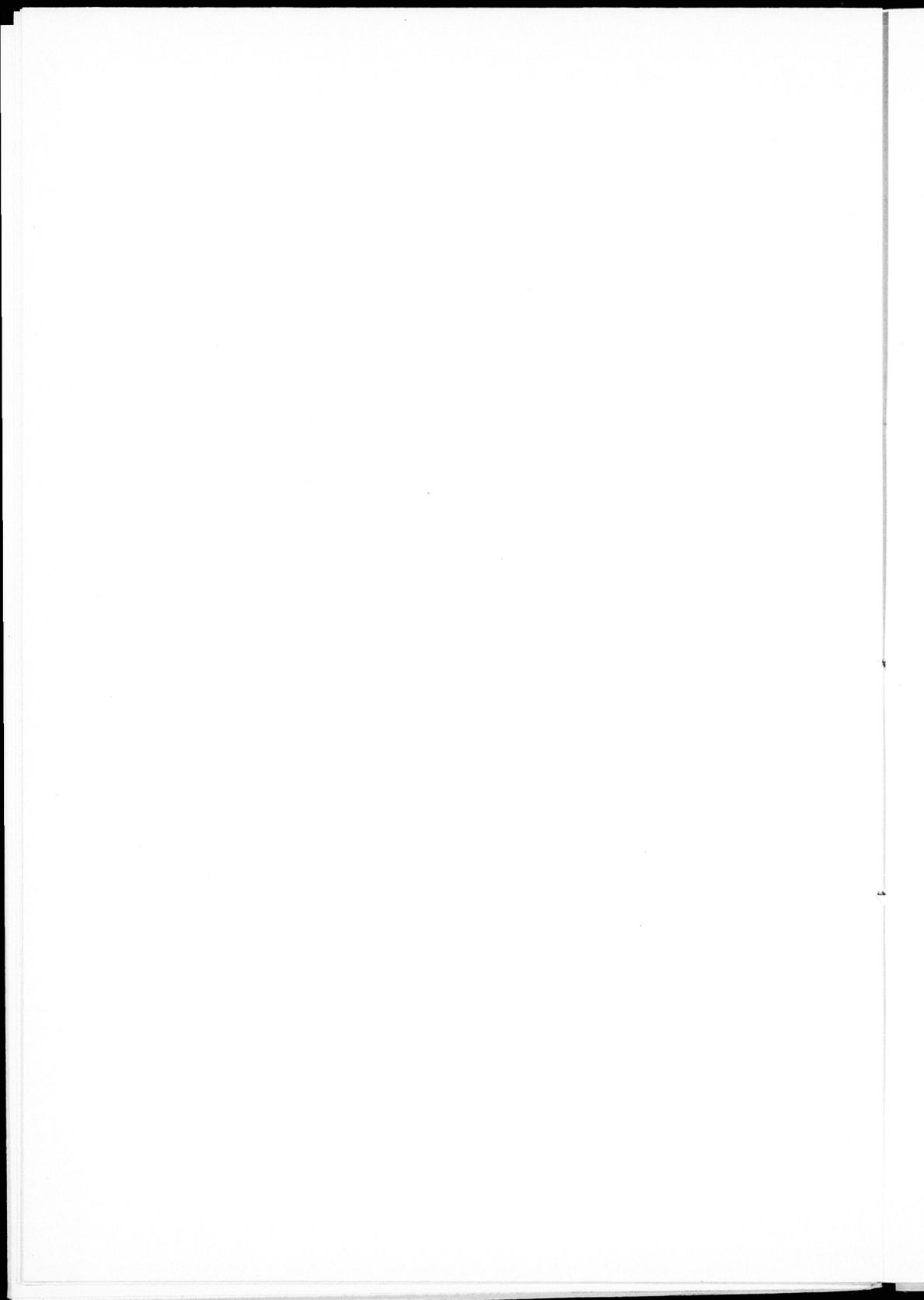
⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

ckg-l. c-m. c-n. c-o. c-r. c-s. c-u. c-w. c-x. c-z.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

dt-l. d-m. d-n. d-o. d-r. d-s. d-u. d-w. d-x. d-z.

⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋ ⌋

e-l. e-m. e-n. e-o. e-r. e-s. e-u. e-w. e-x. e-z.

fv-l. fv-m. fv-n. fv-o. fv-r. fv-s. fv-u. fv-w. fv-x. fv-z.

g-l. g-m. g-n. g-o. g-r. g-s. g-u. g-w. g-x. g-z.

h-l. h-m. h-n. h-o. h-r. h-s. h-u. h-w. h-x. h-z.

i-l. i-m. i-n. i-o. i-r. i-s. i-u. i-w. i-x. i-z.

l-m. l-n. l-o. l-r. l-s. l-u. l-w. l-x. l-z.

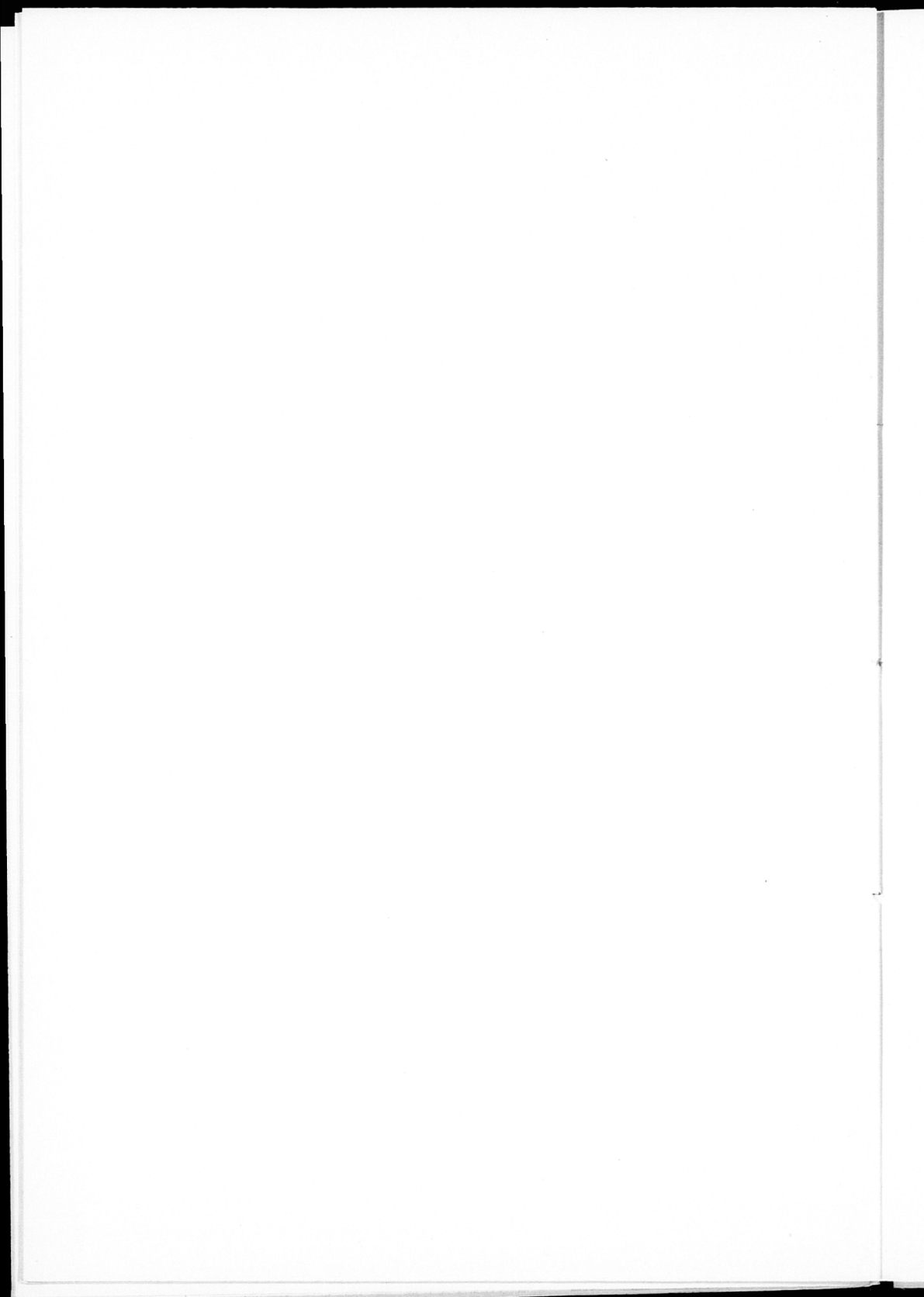

m-n. m-o. m-r. m-s. m-u. m-w. m-x. m-z.

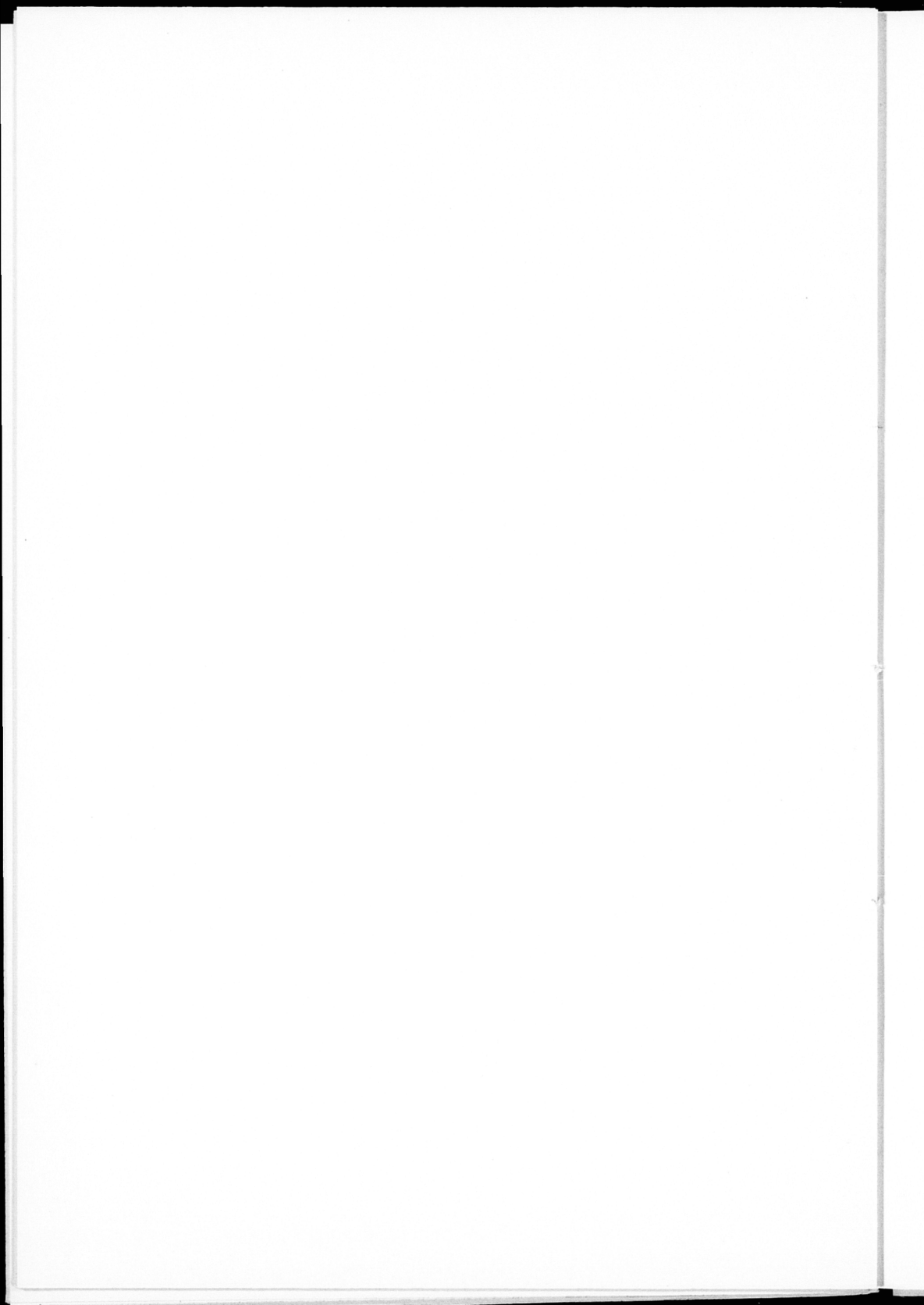

n-l. n-m. n-o. n-r. n-s. n-u. n-w. n-x. n-z.

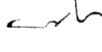

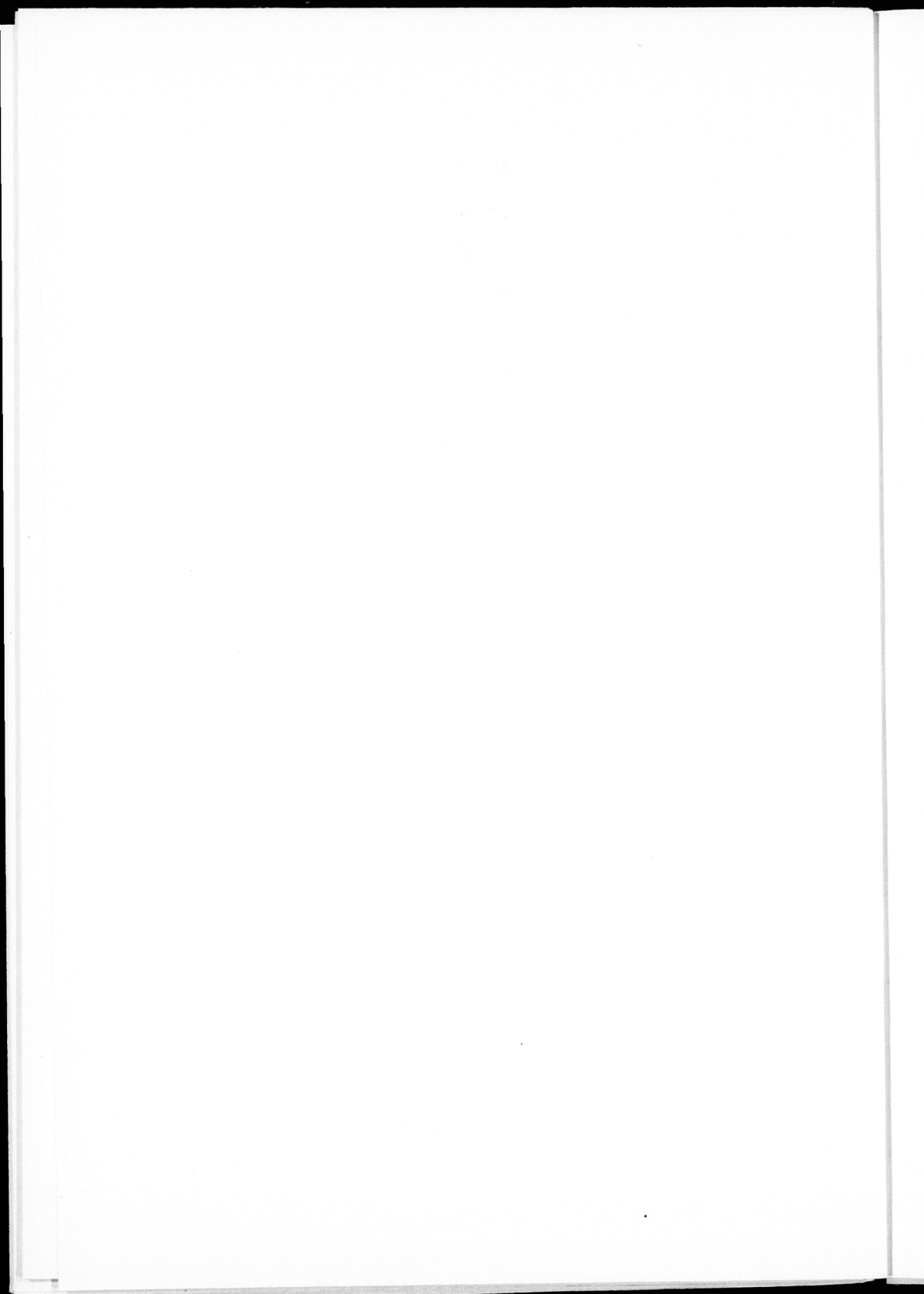
<i>o-l.</i>	<i>o-m.</i>	<i>o-n.</i>	<i>o-r.</i>	<i>o-s.</i>	<i>o-u.</i>	<i>o-w.</i>	<i>o-x.</i>	<i>o-z.</i>
								
<i>r-l.</i>	<i>r-m.</i>	<i>r-n.</i>	<i>r-o.</i>	<i>r-s.</i>	<i>r-u.</i>	<i>r-w.</i>	<i>r-x.</i>	<i>r-z.</i>
								
<i>s-l.</i>	<i>s-m.</i>	<i>s-n.</i>	<i>s-o.</i>	<i>s-r.</i>	<i>s-u.</i>	<i>s-w.</i>	<i>s-x.</i>	<i>s-z.</i>
								
<i>u-l.</i>	<i>u-m.</i>	<i>u-n.</i>	<i>u-o.</i>	<i>u-r.</i>	<i>u-s.</i>	<i>u-w.</i>	<i>u-x.</i>	<i>u-z.</i>
								
<i>w-l.</i>	<i>w-m.</i>	<i>w-n.</i>	<i>w-o.</i>	<i>w-r.</i>	<i>w-s.</i>	<i>w-u.</i>	<i>w-x.</i>	<i>w-z.</i>
								
<i>x-l.</i>	<i>x-m.</i>	<i>x-n.</i>	<i>x-o.</i>	<i>x-r.</i>	<i>x-s.</i>	<i>x-u.</i>	<i>x-w.</i>	<i>x-z.</i>
								
<i>z-l.</i>	<i>z-m.</i>	<i>z-n.</i>	<i>z-o.</i>	<i>z-r.</i>	<i>z-s.</i>	<i>z-u.</i>	<i>z-w.</i>	<i>z-x.</i>
								

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24

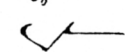
25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48

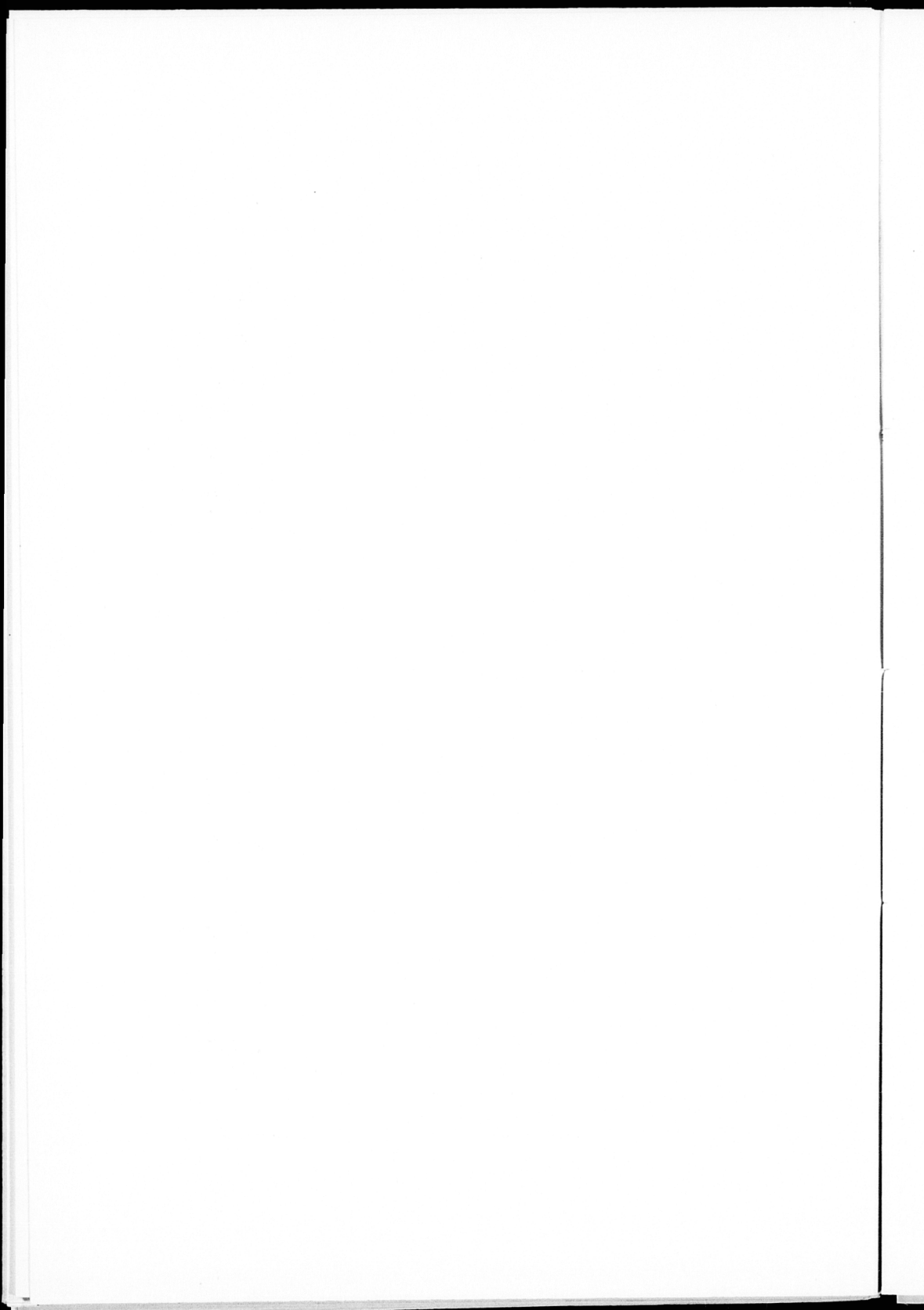
49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72

73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96

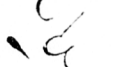
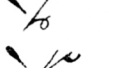
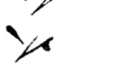
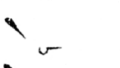
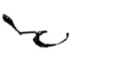
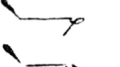
97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120

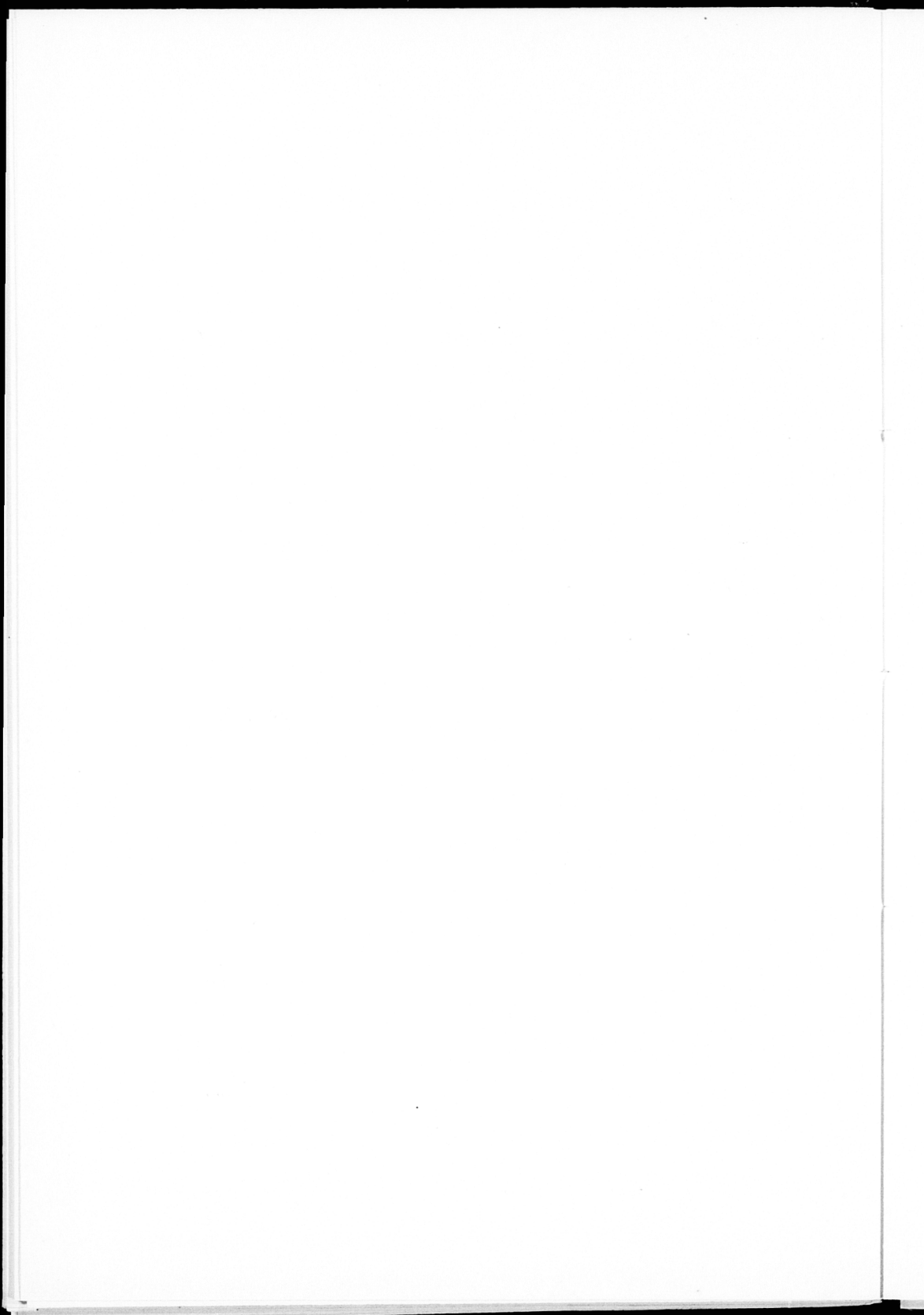
121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144

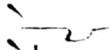
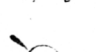
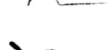
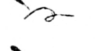
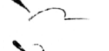
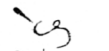

145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168

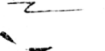
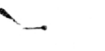
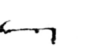
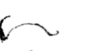
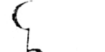
169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192

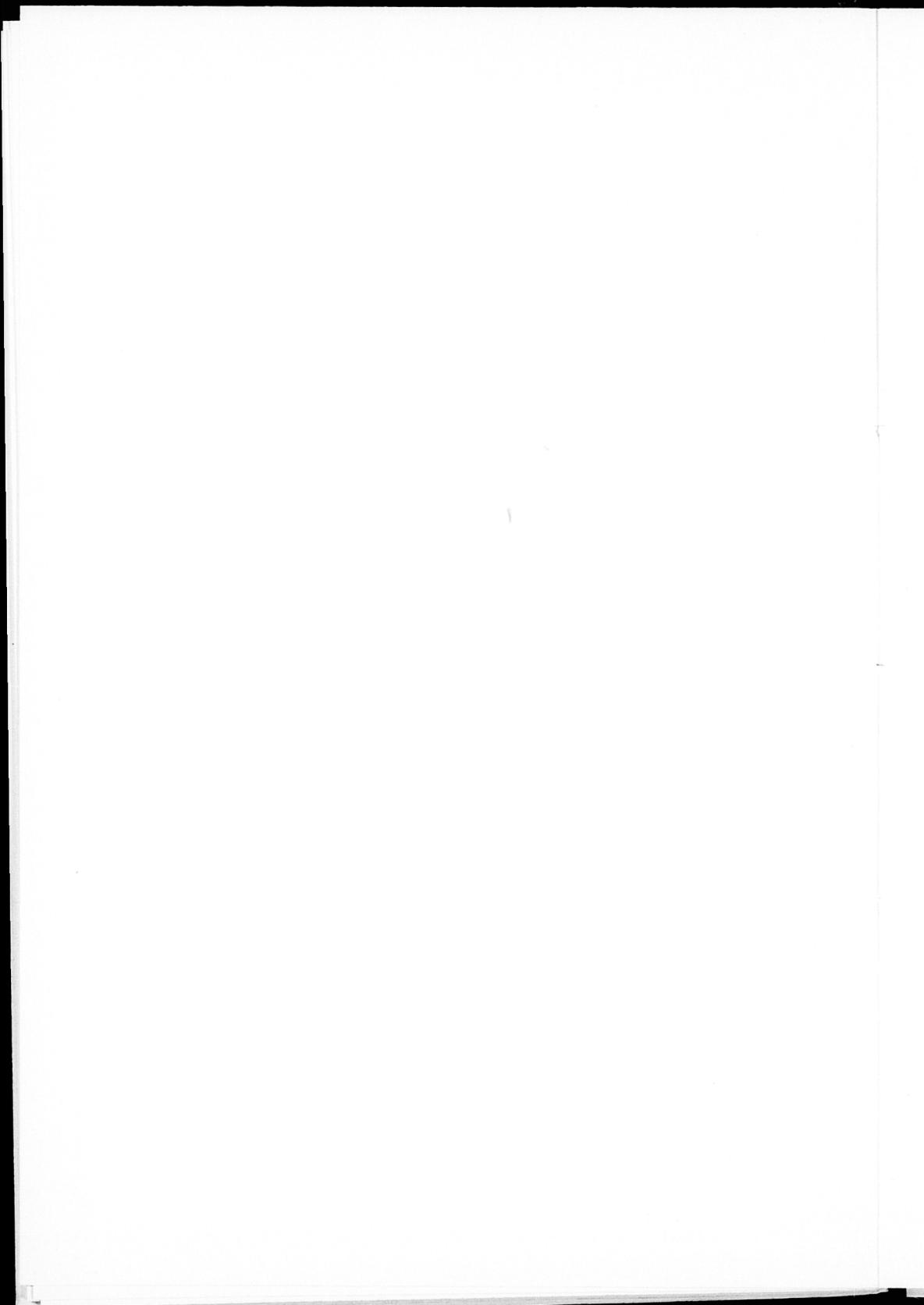
193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216

217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240

241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264

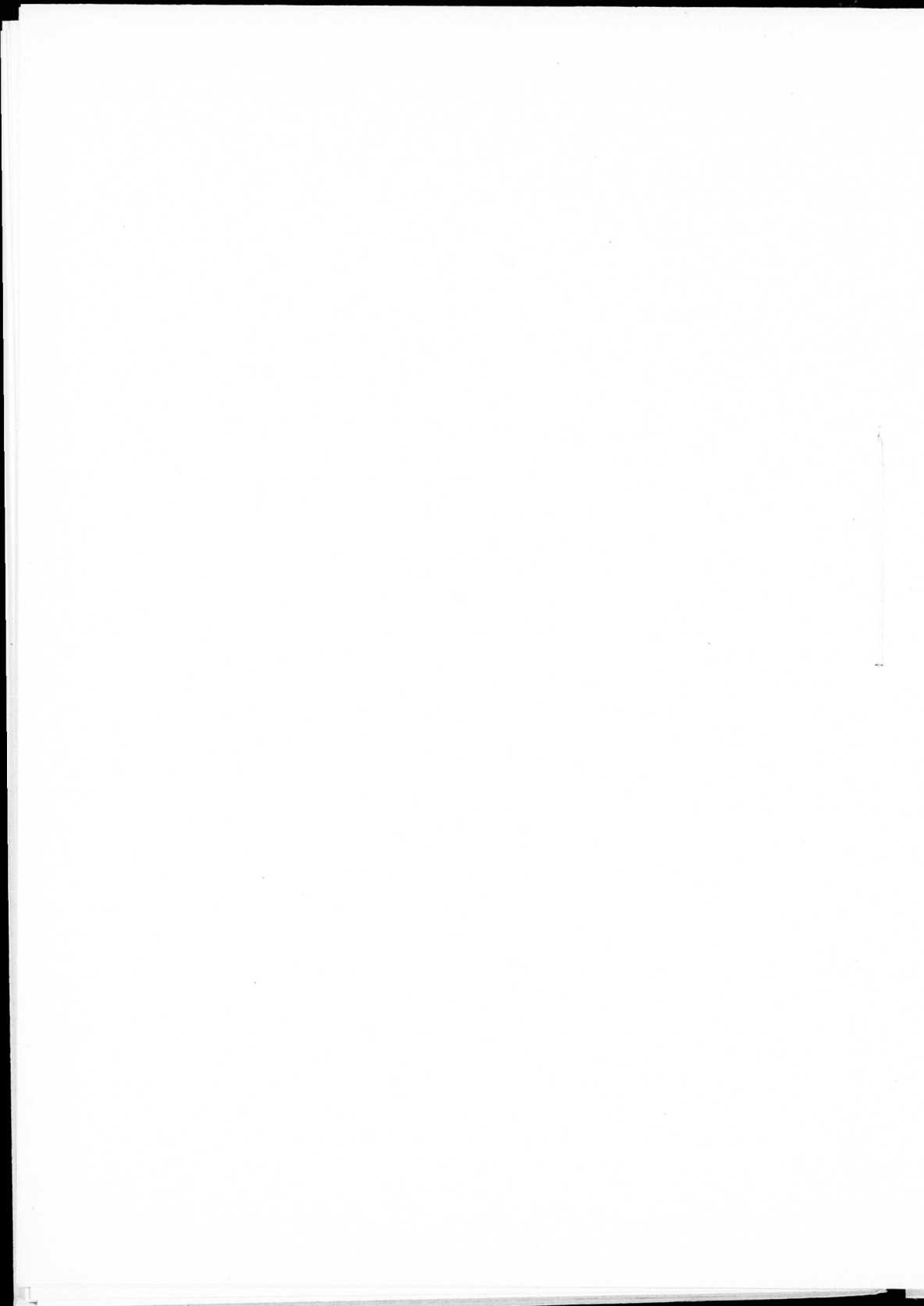
265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288

289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312

313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336

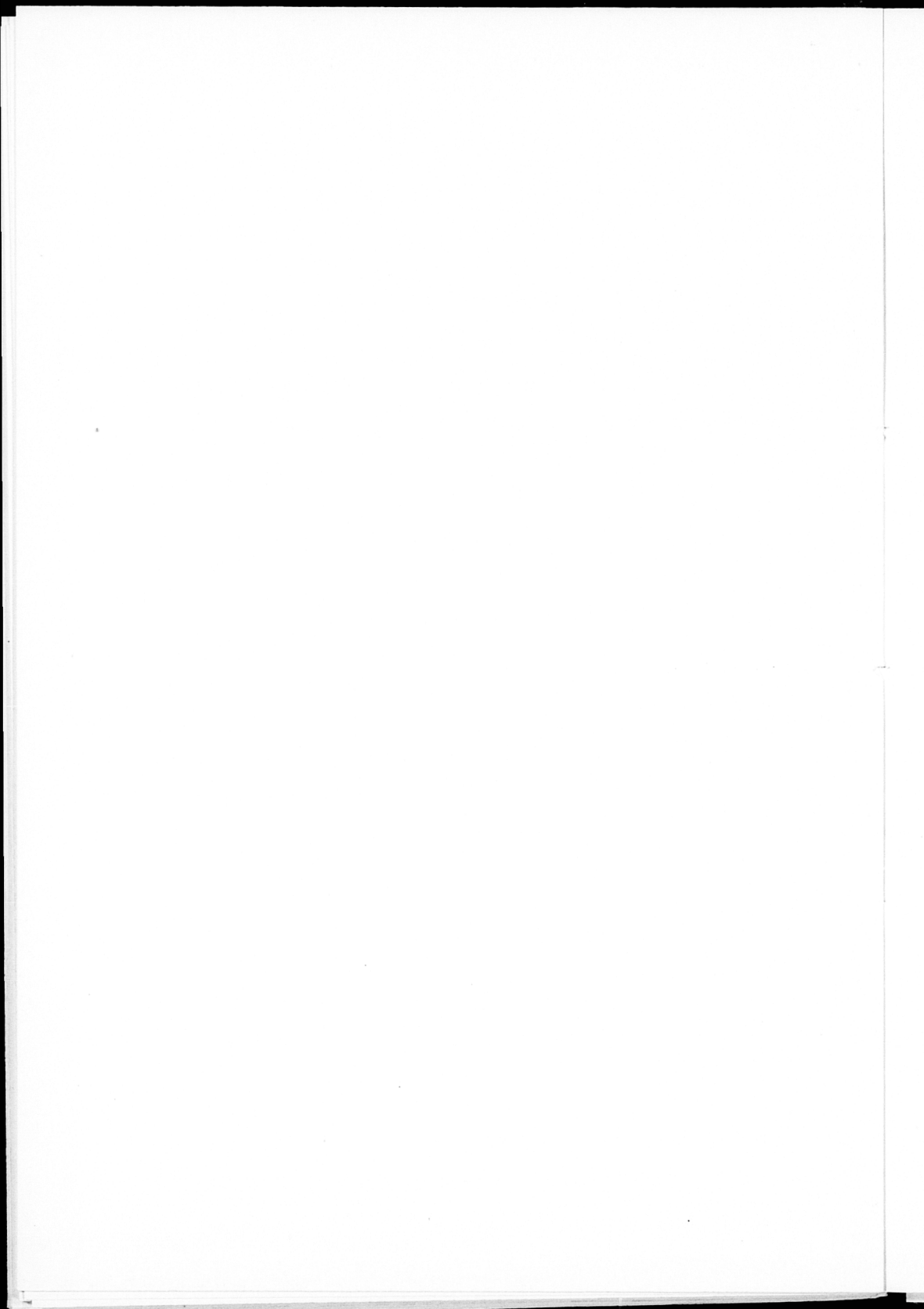
337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360

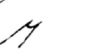
361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384

385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408

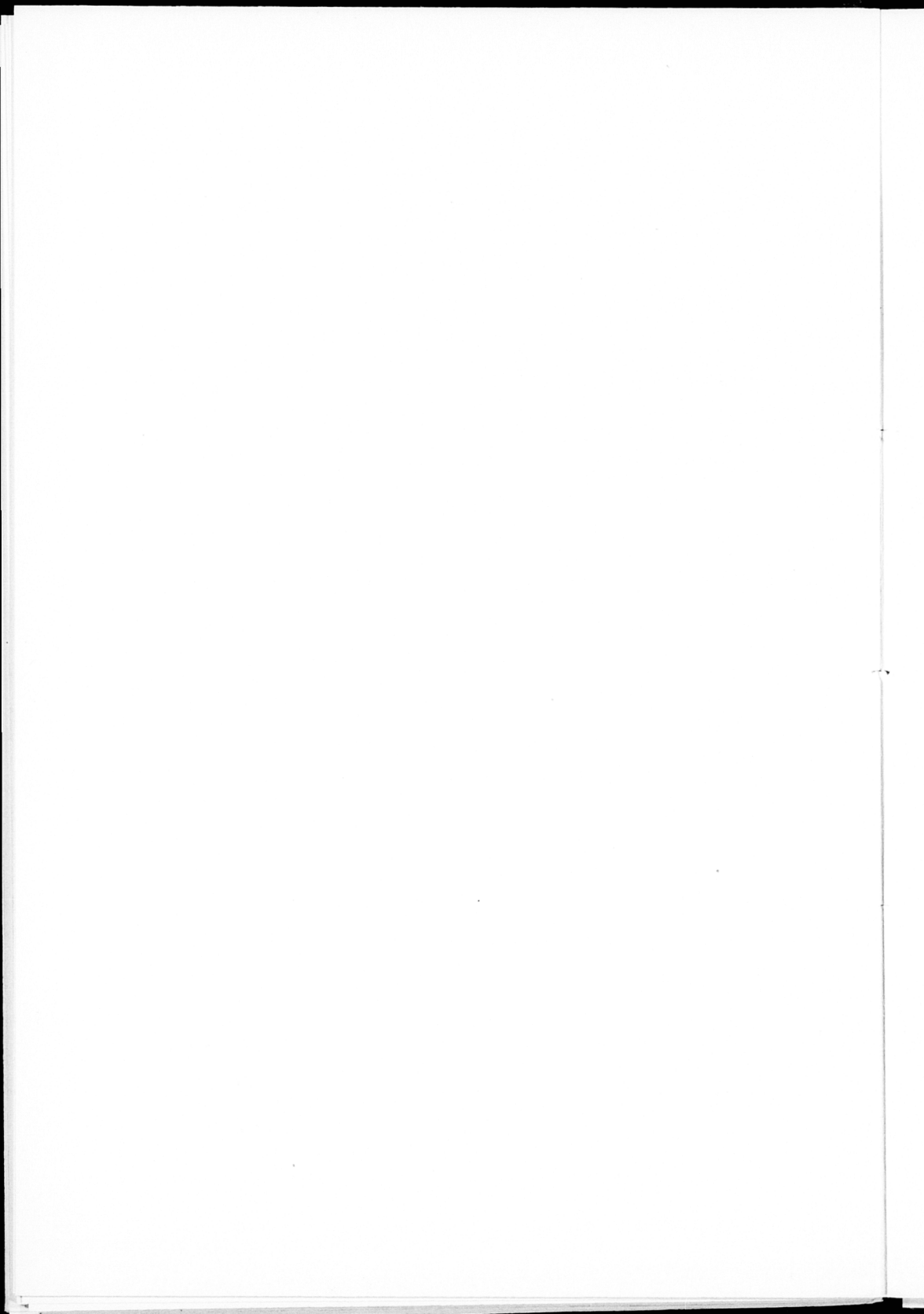
409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432

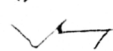

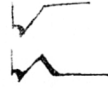
433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456

457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480

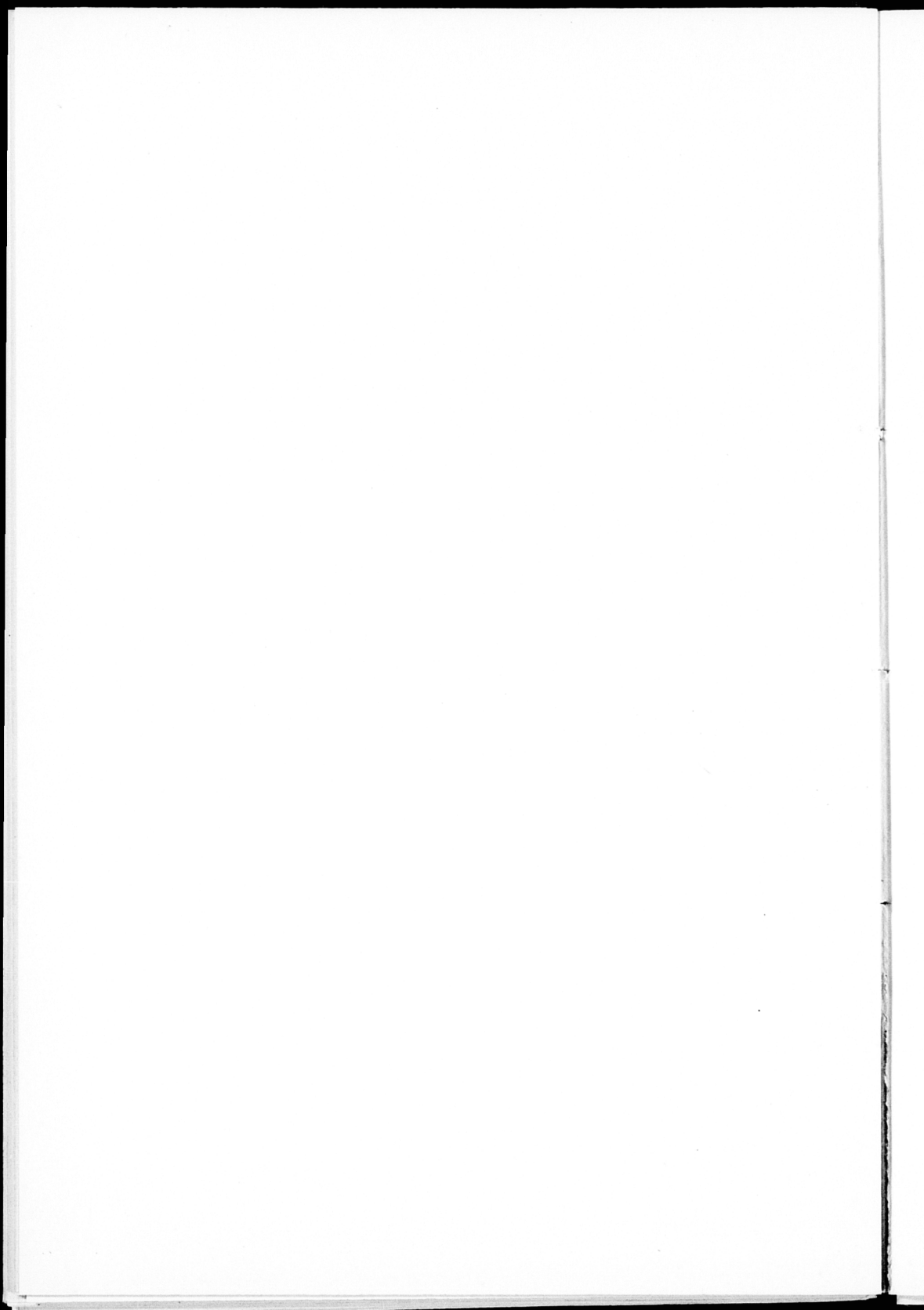
481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504

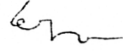
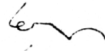
505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528

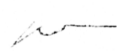
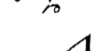
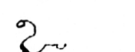
529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552

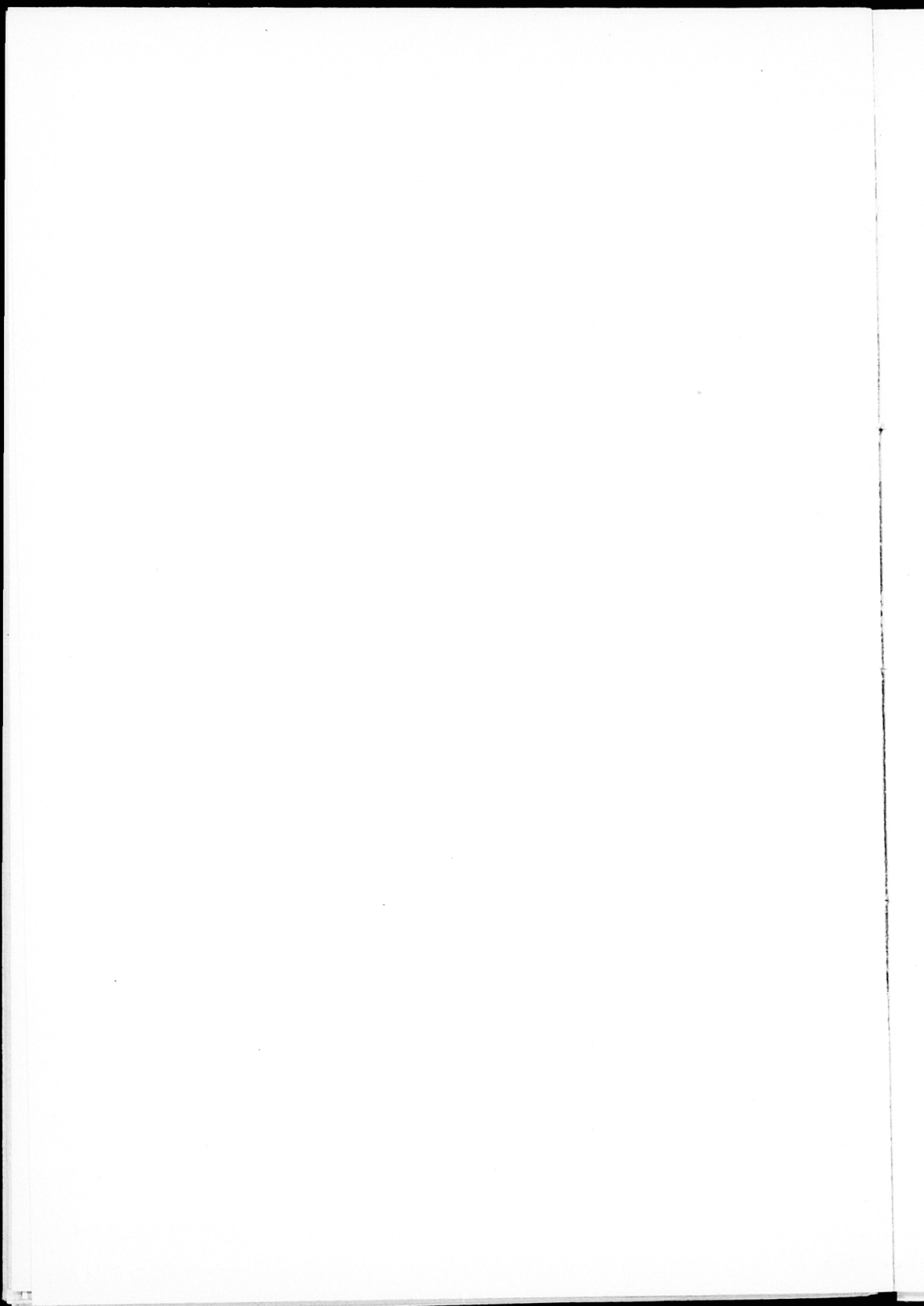
553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576

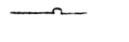
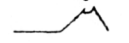
577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600

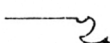
601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624

625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648

649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672

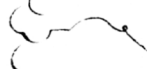
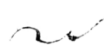
673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696

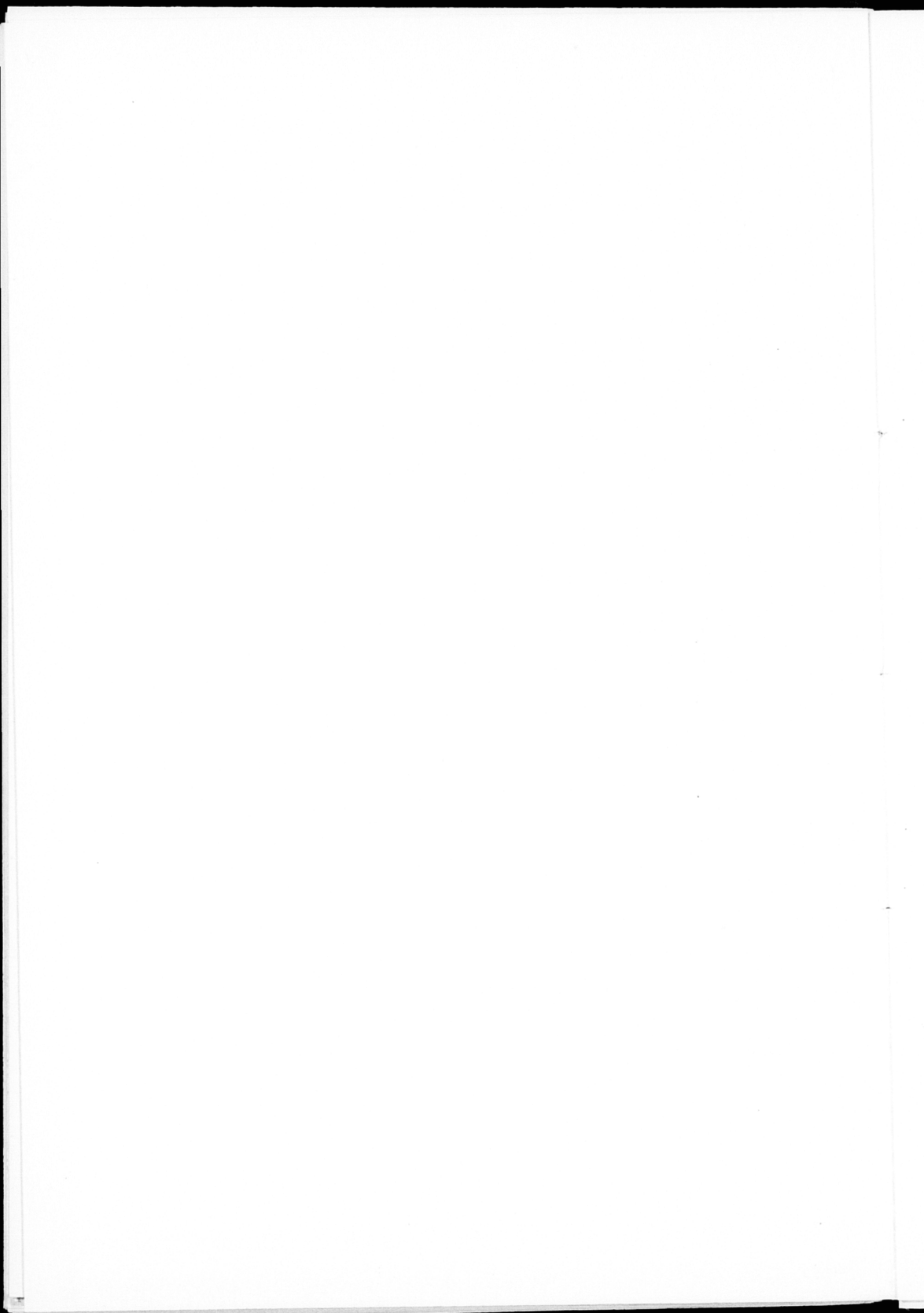
697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720

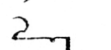
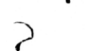
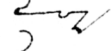
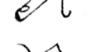
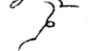
721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744

745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769

769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792

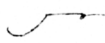

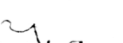
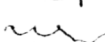
793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816

817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840

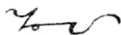
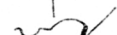
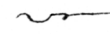
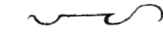
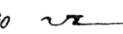
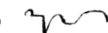
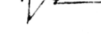
841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864

865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888

889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912

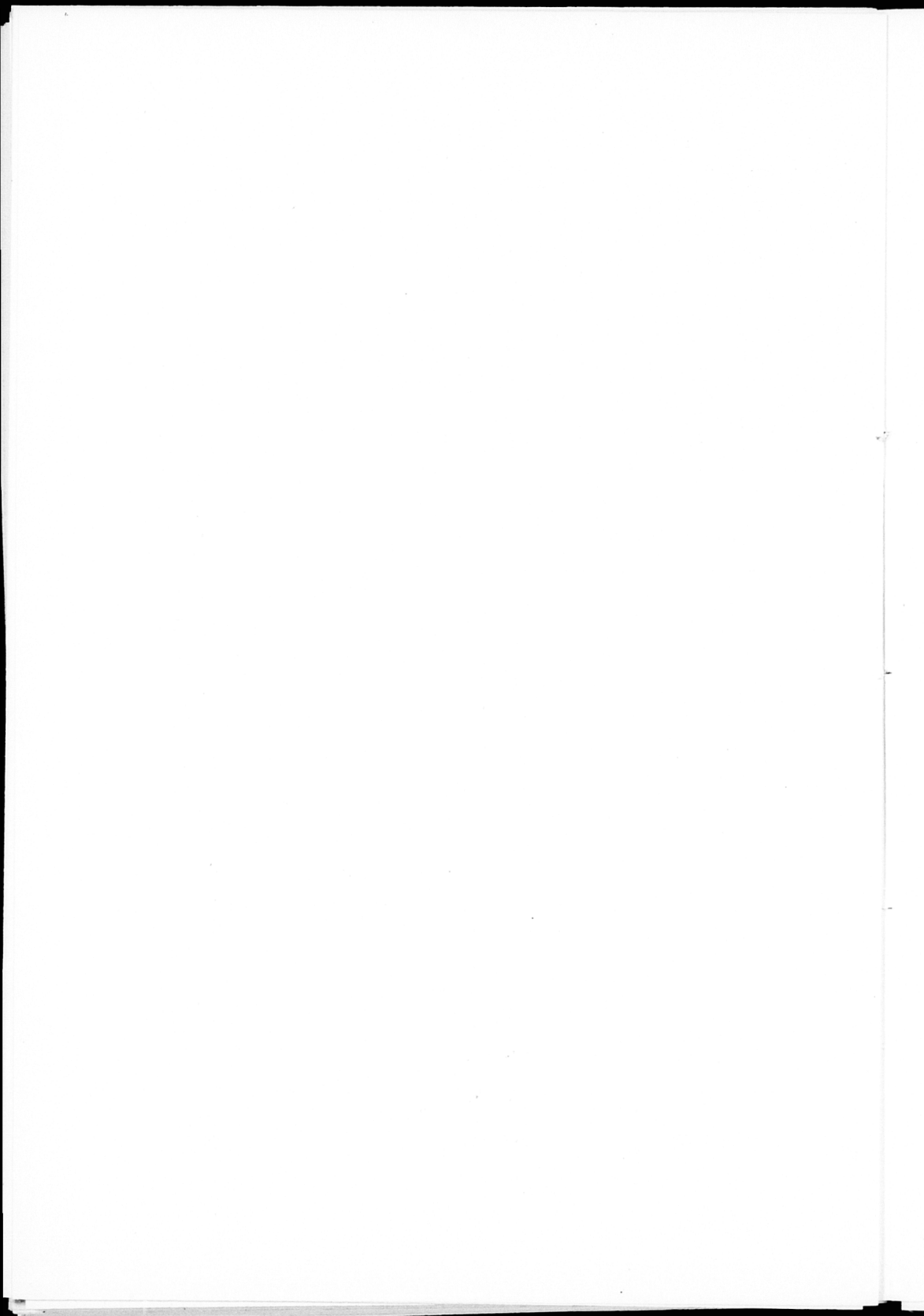
913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936

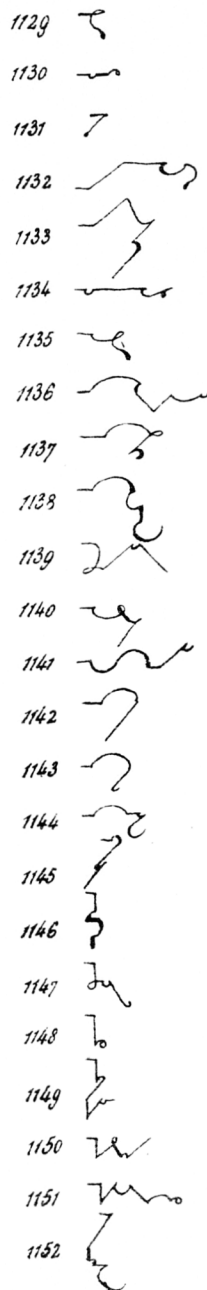
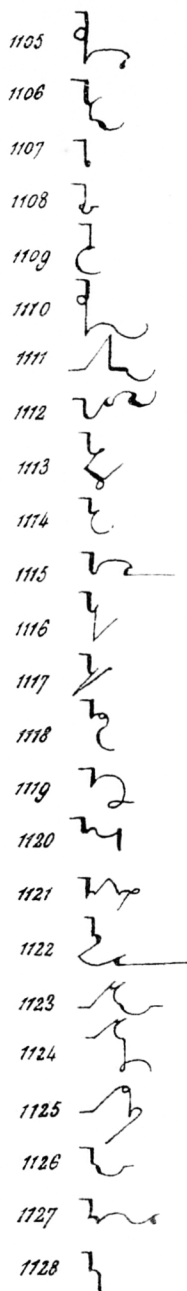
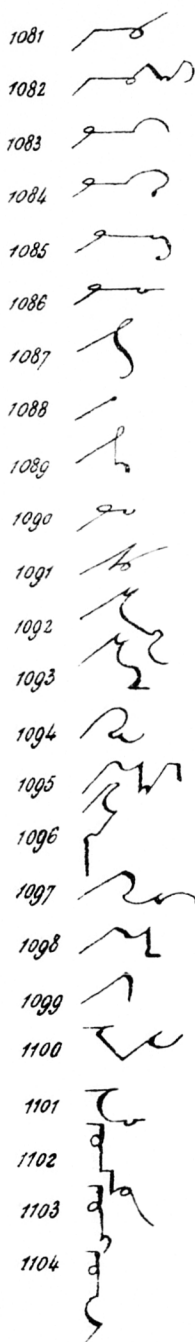
937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008

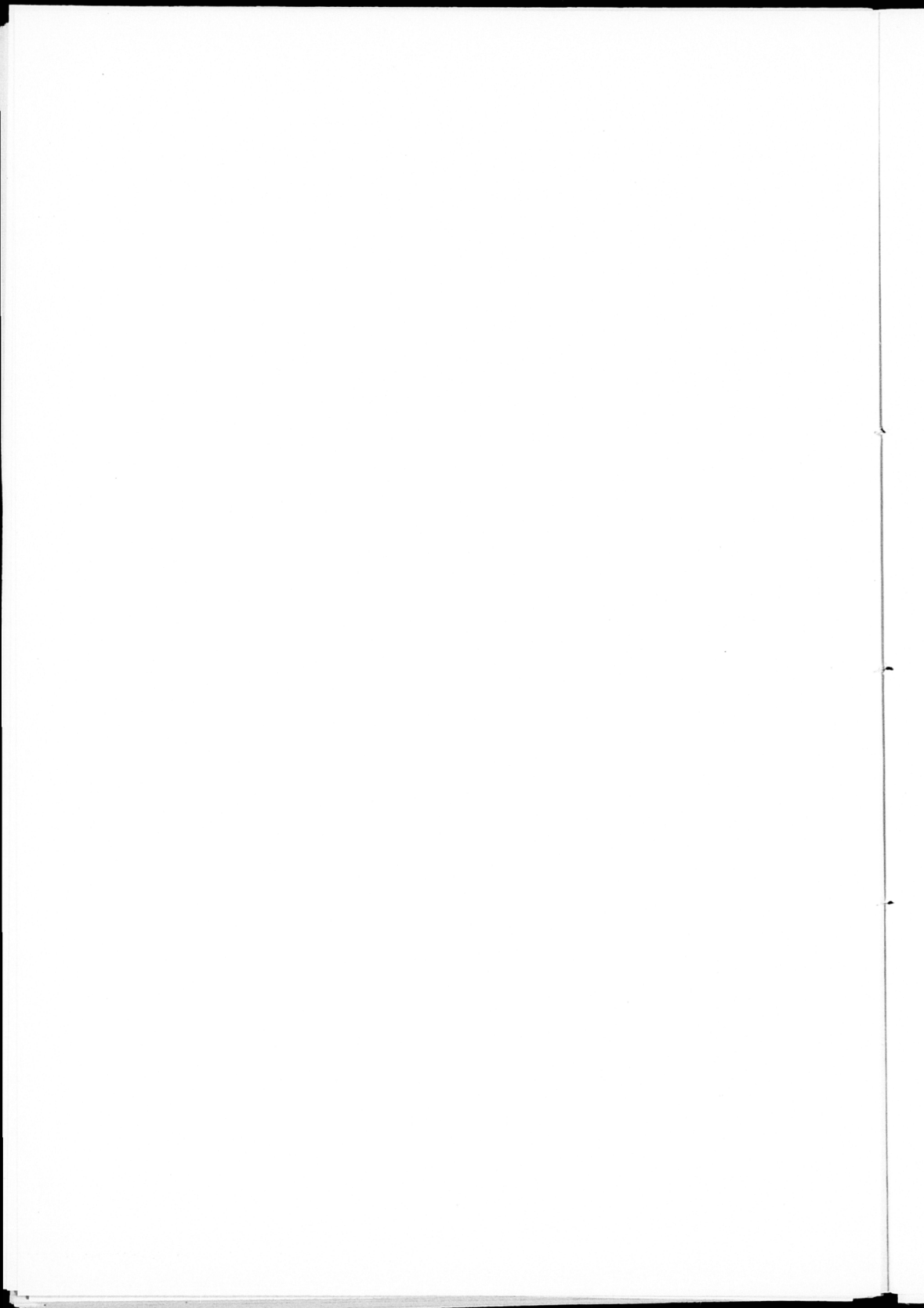
1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032

1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056

1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080

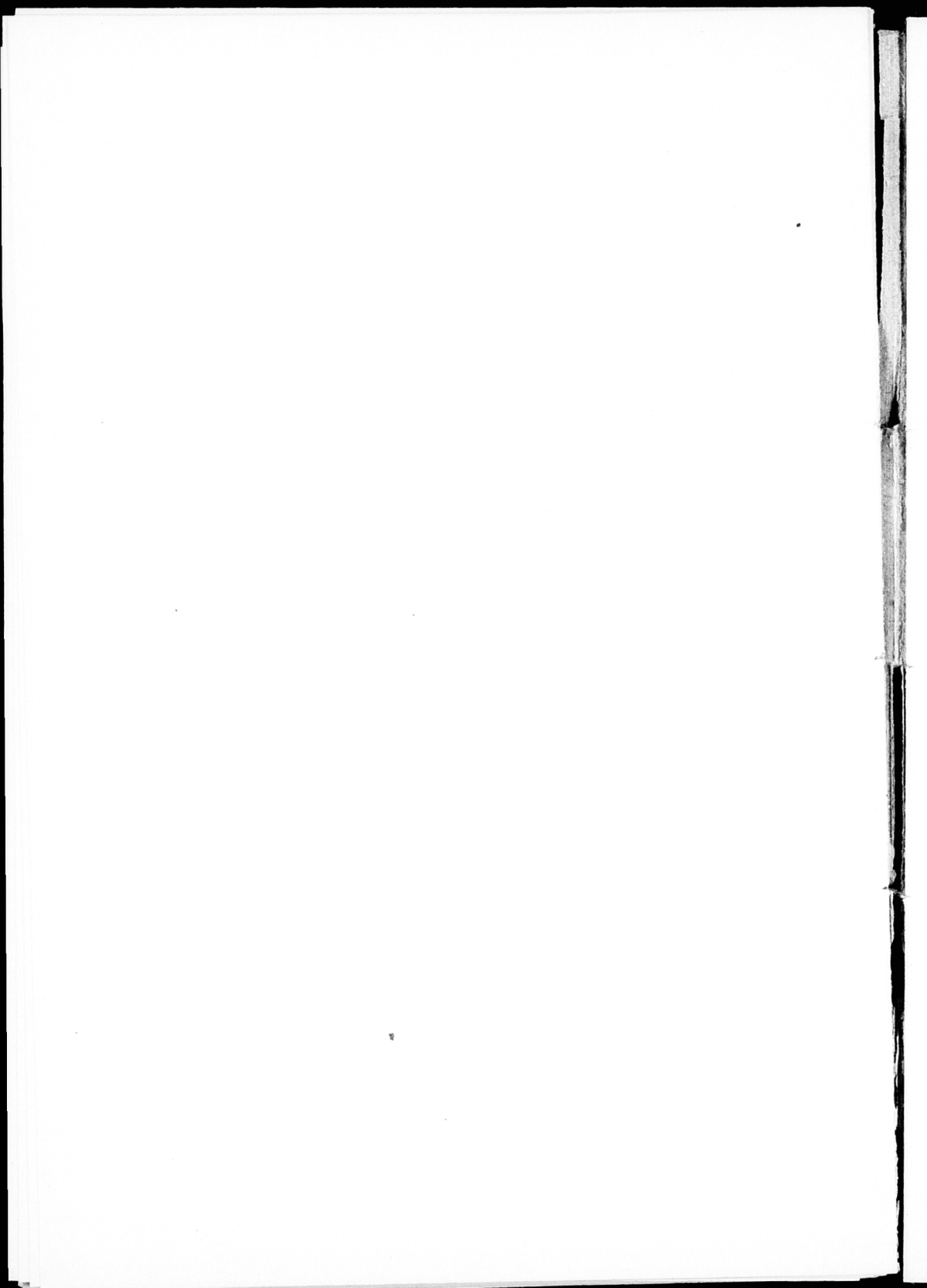

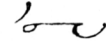

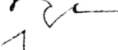
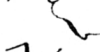
1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176

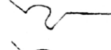
1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200

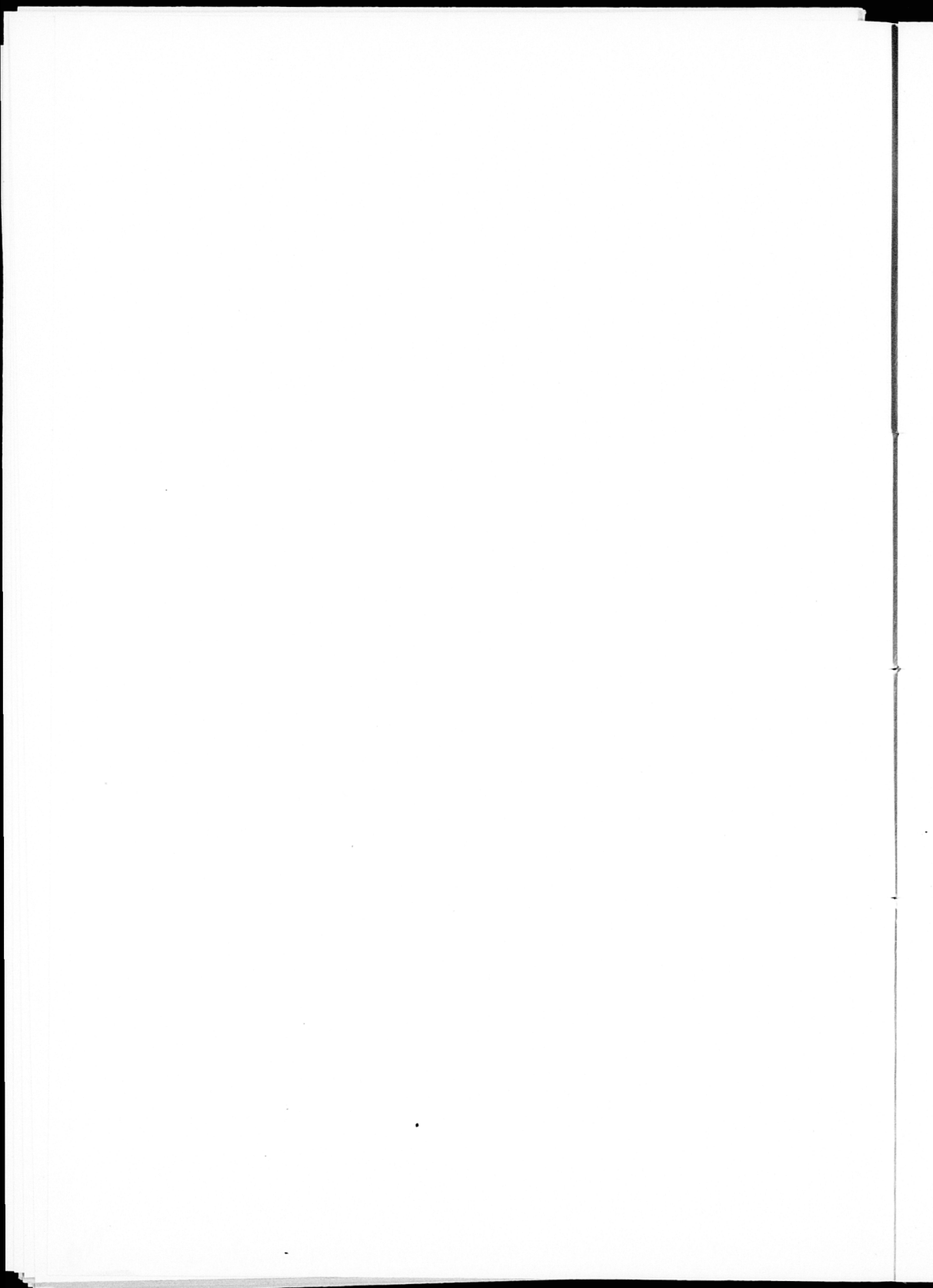
1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224

1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248

1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272

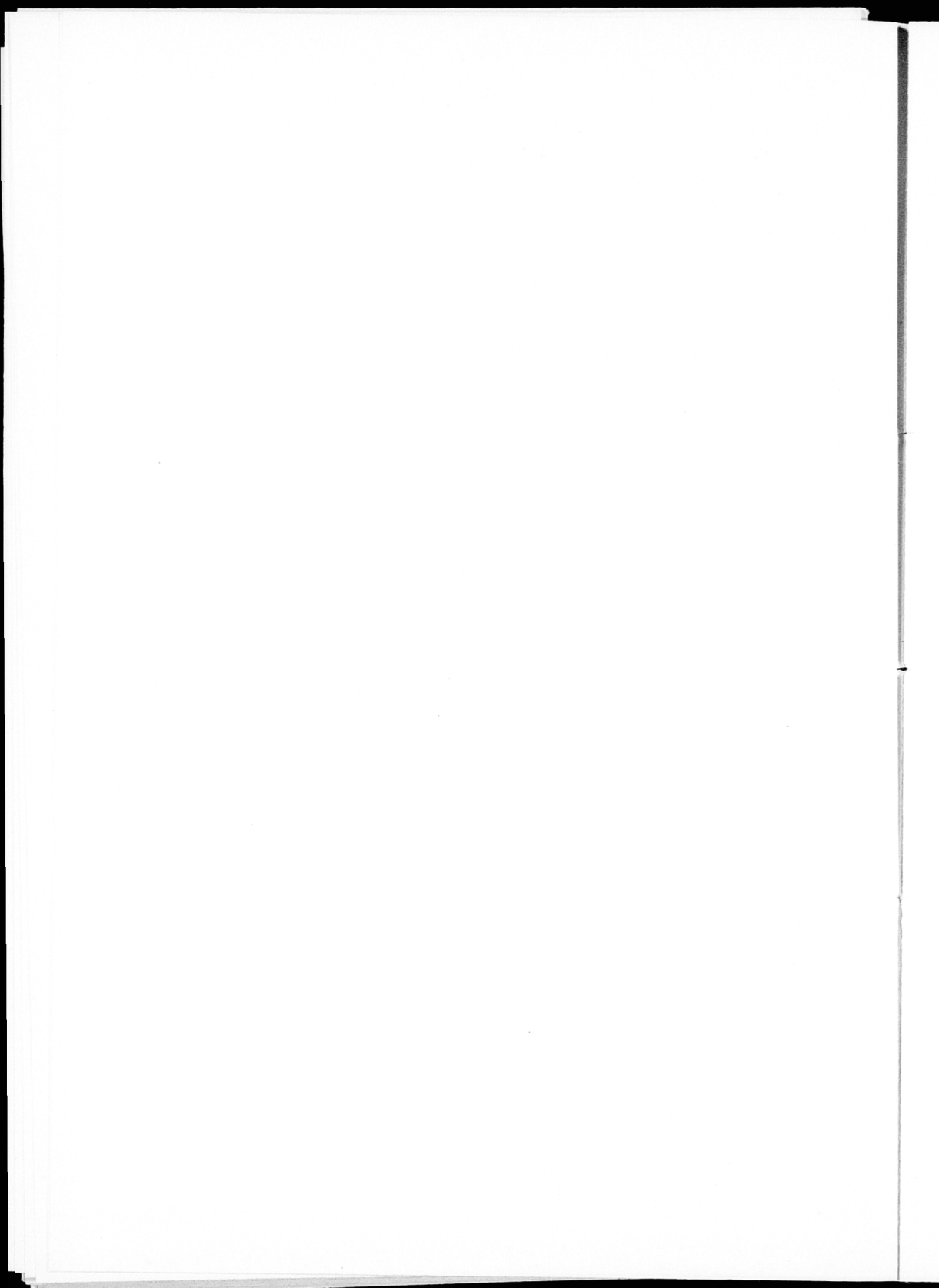
1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296

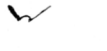

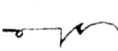
1297 .7
 1298 .n
 1299 .m
 1300 .z
 1301 .7
 1302 .6
 1303 .7
 1304 .7
 1305 .7
 1306 .7
 1307 .7
 1308 .7
 1309 .7
 1310 .7
 1311 .7
 1312 .7
 1313 .7
 1314 .7
 1315 .7
 1316 .7
 1317 .7
 1318 .7
 1319 .7
 1320 .7

1321 .7
 1322 .7
 1323 .7
 1324 .7
 1325 .7
 1326 .7
 1327 .7
 1328 .7
 1329 .7
 1330 .7
 1331 .7
 1332 .7
 1333 .7
 1334 .7
 1335 .7
 1336 .7
 1337 .7
 1338 .7
 1339 .7
 1340 .7
 1341 .7
 1342 .7
 1343 .7
 1344 .7

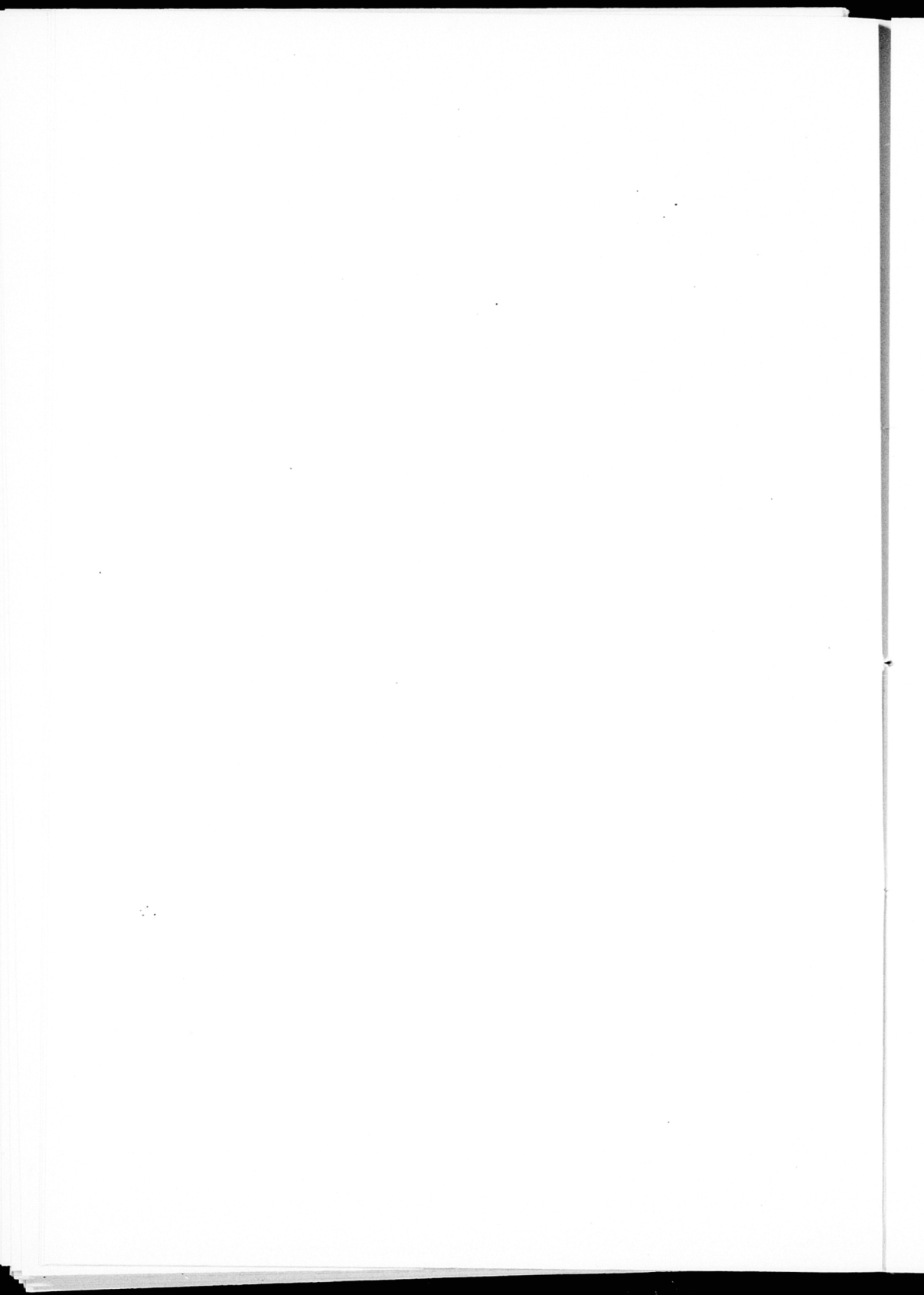
1345 .7
 1346 .7
 1347 .7
 1348 .7
 1349 .7
 1350 .7
 1351 .7
 1352 .7
 1353 .7
 1354 .7
 1355 .7
 1356 .7
 1357 .7
 1358 .7
 1359 .7
 1360 .7
 1361 .7
 1362 .7
 1363 .7
 1364 .7
 1365 .7
 1366 .7
 1367 .7
 1368 .7

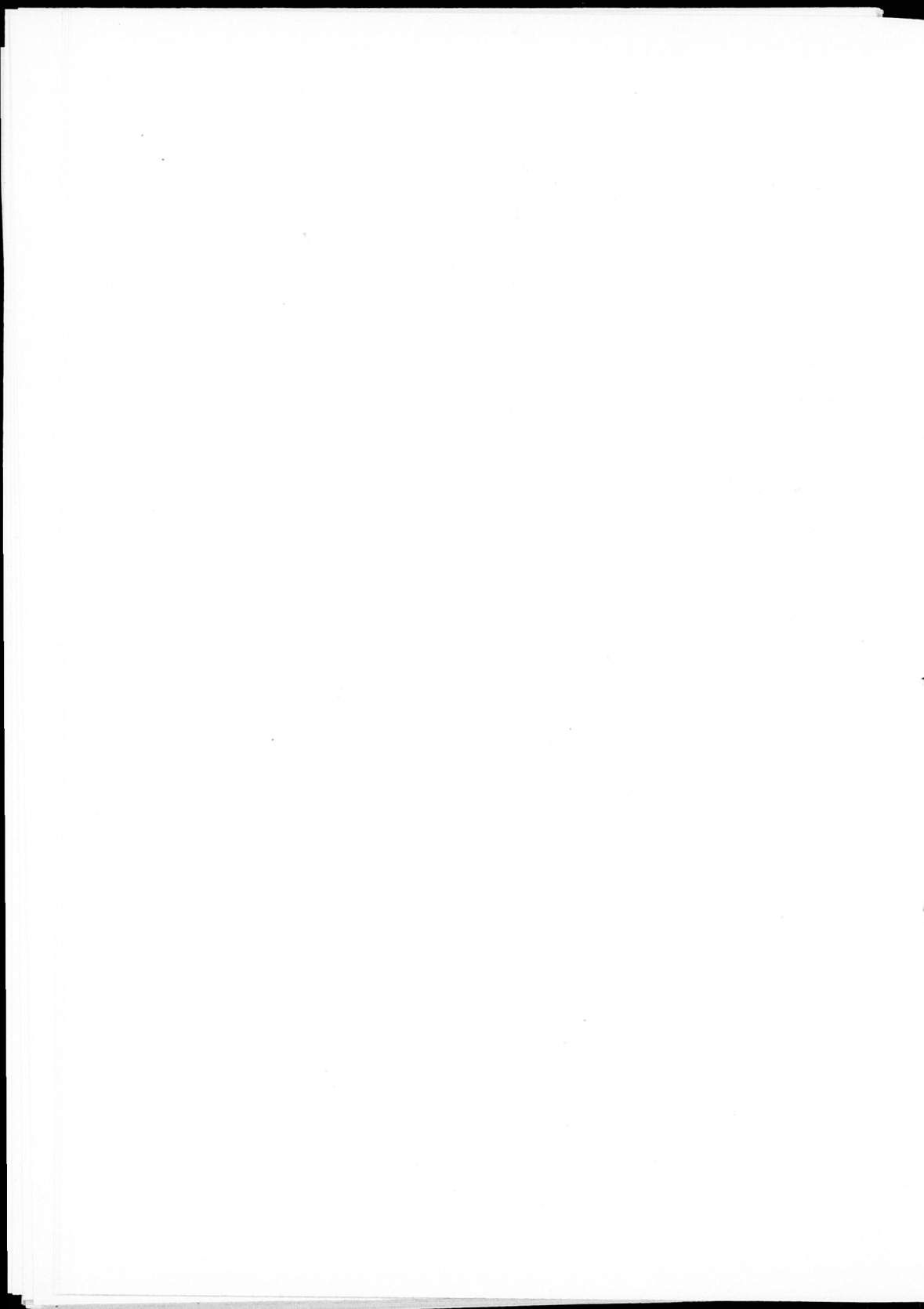

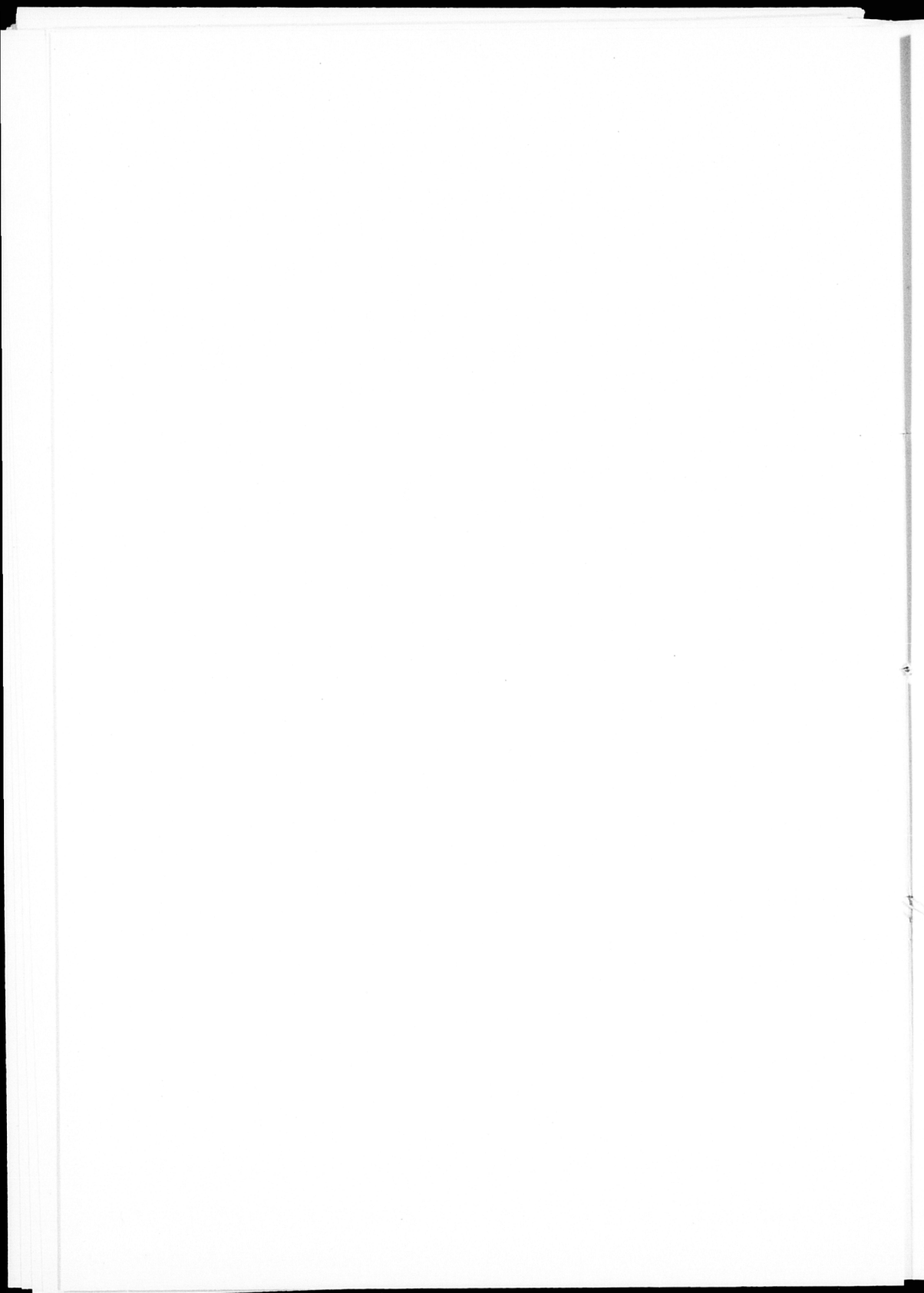
1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392

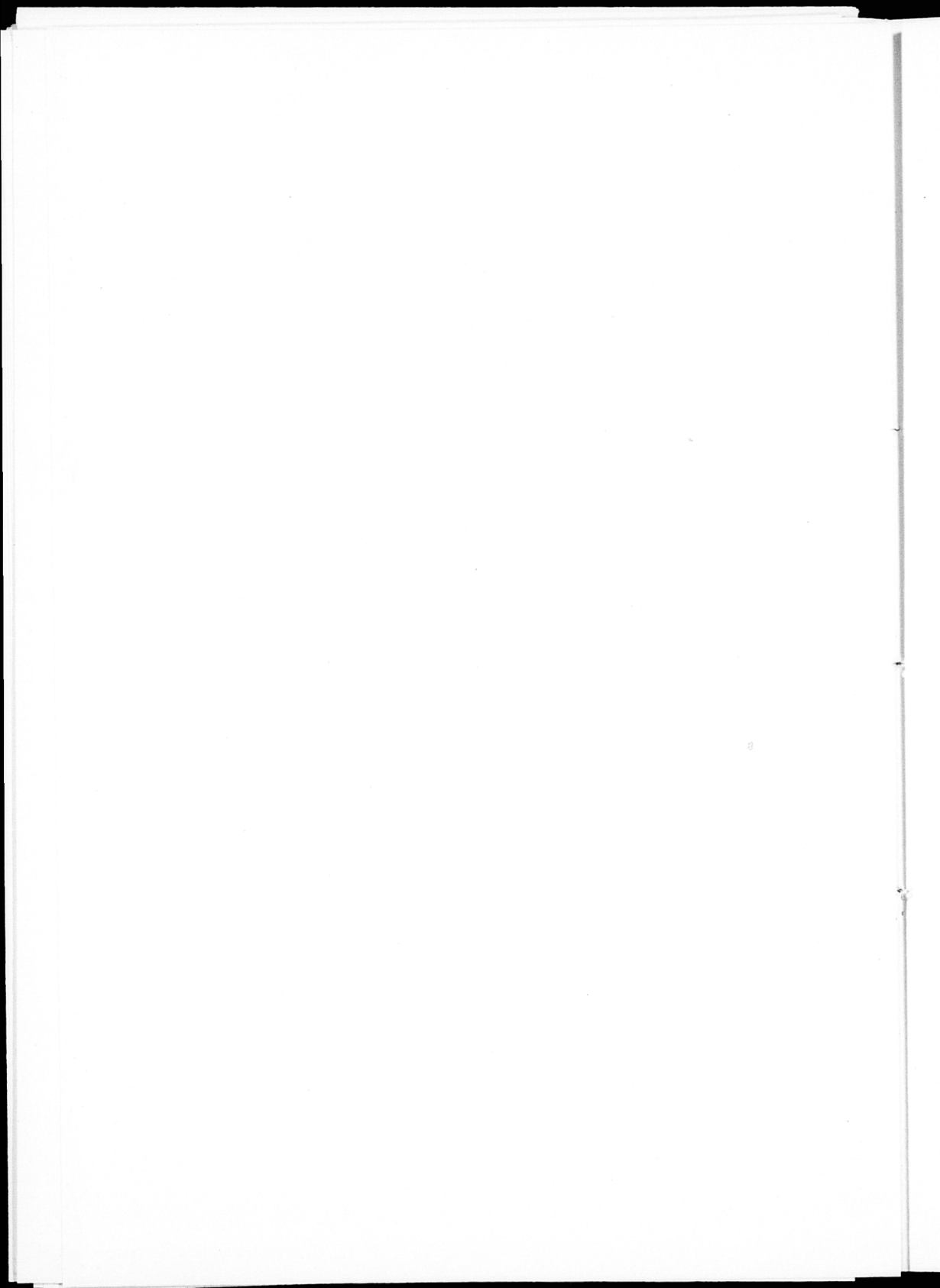
1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416

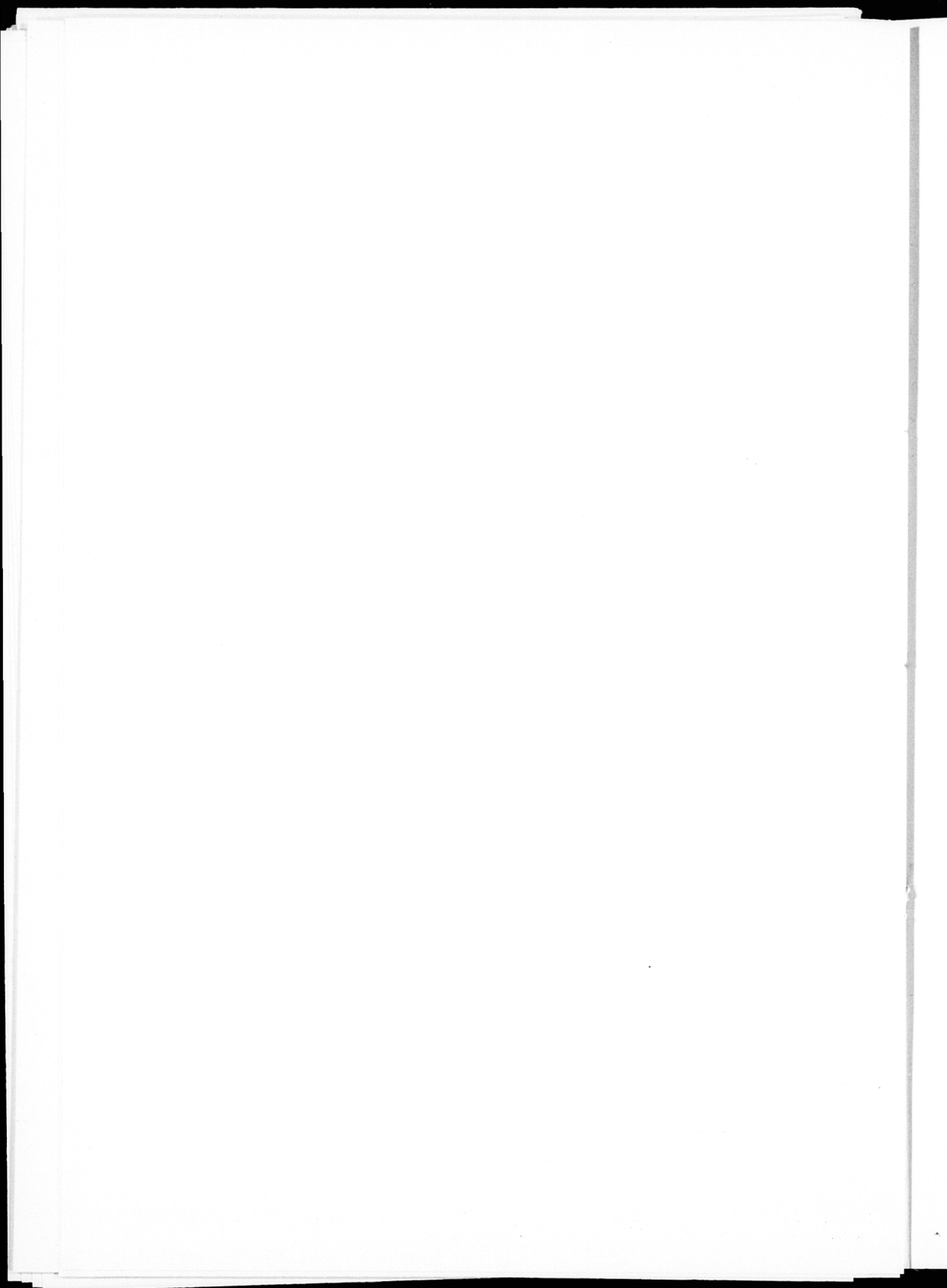
1417
 1418
 1419
 1420

32. 20/10/1849
 20.

20 692 → 24. 1849
 20 172' 1849
 20 1. 1849
 20 1849
 20 1849

20 814 → 12. 1849
 20 1849
 20 1849
 20 1849

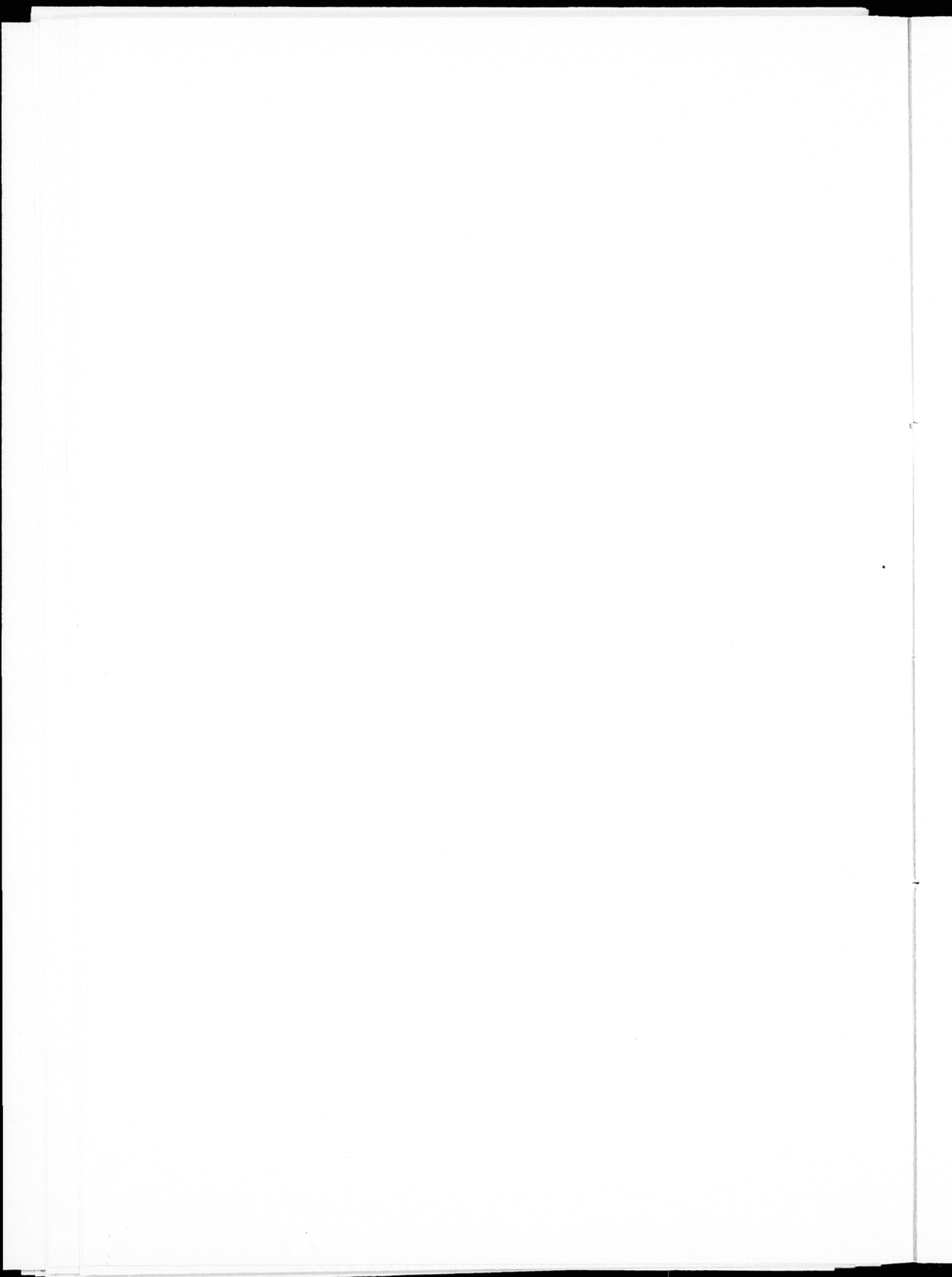
20 816.
 20 1849
 20 1849
 20 1849
 20 1849

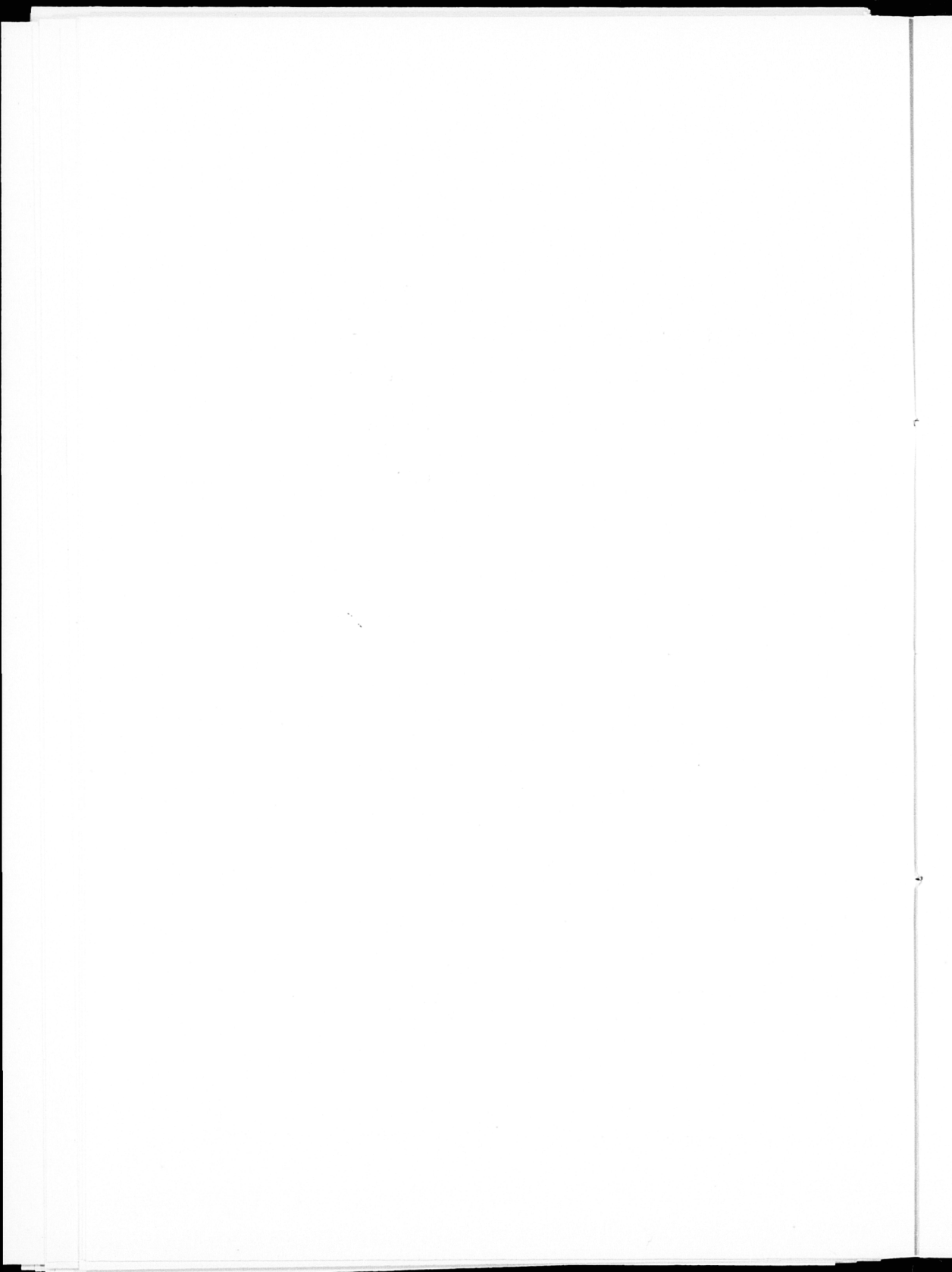
C

LEESOEFENINGEN.

I

1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 2. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 3. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 4. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 5. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 6. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 7. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 8. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 9. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.
 10. 1. 7. 10. 4. 2. 1. 7. 5. 1. 7. 2. 1. 7.

204 342 775 427
12002

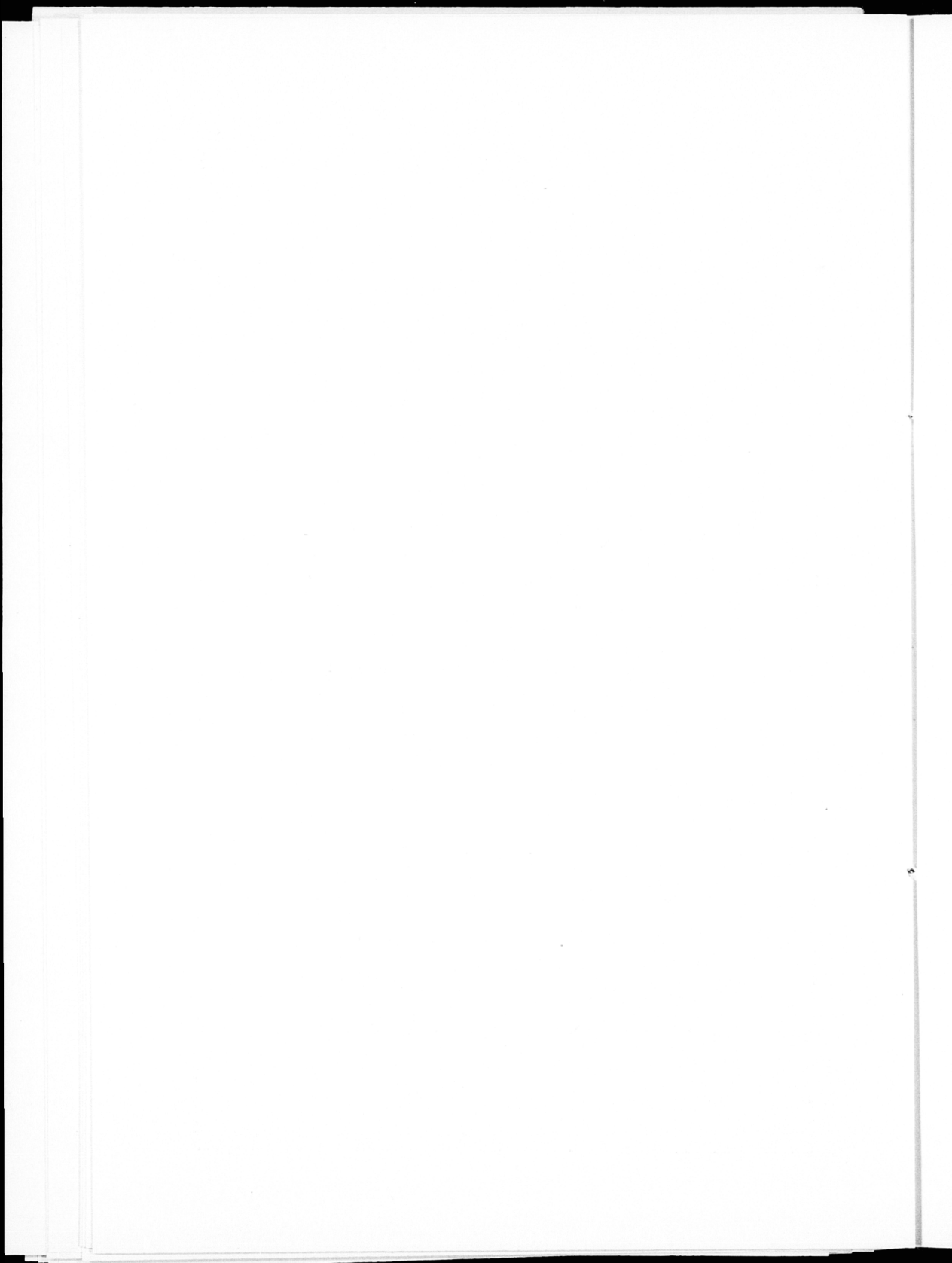
140 400 812 71
0.4. 60 60 812 71

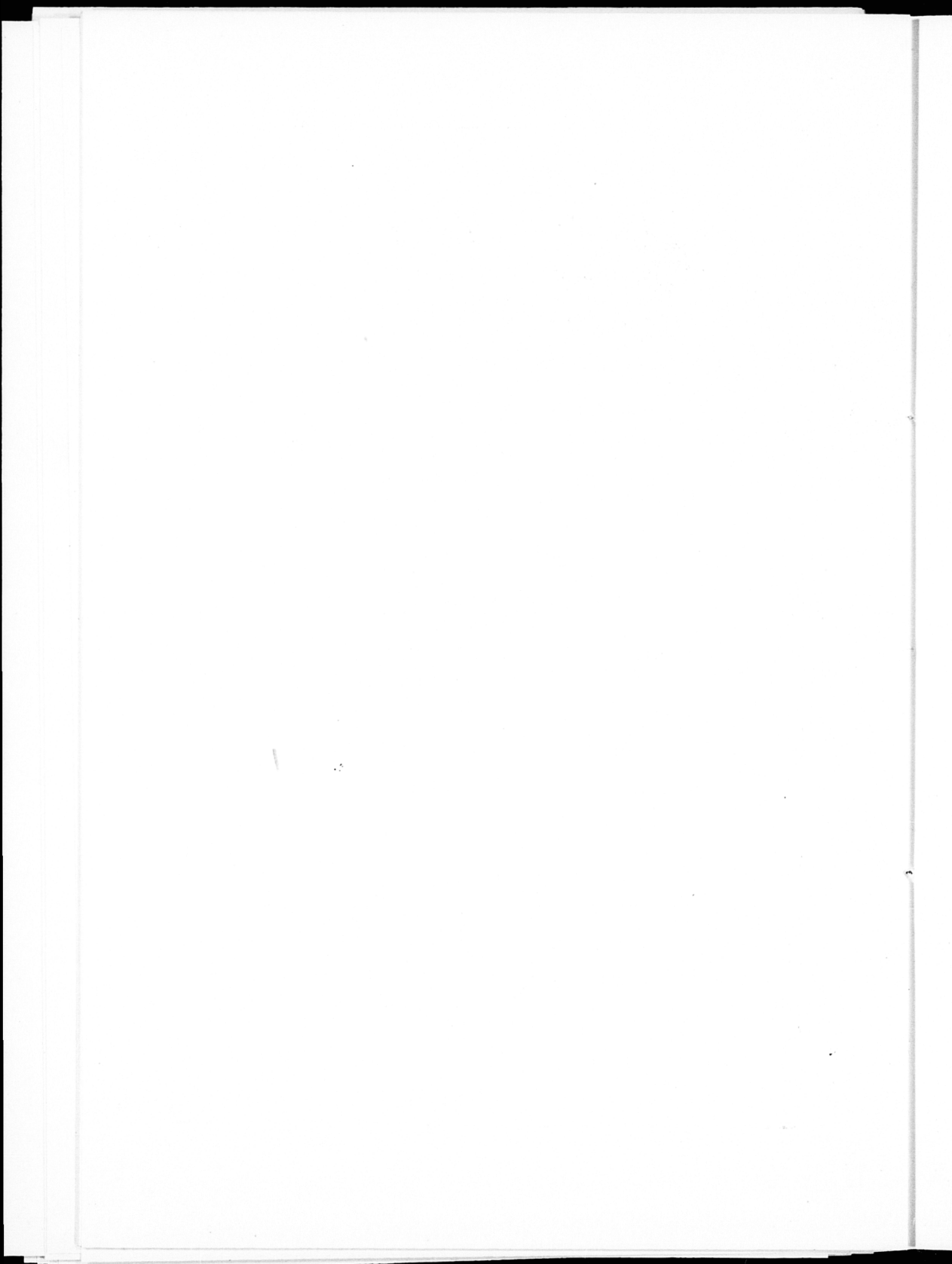
1000 1000 1000 1000
7000 1000 1000 1000
1000 1000 1000 1000
1000 1000 1000 1000

III

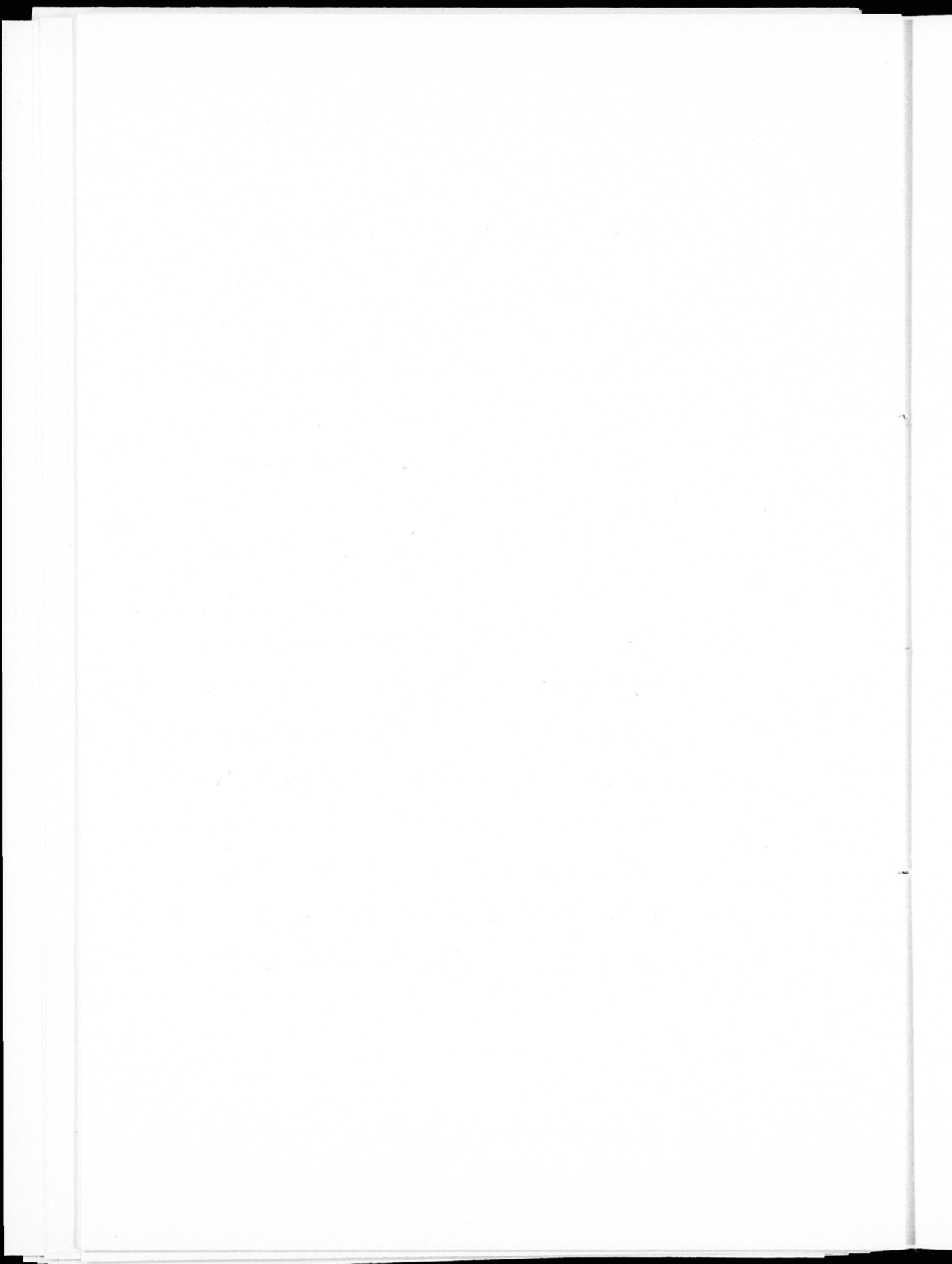
122 100 17 125 72
34 20 40 100 100
100 100 100 100 100
100 100 100 100 100
100 100 100 100 100
100 100 100 100 100
100 100 100 100 100
100 100 100 100 100

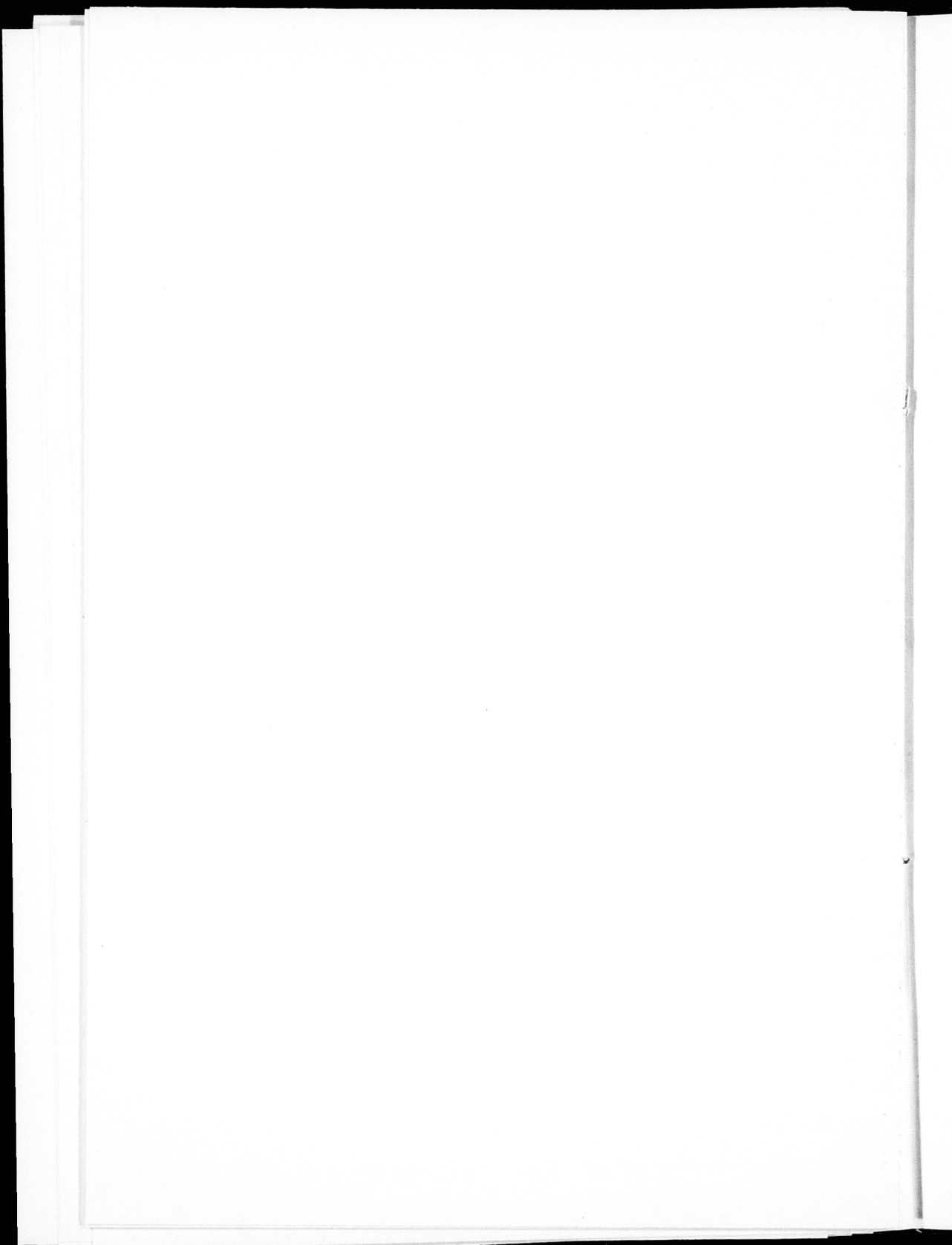
[illegible]

[illegible]

Correspondentie-Schrift.

42.

Verbindungsheft.

Correspondentie-Schrift.

	a.	b.	c.	d.	e.	f.	g.	h.	i.	k.	l.	m.	n.	o.	p.	q.	r.	s.	t.	u.	v.	w.	x.	y.	z.
a.	
b.	
c.	
d.	
e.	
f.	
g.	
h.	
i.	
k.	
l.	
m.	
n.	
o.	
p.	
q.	
r.	
s.	
t.	
u.	
v.	
w.	
x.	
y.	
z.	

D73404-U

